

Poglejte, tovariši, to borbo, ki so jo vodili naši ljudje v zadnjih mesecih za uresničevanje polletnega plana. Bili so pravcato bitko po tovarnah, po raznih ustanovah, v rudnikih, na cestah, železniških progah in v transportu sploh, na avtomobilski cesti itd. Povsod se je naš delovni človek boril z vsemi svojimi silami, da bi z delom dokazal, da gradimo socializem. Povsod je sleherni naš delovni človek, naš sleherni delavec hotel zastaviti vse svoje sile za zmago. Zares, v tem veličastnem naporu, v tej veliki bitki za petletni plan, ki je hkrati bitka za uresničenje socializma in srečnejše bodočnosti, so naši ljudje dostojno opravili svoj izpit. Vse to nam jamči, da nikakršne težave, ki bi se utegnile še pojaviti na naši poti, ne bodo mogle preprečiti, da ne bi ustvarili tega, kar smo si zamislili. (Z TITOVEGA GOVORA V PULJU)

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 6 din

TRST 15. julija 1949

LETO ČETRTO številka 174

Ob obletnici požiga «Balkana»

V novem občinskem svetu za mesto Trst sede tudi štirje zastopniki stranke MSI (Movimento Sociale Italiano), med njimi bivša tajnica ženskega fascija v Ljubljani v dobi italijanske okupacije in bivši oficir italijanske vojske, vojni zločinec, ki se javno ponaša s tem, da je potopil veliko britansko bojno ladjo. MSI je fašistično gibanje, ki tega svojega značaja niti ne skriva, temveč se javno z njim ponaša.

Mimo tega dejstva ne more mirno noben demokratično prepričan človek, še posebno pa ne slovenski živelj na tem ozemlju.

Obstoj stranke MSI in dejstvo, da je na zadnjih volitvah ta stranka nabrala dokaj veliko število glasov, pomeni, da obstaja na našem ozemlju fašizem ne samo kot miselnost vladajočega sloja italijanskega ljudstva, marveč kot organizirana fašistična organizacija z istimi težnjami in isto karakteristiko kot fašizem predvojne Italije. Tržaška sekcija MSI se inspirira iz iste in enake organizacije v Italiji, ki uživa na zunaj sicer ne bučno, zato pa na tihem toliko bolj učinkovito podporo klerikalnega De Gasperijevega režima. Sploh je toleriranje fašizma v Italiji in njegovo bolj ali manj odkrito podpiranje eno izmed značilnosti povojne Italije, saj je ta postala, ob vzporednem zatiranju demokratičnih sil, pravi Eldorado fašističnih kriminalcev s požigalcem Slovenskega Narodnega doma v Trstu Giuntom, in celo vrsto generalov fašistične vojske na čelu.

Prav nič slabši niso pogoji za obstoj, delovanje in razširjenje MSI na Tržaškem ozemlju spričo dejstva, da tudi angloameriška vojaška uprava Tržaškega ozemlja tolerira obnavljanje fašizma, čeprav se pri tem delu nevedno in strahovito užaljeno, ko se ji to očita. Toda kaj je drugega kot namerno prekrivanje fašizma, če višji in odgovorni oficir vojaške uprave, ki je poleg vsega še odgovoren za notranje posle, trdi, da MSI ni niti stranka, niti politično gibanje in še najmanj fašistična stranka.

Toda nam in vsem demokratom ne gre sedaj za to, da se s komur koli pričemo o tem, ali je, ali ni MSI fašistično gibanje, saj to MSI sama izjavlja in je torej njeno fašistično poreklo jasno vsakemu pametnemu človeku na Tržaškem ozemlju. Gre za ugotovitev dejanskega stanja in pri tem za misel, ki prešinja vsakega iskrenega demokrata na našem ozemlju in še posebno vsakega Slovenca, ki ni pripravljen dal svoje narodnostne zavesti.

13. t. m. je poteklo namreč 29 let, odkar je isti fašistični zločinec Giunta, ki je danes svoboden v Italiji, v imenu italijanskega fašizma požgal Narodni dom Slovencev v Trstu in s tem odprl najstrašnejše obdobje zgodovine primorskega ljudstva, ki ga je kdaj koli preživel kakšen narod v Evropi. Danes po 29. letih, ko je medtem doživel v drugi svetovni vojni italijanski fašizem poraz, se s posebno ostro obnavljajo na Tržaškem ozemlju pod upravo angloameriške vojaške uprave tendence, katerih namen in cilj je nadaljevati tam, kjer italijanski fašizem ni utegnil končati — uničiti slovenski živelj na tem ozemlju kot narod. Ob vseh mogočih političnih kombinacijah današnje mednarodne diplomacije v škodo malih narodov se upravičeno

PRVE SLOVENSKE KAPITANICE

Foto M. Magajna

(Nadaljevanje na 3. strani)

KRONIKA

V italijanski vladi je prišlo do do majhne krize zaradi odstopa podpredsednika vlade Porzia, ki je bil brez stranke, zastopal pa je interese južne Italije.

Vprašanje povrnitve belgijskega kralja na prestol bodo rešili v teku treh mesecev z vseljudskim referendumom. Določiti morajo samo še odstotek, ki ga bo moral kralj doseči, da se bo lahko vrnil na prestol. Katoličani zahtevajo, da mora dobiti najmanj 65 odst., socialisti pa 70 odst.

Zaradi stavke pristaniških delavcev v Angliji, razkladajo ladje v angleških pristaniških vojakih. Kralj je podpisal ukaz o obsednem stanju po vsej državi.

Na diplomatski konferenci, ki se sedaj v Zenevi za sestavo nove mednarodne konvencije Rdečega križa, je zahteval sovjetski delegat, da mora konferenca postaviti izven zakona tako atomsko bombo kot bakteriološko in kemično vojno.

Abd El Krim, predsednik odbora za severno francosko Afriko je protestiral pri Trumanu zaradi vključitve Alžira v atlantski pakt.

V Avstraliji v mestu Sidney je policija vdrla v prostore komunistične partije in zaplenila ves arhiv. Proti temu dejanju je pred poudarjenim protestirala velika množica.

Sovjetski delegat Arutinjan je na zasedanju gospodarskega in socialnega sveta OZN kritiziral Mednarodno organizacijo dela, ker ni nisočar podvzela proti brezposelnosti. Komunistična partija Zapadne Nemčije je objavila program za prihodnje volitve v generalno skupščino. Program ugotavlja, da je neobhodno potrebno ustanoviti ljudsko fronto vseh Nemcev in da je treba ukiniti nadvlado finančnega kapitala.

V francoski državni zbornici so s 315 proti 235 glasovom odobrili zakon, ki zagotavlja parlamentarno nedotakljivost. Zakon so podpisali komunisti.

Na konferenci namestnikov zunanjih ministrov za sestavo načrta mirovne pogodbe z Avstrijo proučujejo, kako bo Avstrija plačevala Sovjetski zvezi 150 milijonov dolarjev.

V sovjetski coni Nemčije bodo na prihodnjih volitvah nastopili enotno predstavniški združene socialistične, liberalno demokratične in krščansko demokratične stranke. Senatska bilanca komisija ZDA je rezervirala 50 milijonov dolarjev za pomoč Španiji v okviru Marshallovega plana.

Zvezna avstralska vlada je prekinila vsakršen uvoz blaga iz ZDA za vse tretje tromesečje letošnjega leta.

Ameriški senator Taft je izjavil da bo glasoval proti atlantskemu paktu, ker obvezuje ZDA, da morajo oborožiti Evropo. Dejal je, da plan loči svet v dva razgreta tabora in da so sprito njegovega obstoja zmanj vsa prizadevanja za svetovni mir.

V varnostnem svetu OZN je sovjetski delegat napadel ZDA, ker nasprotujejo sprejemu Albanije, Bolgarije, Madžarske, Rumunije in Mongolije v OZN. Amerika jih je sicer pripravljena sprejeti, če menjajo svojo politiko.

V Berlinu so se sestali štirje mestni poveljniki in razpravljali o tako imenovani «mali blokadi».

Po vsej Italiji so v sredo stavkali kovinarski delavci.

Kitajska ljudska vojska je osvojila mesto Slangsham in s tem celotno pokrajino Chekiang.

V sredo so v Kairu podpisali trgovinsko pogodbo med Egiptom in Jugoslavijo. Egipt bo izvažal bombaž, sol in mangan, Jugoslavija pa les in koruzo. Pogodba velja za eno leto in se lahko podaljša.

Ameriški zakladni minister Snyder je obiskal Rim v petek 15. t.m.

Francoski sindikati bodo predložili parlamentu zakonski načrt, ki določa obnovo 40-urnega delovnega tedna s plačo 48 ur, zato da bi se pobila brezposelnost.

IZBRUH ITALIJANSKEGA IREDENTIZMA bistvo vika in krika italijanske vlade in tržaških kominformistov v zvezi z zamenjavo jugolir

V zvezi z zamenjavo jugolir z dnarjem v jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja so tako italijanski vladni krogi kot tržaški kominformisti dvignili mnogo hrupa.

Vidali jevi kominformisti so spravili ves svoj vik in krik v strugo, po kateri dan za dnem vale klevete in najnižkotnejše lažnjive izpade proti Jugoslaviji, pri tem pa si dajejo duška za «pogumno» izpoved svoje revizionistične politike, katero sicer tako s težavo vcepajo v glave tržaškega proletariata. Da pa bi mogli s svojim revizionizmom lažje prežeti tržaško demokratično gibanje, tudi zadnji ukrep jugoslovanske vojaške uprave v coni B, ki je popolnoma tehničnega značaja, izkoriščajo za dokazovanje svoje preračunane trditve, (kot je primer tudi s Koroško), da se Jugoslavija tajno pogaja z italijansko vlado in zapadnimi silami za razdelitev tržaškega ozemlja med Ju, goslavijo in Italijo oz. angloamerikanci. Italijanska vlada pa s svoje strani zanika obstoj takih izmišljenih pogajanj, pač pa napada Jugoslavijo, da si hoče prilastiti cono B Tržaškega ozemlja.

Izjave jugoslovanskega poslanika v Rimu

V odgovor na ves ta vik in krik ter spletke italijanske vlade tržaških kominformistov in drugih intrigantskih agentur, je podal minister FLRJ v Rimu dr. Mladen Iveković pojasnilo, v katerem je poudaril, da zame, njava bankovcev v coni B odgovarja duhu mirovne pogodbe, z Italijo, ker predstavlja neobhodno potreben ukrep za normalizacijo gospodarskega življenja cone, ki je postalo zaradi številnih prekršitev mirovne pogodbe s strani italijanske vlade, posebno finančnih klavzul, zelo težavno. Z ozirom na vesti pa, ki so jih objavili nekateri italijanski listi o nekakšnih tajnih pogajanjih med vlado FLRJ in nekaterimi zapadnimi silami in Italijo o razdelitvi Tržaškega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo poudarja Iveković, da so brez vsake podlage. Zadnja pogajanja, ki jih je vodila vlada FLRJ z italijansko vlado, glede tržaškega ozemlja so bila v zvezi z imenovanjem guvernerja v januarju 1. 1948, pozneje pa ni bilo več nikakih pogajanj z italijansko vlado.

Vse vesti o nekakšnih tajnih pogajanjih med Jugoslavijo in zapadnimi silami in Italijo nimajo drugega namena, kakor da varajo javno mnenje.

Spletke so nadaljujejo

Ce politiko italijanske vlade označuje po eni strani udinjanje politiki zapadnih imperialističnih sil, jo označuje po drugi strani zaletavanje, ki ji pač ne daje legitimacije resnosti. Čeprav se je na primeru kolonij že mogla prepričati, da ji taka politika ne prinaša koristi, vendar z njo nadaljuje tudi sedaj. Po histeričnem objokovanju Istre in drugih krajev, ki so v skladu s mirovno pogodbo bili vrnjeni Jugoslaviji, je prišla do tega, da je poslala na Varnostni svet posebno noto, v kateri protestira proti vpeljavi dinarja v cono B. Varnostni svet se seveda na svoji zadnji seji o tem ni bavil, ker je upravičenost ukrepa jugoslovanske vojaške uprave razumljiva vsem, samo ne seveda italijanski vladi. Tudi ponovno pozivanje italijanske vlade, da bi za padne sile uresničile svoj predlog o vrnitvi Trsta k Italiji, nima na zapadu odziva, ker brez dvoma ne kaže zapadu načeti revizije mirovne pogodbe in ustvarjati nove napetosti v mednarodnem položaju na ljubo iredentističnim težnjam italijanske vlade.

Jugoslovensko stališče do TO v govoru maršala Tita v Pulju

V svojem nedeljskem govoru v Pulju se je tudi maršal Tito dotaknil najnovejšega vika in krika okrog Trsta toda samo v toliko, da je jasno poudaril jugoslovansko stališče do Tržaškega vprašanja.

Ko je navedel kršitve določb mi-

rovne pogodbe z italijanske strani in dokazal upravičenost ukrepa jugoslovanske vojaške uprave v coni B, je dejal: «Na ta naš ukrep, ki smo ga napravili iz upravičenih gospodarskih razlogov, je nastal v Italiji splošen poplah; razne reakcionarne sile in vodilni ljudje tam obtožujejo Jugoslavijo, da krši mirovno pogodbo. Mi pa vprašamo: Čemu se toliko razburjate za to Svobodno tržaško ozemlje, saj ni vaše. Po mirovni pogodbi bi že davno moralo imei guvernerja. Izjava pa ki so jo dale

Amerika, Anglija in Francija, da bo STO pripadalo Italiji, je enostranska izjava. O tem bo treba vprašati tudi Jugoslavijo enako kakor Italijo, da bo povedala svoje mnenje, kako naj se reši vprašanje tega ozemlja. Ne priznavamo nobenih enostranskih pravic v reševanju vprašanja STO. Tukaj morajo vprašati tudi vas in ne morejo samo enostransko voditi razgovorov. Hočemo, da nas vprašajo in hočemo povedati, kaj in kako mislimo o STO, ker to pot se ne bomo odrekli našim pravicam, ki jih imamo.»

MARŠAL TITO

o nekaterih vprašanjih mednarodne politike in o stališču FLRJ do njih

V svojem nedeljskem govoru v Pulju je maršal Tito razen o Trstu, govoril še o drugih vprašanjih mednarodne politike, ki se nanašajo neposredno na Jugoslavijo.

KOROŠKA

«Tu je bilo izvršeno dejanje, ki ne more biti v čast niti onim na zapadu, pa niti Sovjetski zvezi. Izvršili so dejanje na račun slovenskega življa, na račun Slovenske koroške, na račun Jugoslavije. Če bi jo storili v takih okoliščinah, da bi bilo od tega odvisno vprašanje vojne ali miru, v okoliščinah ko nikakor ne bi bilo mogoče najti izhoda, tedaj bi to še nekako razumeli. Toda ko so to napravili in potem rekli, da smo mi krivi, da so oni tako ravnali, češ da smo se za njihovim hrbtom pred letom ali dvema dogovarjali z imperialisti o Slovenski Koroški, tedaj tega ne moremo razumeti in ne opraviti. Ni res, da smo se kdaj koli sporazumevali o Koroški z imperialisti brez njihove vednosti.

Mi se nismo odrekli našim pravicam na Koroško in se jim ne bomo nikoli odrekli. Gre samo za to, da mi razumemo sedanje stanje v svetu in da smo disciplinirani, kadar gre za obvarovanje miru.

GRČIJA

«Skoraj vsak dan berete v časopisih, da prihaja pogosto do sporadov na grški meji na ta način, da monarhofašisti kršijo red ali prehajajo čez mejo. Mi smo v takih primerih protestirali pri Združenih narodih. Zahtevali smo, da temu napravijo konec. Noben poziv grški vladi ne more imeti uspeha. Ne moremo apelirati na Caidarisa, ker prav dobro vemo kaj so monarhofašisti. To je ena plat stvari, je pa še druga: Pred dnevi je javila radijska postaja Svobodne Grčije, da smo se mi dogovorili z grškimi monarhofašisti, da bomo pustili njihovo vojsko čez naše ozemlje, da bodo napadli demokratične sile. Prepričan sem, da do danes nihče ni slišal večje

podlosti in večje nesramnosti, ki prav gotovo ni bila izmišljena pri teh grških tovariših, marveč neke drugod, pa so jo oni samo prenesli. Kam je pripeljalo vse to. Izživljaja monarhofašistov ogrožajo življenja naših državljanov, na drugi strani pa nas obrekujejo. Pripeljalo je do tega, da moramo to mejo popolnoma zapreti in zavarovati življenje delovnih ljudi naše države v tem kraju. Tu ne smemo kazati nobene omahljivosti in nobene slabosti, temveč trdnost, ker

Naj živi medna delovega razre in boljšo prihod

Po večdnevem intenzivnem delu, se je 10. julija v Milanu zaključil II. kongres Svetovne sindikalne federacije. Vsebinsko glavnih referatov in diskusij nanje smo prinesli že v prejšnji številki. Ko so bili vsi referati izčrpani, so izvolili člane novega izvršnega odbora SSF ter prejeli več resolucij in proglas delavcem vsega sveta. V novem izvršnem odboru je 36 članov, med njimi trije predstavniki Sovjetske zveze, trije predstavniki Generalne konfederacije Latinske Amerike, dva predstavnika francoske generalne konfederacije dela in po en predstavnik Zveze sindikatov Jugoslavije, Poljske, Češkoslovaške, Italije in drugih držav. Jugoslovanske sindikate zastopa predsednik centralnega odbora Sindikatov Jugoslavije Djuro Salaj. Za novega generalnega sekretarja federacije je bil ponovno izvoljen Louis Saillant.

Svetovna sindikalna federacija je sprejela najprej resolucijo, ki zahteva izboljšanje gospodarskih pogojev delavcev, in ki jo bo Svetovna sindikalna federacija predložila v po-trditev gospodarsko-socialnemu svetu, ki je pričel svoje zasedanje 5. julija v Zenevi. Resolucija opozarja na inflacijo in gospodarsko krizo v številnih kapitalističnih državah, kar je

branimo svojo državo, ker moramo braniti mirno graditev socializma v naši državi in braniti jo bomo nasproti vsakomur.

VZHOD

Mi ne zahtevamo od vzhodnih držav nobene pomoči in je nismo zahtevali niti prej, temveč smo zahtevali samo to, da trgujejo z nami na enaki podlagi, denar za denar — blago za blago, ker vemo da je to potrebno njim kakor nam. Sedaj so prenehali celo s tem. Mislim, da bo zaradi tega težje njim kakor nam. Ker ves čas strašijo naše narode, da gremo v imperalizem, mislijo, da ne bomo smeli prodajati našega blaga kapitalističnim državam, marveč da bomo sedeli in čakali, da se nas oni usmilijo. Ne, mi bomo trgovali saj tudi oni trgujejo. Ko prodajamo naš baker in kupujemo stroje, ne prodajamo svoje zavesti in svoje duše, marveč samo baker.

POSOJILO

Sedaj mnogo pišejo in govore o posojilih. Govorijo smo, ko so prej pisali o posojilih, da to ni res, in to ni bilo res. Danes pa je resnica, da iščemo in da bomo vzeli posojilo, če nam ga bodo hoteli dati, ker nam je posojilo potrebno. Za to posojilo ne nameravamo kupovati topov, tankov in drugega orožja, temveč kmetijske stroje, stroje za naše rudnike in tovarne, da bi naši ljudje lažje delali, prav tako pa tudi razne predmete za široko potrošnjo. Če nam bodo dali posojilo ob teh pogojih je dobro, če pa ne, nam ga ni treba. Tudi brez njega se bomo prebili.

povzročilo obubožanje delavcev ter množično brezposelnost. Resolucija zahteva povečanje kupne moči delavcev z nadzorstvom nad profiti, ki jih imajo monopolni in trusti ter uvedbo demokratične reforme davčnega sistema. Resolucija zahteva, da vse članice Organizacije združenih narodov z namenom, da se izboljšajo gospodarski pogoji delavcev, zmanjšajo svoje izdatke za oboroževanje, izvršujejo obnovitvena dela ter vzpostavijo svobodno trgovinsko izmenjavo med državami na načelih enakopravnosti in spoštovanja nacionalne neodvisnosti vseh držav.

V naslednji resoluciji, ki je bila sprejeta v imenu 72 milijonov delavcev, se odobrava dosežanje delovnih pogojev in upravnih organov SSF. S tem odobrava II Kongres SSF delovanje Svetovne sindikalne federacije, ki je navzlic sistematičnemu nasprotovanju vlad ZDA, Velike Britanije in drugih kapitalističnih držav uspela v okviru ekonomsko-socialnega sveta izvajati obstoj mednarodne neodvisne organizacije, s čimer je bil ekonomsko socialni svet pri moran razpravi o celi vrsti vprašanj, katerih pravila rešitev zanima vse delavce na svetu. Kongres izraža svoj odločen protest proti vladam nekaterih držav članic OZN, ki se vedno nečesto priznati zakonitim pravic domačih sindikalnih organizacij in onemogočajo razpravljanje o vprašanjih, ki so življenjskega pomena za delavce iz vsega sveta.

Resolucija govori o borbi SSF proti preganjanju sindikatov v Španiji in Grčiji, proti kolonialnim vojam v Vietnamu in Indoneziji in proti sabo-tiranju potrdamskih odločitev o popolni demilitarizaciji, denacifikaciji in demokratizaciji Nemčije in Japonske.

Kongres ugotavlja, da se je napadnost reakcionarnih in imperialističnih krogov ne samo zmanjšala, temveč da je dobila nasprotno mnogo širše oblike navzlic vstrajnemu odporu sindikalnih organizacij in delavskega razreda kapitalističnih, kolonialnih in polkolonialnih držav. Sile monopolističnega kapitala si povsod in na vsakem koraku prizadevajo, da bi

Jugoslovanska delegacija na s indikalnem kongresu v Milanu

GOSPODARSKO KRIZO ZAPADA lahko reši samo radikalna sprememba diskriminacijske politike napram Vzhodu

Prešli smo v razdobje, ko je gospodarska kriza na zapadu zavzela take oblike, da je ni mogoče več prikrivati pred javnostjo kapitalističnih držav. Vprašanje gospodarske krize je v gospodarsko-političnem življenju zapada potisnilo v ozadje številne tekoče politične probleme kapitalističnih sil in stopilo samo v ospredje. Kapitalistični svet išče sedaj mrzlično izhoda iz položaja, v katerega je po logiki kapitalističnega sistema zšel, toda vsak uspešni izhod iz položaja zavira na sprotno v kapitalističnem svetu samem, predvsem nasprotje med ZDA in britanskim imperijem. Sedanji Stadij gospodarske krize zapada označuje ravno borba med dolarjem in funtom šterlingom, oziroma med vzdrževalci Marshallovega plana ZDA in njegovi evropskimi člani.

Po 15 mesecih izvajanja Marshallovega plana so se gospodarske prilike tudi v ZDA bistveno spremenile. V ZDA so zašli hitreje kot so pričakovali v preoblije blaga, ki ga ne morejo doma potrositi in nimajo kam izvažati. Njihov silni produkcijski stroj išče nujno duška v svet, ki ga je treba usposobiti za sprejemanje nadprodukcije in za plačevanje. Preko tesnih bilateralnih pogodb silijo nujno s svojo trgovino na temeljih svobodne konkurence v zapadno Evropo. To bi moral omogočiti novi plačilni načrt, ki naj bi nadomestil starega, ki je potekel s 1. julijem t. l. Na konferenci evropskih držav članic ERP-a so ZDA predlagale, da se v novem načrtu dovoli prenos »pravic črpanja«, na katero koli članico ERP-a. Tako bi te pravice postale premične in bi se omogočila izbira za kupca v okviru 18 članic ERP.

Glavni nasprotnik teh novot je bila Velika Britanija v osebi angleškega

finančnega ministra Crippsa. Po dolgotrajnih pogajanjih je bil končno dosežen kompromis, po katerem so morali Američani umakniti klavzulo o konvertiranju »pravice črpanja« v dolarje. Anglija se je tej klavzuli upirala zato, ker se je njena rezerva zlata in dolarjev začela v hitrem tempu manjšati. Leta 1947, ko je ukinila konvertibilnost šterlinga, je označila kot skrajno mejo te rezerve 500 milijonov šterlingov. Ko se doseže ta številka, se smatra, da je finančni položaj Velike Britanije v nevarnosti. Sedanje stanje te rezerve se blizu 400 milijonov.

Istočasno je Amerika že cele mesece vodila kampanjo, da se šterling pri-mereno razvedno (za približno 25%), da bo omogočil prilagoditev ostalim evropskim valutam. Angleži so se na konferenci temu zelo krčevito upirali, ker so čutili poleg škode tudi udarec za prestiž nekdanjega finančnika cele zemeljske oble. Končno so Angleži pristali na 25% vsoto.

Tak kompromis ni zadovoljil ne Amerikancev ne Britancev. Amerikanci so mogli v tem kompromisu nazorno spoznati propad ERP-a, Britanci pa se zavedajo, da si ne smejo delati nerealnih nad, da zamore novi plačilni načrt vplivati blazilno na težko stanje angleškega gospodarstva. Zaradi tega je Cripps tudi sklical konferenco Commonwealtha, da skupno išče izhod iz teže finančne krize ne glede na Marshallov plan. Britanci so začasno ustavili uvoz z dolarškega področja in napovedujejo novo dobo varčnosti, skromnega življenja in zlasti več izdatnega dela.

Angleški tisk v večini pa ne vidi v tem pravilnega prijema britanskih laburistov za ublažitve krize in pravi, da bi ne bilo slabo, če bi gospodarska kriza izzvala tudi krizo vlade. »Daily Worker« pa piše, da se je Velika

Britanija popolnoma udnjala Združenim Državam Amerike prav tedaj, ko so vlada in veliki monopolisti ZDA brezobzirno napadali gospodarsko blagostanje Velike Britanije. Politika, ki jo sedaj najavlja Cripps ni ničesar drugega kot nadaljevanje tega pogubnega sodelovanja z ZDA. List poziva vlado, naj sklene trgovinske pogodbe z državami vzhodne Evrope.

V resnici so britanski gospodarski krogi v iskanju poti iz krize morali končno sami priti do ugotovitve, da bi gospodarske izmenjave Velike Britanije z evropskim vzhodom mogle biti samo v korist Velike Britanije. Zaradi tega je ena izmed točk, ki jih sedaj britanski gospodarstveniki proučujejo, vprašanje pojačane trgovske izmenjave z deželami izven dolarškega območja. Predvideva se, da bo že letos Sovjetska zveza izvozila v Veliko Britanijo velike količine žita in lesa.

Da seznanili evropske člane ERP-a o stališču ZDA z ozirom na sedanjo krizo, je prišel v Evropo ameriški zakladni minister John Snyder, ki je imel najprej nekaj sestankov v Parizu, nato pa trodnevno konferenco s predstavnikoma Velike Britanije in Kanade v Londonu. Razpravljali so o vprašanju svetovnega pomanjkanja denarja, o vprašanju vzpostavitve svobodne mednarodne trgovine in o vprašanju ureditve deviz v odnosu do dolarja. Na tej konferenci finančnih predstavnikov ZDA, Kanade in Velike Britanije so ponovno prišla do izraza nasprotja med ZDA in Veliko Britanijo, ki bi se radi izmazali iz posledice krize vsaka na račun druge. Ameriško časopisje krivi za krizo Anglije britanske sindikate in tudi laburistično vlado ter ponovno govori o proizvodnji in o rentabilnosti čes, da so to ključni vprašanja. Skrajno desničarski list pa spravlja v zvezo s krizo sedanje stavke v Angliji, zaradi katerih je vlada na kraljev pristank objavila obsedno stanje v vsej državi, kakor da bi te stavke povzročile krizo, ki se je pripravila že leto dni. Po drugi strani pa je sam minister Snyder objavil v ameriški reviji »Colliers« članek, v katerem poziva Američane, naj se ne ustrašijo čes, da današnji položaj ni enak onemu po prvi svetovni vojni, si čimer je hotel zavreči britanske pripombe na ameriško krizo.

Poznavalci sedanjega spora med dolarjem in funtom sodijo, da smo se zelo daleč od razpleta. Ameriški krogi vztrajajo na razvednotenju funta in drugih »šibkih valut«, ter na sistemu mnogostраниh trgovinskih pogodb, kar da bo rešilo položaj Evrope. Po drugi strani ameriški krogi odločno odklanjajo Crippsov predlog, da bi se povišala cena zlata, kar pomeni to razvednotenje dolarja, zvišanje cen in druge notranje težave v ZDA. Na splošno se meni, da sedanji razgovori ne bodo prispeli k olajšanju položaja, v katerem je Anglija lista, ki ji ZDA v primeru nesporazuma lahko vsilijo odločitev. V resnici uradno poročilo o sestanku med predstavniki ZDA, Kanade in Velike Britanije, poudarja, da bodo morali vprašanje angleške valutne krize reševati v sklopu vseh vprašanj, ki že dalj časa zahtevajo temeljito rešitev.

Sir Stafford Cripps

Sumljivi cestni mojstri

Hamburški radio je oni dan poročal, da so se predstavniki 14 evropskih dežel na konferenci v Zenevi sporazumeli o upostavitvi »medevropskega cestnega omrežja«, ki bi se razprostiralo od Skotske do mej Sovjetske zveze in od Norveške do južnih obal Italije. Iz poročil tujega tiska je razvidno, da se prometni odbor evropske gospodarske komisije zadnje čase zelo zanima za stanje avtomobilskih cest, zlasti tistih, ki drže k mejam Sovjetske zveze in dežel ljudske demokracije.

Nekateri funkcionarji tega odbora se že dobrega pol leta vneto ukvarjajo z zemljevidi evropskih avtomobilskih cest, ki bi se dale izkoristiti kot glavne »mednarodne arterije«. To vprašanje proučujejo seveda pod prevezo, da hočejo olajšati prevoz blaga, razširiti gospodarske stike itd. Zadoštuje pa dobro pogledati te zemljevide, na katerih so označene avtomobilske ceste, pa bomo takoj spoznali, da v resnici ne gre za tako nedolžno zadevo. Lani so zarisali na zemljevide avtomobilske ceste Češkoslovaške, Zdaj se odbor kdo ve zakaj posebno zanima za avtomobilske ceste na Poljskem, predvsem tiste, ki drže proti Leningradu, Moskvi in Kijevu. Ameriški predstavniki pa se zelo zanimajo za stanje finskega cestnega omrežja.

Pravi cilji prometnega odbora nam postanejo razumljivi, če upoštevamo, da pripisujejo vsem tem cestam poseben tehnični pomen. Razen tega pošilja odbor vsem vladam podrobne in ustrezno sestavljene vprašalne pole. Po teh vprašalnih polah lahko točno ugotovimo, da zanimajo njihove avtorje predvsem podatki vojnoprategkega pomena.

Prometni odbor posveča zadnje čase posebno pozornost vprašanju modernizacije tako imenovanih »mednarodnih« cest. Fagerholmova vlada, ki je vedno pripravljena ustreči prekomorskim stremuhom, je brž sporočila, da ne bo nasprotovala uvrstitvi finskih cest med važne »mednarodne arterije«.

Pri tem je treba omeniti, da drži ena teh cest proti Viborgu, druga pa proti severu, do sovjetske meje.

Ves ta direndaj je več ko sumljiv, zlasti v luči tistih ciljev, ki si jih zastavljajo udeleženci agresivnega seve-roatlantskega pakta.

»Protikomunistični blok,« ne bo preprečil propada imperialističnih močev na Daljnem vzhodu

Pred dnevi so po vsej osvobojeni Kitajski slavili 12. obletnico pričetka vojne proti imperialistični Japonski. V Pekingu je govoril general Cu De, ki je dejal: Kitajsko ljudstvo so v njegovi borbi proti Japonski podprli tudi zavezniki, posebno pa Sovjetska zveza. Sovjetska armada je uničila milijon ljudi udarne kvantunske japonske armade. Po polomu Japonske je ameriški imperializem vdrl v Kitajsko, izdajalska vlada Kuomintang pa je z njegovo podporo zanetila pred tremi leti protirevolucionarno vojno velikega obsega, ki je ne pomnijo v kitajski zgodovini. Kitajska narodnoosvobodilna vojska se je junjsko upirala temu napadu, saj je to dejansko bilo nadaljevanje protijaponske vojne in borba za novo osvoboditev. Sedaj je bila v narodnoosvobodilni borbi izvojevana glavna bitka, ki je v treh letih uničila 5.520.000 mož reakcionarne Kuomintangove armade. Izdajalski reakcionarni režim Kuomintang je propadel, njegovi ostanki pa bodo kmalu docela uničeni.

General Cu De je nato izjavil, da demokratska Kitajska zahteva demilitarizacijo in demokratizacijo Japonske v skladu s potsdamskim sporazumom ter sklicanje konference štirih zunanjih ministrov, na kateri bi sodelovali predstavniki Kitajske ljudske demokratske republike zaradi priprave mirovne pogodbe z Japonsko.

V dnevi proslavljanja te pomembne obletnice, je narodnoosvobodilna vojska začela s ponovnim napredovanjem proti jugu in vzhodu ter že prve dni napredovala za več kot 100 km in osvobodila mesto Ninghaj v bližini o. bale. Poročilo glavnega stana demokratske vojske pa javlja, da so v prvih šestih mesecih tega leta oddelki demokratske armade pod poveljstvom generala Chen Yia uničili 900.000 nacionalističnih vojakov.

Zaradi kritičnega položaja kitajskih nacionalistov in z njimi vred imperialističnih interesov, je Gangkajšek prevzel nalogo organiziranja nekakšnega protikomunističnega bloka daljnega vzhoda, ki naj bi ga tvorile nacionalistična Kitajska, Filipini in Južna Koreja.

V ta namen je Gangkajšek odpotoval na Filipine, kjer se je sestel s predsednikom filipinske vlade in predsednikom lukovne vlade Južne Koreje. Na tem sestanku so govorili tudi o možnosti, da bi k temu protikomunističnemu bloku pristopile Avstralija, Japonska, Siam, Indonezija in Vietnam. Toda vse kaže, da bo te načrte prekrizalo naglo napredovanje osvobodilne armade, ki bo iz kitajskega ozemlja izbrisala zadnje ostanke reakcionarnega Kuomintanga.

Velike izgube grških monarhofašistov

Radio »Svobodna Grčija« je v svoji oddaji javila, da znašajo izgube monarhofašistov v prvi polovici t. l. 15.739 mrtvih, 20.370 ranjenih, 3567 ujetih in 123 dezerterjev, ki so prešli k demokratski armadi.

V zvezi z nesramno in provokatorsko vestjo, da so Jugoslovanci dovtolili monarhofašistom prehod preko svojege ozemlja, da so potem napadli demokratsko vojsko, objavlja »Borba« članek o izjavah borcev demokratske grške vojske, ki so bili ranjeni v borbah 5., 6. in 7. julija na jugoslovansko-grški meji in katerim so jugoslovanske oblasti nudile zatočišče. Članek vsebuje izjave teh borcev, ki točno popisujejo odkod so prodirali monarhofašisti. Vse njihove izjave odločno demantirajo izmišljene vesti Kominforma.

Ob obletnici požiga »BALKANA«

(Nadaljevanje s 1. strani)

vprašujemo, kaj bi pomenilo za Slovence Tržaškega ozemlja pasti ponovno v suženjstvo De Gasperijeve Italije, za kar si poleg italijanskih iredentistov prizadevajo tudi tržaški kominformisti, da s tem po vzgledu kupčije s Slovensko Koroško poudarijo svoje sovraštvo do nove Jugoslavije.

Ob spominu na to obletnico in ob dejstvu porajanja novega fašizma v Italiji in na Tržaškem ozemlju ni iskrenega demokrata in Slovenca, ki ne bi protestiral proti politiki toleriranja MSI od strani vojaške uprave in bil pripravljen brčiti se proti novi nevarnosti, ki preti demokratskemu gibanju in še posebno Slovincem Tržaškega ozemlja.

rodna enotnost da v borbi za mir nost človeštva

razbile enotnost delavskega razreda, razdelile in oslobile njegovo moč in otopile njegovo politično zavest. Če bi te sile v svojih poskusih uspele, bi bil ogrožen trden mir in omajani bi bili pogoji za boljše življenje. Svet bi se enkrat stopil na pot, ki vodi h gospodarskemu padanju, mednarodnim spopadom in novi še strašnejši in še bolj nevarni vojni.

Ta politika napadalnega monopolističnega kapitala je dobila svoj izraz v delovanju ameriškega imperializma, v njegovih načrtih za gospodarsko, finančno, politično in vojaško gospodstvo, ki go znani pod imenom Marshallov plan. Svetovna sindikalna federacija je ena najresnejših ovir za te zločinske načrte reakcije, zato ni čudno, če so imperialistične sile naperile proti njej ostrino svojih napadov. Kljub temu so se vsi ti razbičajski poskusi in napadi na sindikalno federacijo razblinili in sindikalna federacija je ostala še naprej močna in borbena sila, ki zbira v svojih vrstah velikanstvo večine delavcev vseh držav na svetu ne glede na raso, narodnost, versko ali politično prepričanje.

Prav zaradi takih prilik v svetu in zaradi take vloge svetovne sindikalne federacije je Kongres po sprejemu vseh sklepov naslovil na pri-
staje miru v svetu naslednji poziv:

»Razvijajte široko dejavnost v korist obrambe miru! Izdelajte konkreten program za akcijo, ki bi bila dostopna širokim množicam delovnih ljudi! Združujte se ne glede na raso, vero ali prepričanje, ker je tako bo naš program zmagal. Tam, kjer so za to dani pogoji, organizirajte v podjetjih in ustanovah komiteje za obrambo miru, zbirajte v njihovih vrstah vse delovne ljudi in delavce — umske in ročne! SSF je sklenila, da bo stalnemu komiteju pristašev miru predlagala uvedbo mednarodnega dne borbe in ljudskih demonstracij za mir, v prepričanju, da izraža čustva narodov in njih voljo v borbi proti netilecni vojni. SSF poziva vse delovne ljudi, naj organizirajo ta dan z gestjo borbe proti fašističnim režimom, proti kolonialnim vojskam, proti kršitvi sindikalnih pravic, za

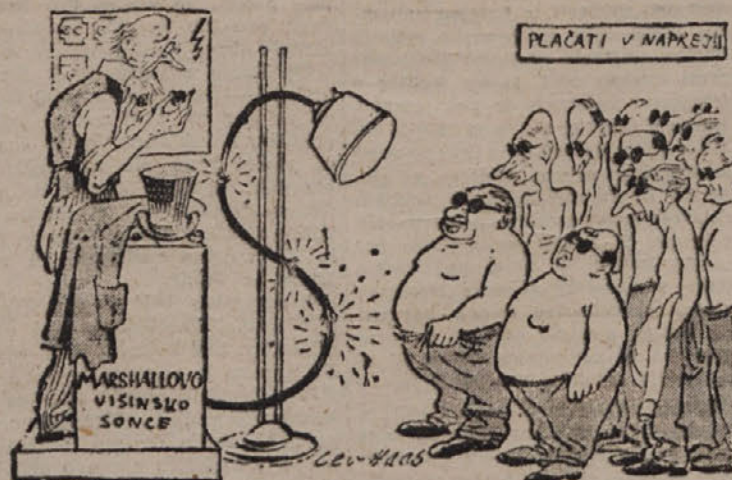
mir, svobodo in demokracijo, za okrepitev mednarodne enotnosti delavskega razreda.

Delavci in delavke, povečajte svojo budnost, ne pozabite, da sovražniki enotnosti, ki služijo stvari, ki je naši tuja, ne bodo nikoli prenehali s svojimi poskusi zlomit vrste delavskega razreda in da se bodo z vsemi svojimi silami prizadevali minirati enotnost delovnih ljudi in to z vsemi sredstvi in izzivaji. Ta enotnost je zasnovana na prostovoljnosti in na budnem sodelovanju med sindikati, ki so izven partijske organizacije delavskega razreda. Skupnost življenjskih interesov in socialnih ciljev je nad vsemi političnimi, ideološkimi in verskimi razlikami. Ročni in umski delavci Nikdar ne pozabite, da je naša orožje enotnosti, organiziranost, povezanost in medsebojna pomoč. V enotnosti in v medsebojni pomoči je glavno jamstvo za zmago v borbi vseh delovnih ljudi za svoje interese. Dokler bomo enotni, bomo lahko varovali naše pravice, razcepjeni in ločeni pa bi bili brez moči v borbi proti kapitalizmu. Ne pozabite, da je v preteklosti razcepljenost delavskega razreda olajšala pot fašizmu in pričetek druge svetovne vojne.

Dragi prijatelji in tovariši! Povečajte stalno svoje vrste! Krepite svojo sindikalno enotnost! Naj imperialisti in njihovi hlapič vedo, da nobena stvar ne more zlomiti volje delavskega razreda, če ostane enoten v borbi za mir, za svobodo in za svoje življenjske interese.

Naj živi mednarodna enotnost delavskega razreda! Živela Svetovna sindikalna federacija, aktivni in dosledni borcev za trden mir in prijateljstvo med narodi, za boljše prihodnost človeštva!

Na koncu svojega dela je kongres sprejel resolucijo o vprašanju strokovnih oddelkov SSF, resolucijo o splošni politiki in borbi SSF za mir, demokratske pravice narodov in mednarodno sindikalno enotnost, poslani-
co delavcem in članom sindikatov ZDA, Velike Britanije in drugih držav, katerih voditelji so izjavili, da zapuščajo SSF,

Malo potrpljenja, gospodje, je samo nekaj kratkih stikov pa bom kmalu našel te napake... (Kulturni politika)

KRONIKA

Vodstvo Enotnih sindikatov je sklenilo z delodajalci sporazum glede začasnega odpustitvenih delavcev v ladjedelniški Sv. Marka. Enotni sindikati so precej popustili in sprejeli predloge industrijcev.

V Barkovljah so pri kopanju zemlje na prostoru, kjer bodo zgradili nov hotel, našli na tla iz mozaika. Ugotovili so, da gre za ostanke rimljanske vile iz 1. stoletja.

V ul. Mazzini deluje neki urad za manjšinske zadeve. Nihče pa ne ve, s čim se ta urad prav za prav bota.

Gospa Emilija Fabius, vdova Fabjan, si je, čeprav je že v letih, zaželela novo pohištvo in ga kupila na obroke. Ob zapadlosti pa ni mogla obrokov plačati. Zato je kar štirim ljudem obljubila, da jim proda proti predjumu svoje stanovanje. Predjume je dobila, na stanovanje pa so ljudje zaman čakali. Zato so jo zdaj spravili na varno za rešetke, kjer premišljuje o svojem pohištvu.

Trgovca Franc Jerač iz Skednja je izsilje pregledno pogledal v korec in je začel za šalo v svoji trgovini klicati policijo, češ da so v trgovino vdrli tatovi. Ko je prišla na kraj policija, je opazila, kako jo trgovec še vedno kliče in ga odpeljala s seboj.

V Nabrežini sta dva otroka, ki sta šla v gozd s svojim psičkom, z grozo odkrila, da širle iz kupa kamenja noge mladega dekleta. Na kraj je prišla policija in ugotovila, da gre za dvajsetletno Gizelo Rustja iz Nabrežine, ki je manjkala že mesec dni z doma. Dekle je stalno hodilo z ameriški vojaki in mislilo, da jo je eden izmed teh umoril, nato pa jo pokril s kupom kamenja. Najbolj sumijo nekoga mestica Rodrigueza, ki je bil prav onega dne, ko je dekle izgubilo, v njeni družbi.

Vojaškemu sodišču se je prijavil Jurij Jacksetich, član stavkovnega odbora slavne dvanajstdnevne stavke tržaškega proletariata julija 1946. Pridrži so ga v zaporu.

Aretirali so 17letnega Guida Giurmanija, vodjo mladoletnih roparjev, ki so ropali otrokom za pestne ure.

Sivilje v podjetju Beltrame so stavkale, ker jih podjetje prehudo izkorišča.

Italijanski vojaški naborni urad zbira v Trstu prostovoljce za italijansko vojsko. Razpisal je natečaj za italijansko vojno letalstvo. Ljudje se sprašujejo, kako se to strinja s mirovno pogodbo.

V nedeljo je bila v Ljubškem vrtu razstava vsakovrstnih psov. Pravijo, da je zelo dobro uspela.

Tržaški upokojenci so imeli v nedeljo v ul. Conti svojo glavno skupščino, ki se je je udeležilo veliko število ljudi. Razni stari delavci so povedali, da se ne morejo preživljati s pokojnino 2000 do 3000 lir in da so njih gnotni pogoji obupni. Upokojenci so sklenili, da bodo zaostriili borbo za uresničenje svojih zahtev.

Zaradi stavke kovinarjev ni bilo v tork nič plina.

Podjetje Modiano je odpustilo 13 delavcev z izgo-rom, da mu pri-manikuje dela.

Zalostni pojav samomorov se nadaljuje in nj skoraj dneva, da bi si ne skušal kdo vzeti življenje. Vzroki so beda, bolezn, nesrečna ljubezen in družinski prepri. V bolnici je umrl 70letni Angelo Lepin, ki si je prerazal žile in izpil nato še večjo količino amonika. V reko Tilment je skočila bolničarka Miolli Ana in utonila. Ker je tamošnja policija menila, da je iz Trsta, je pokazala njeno truplo Tržačanki Brusich. Ta jo je zaradi podobnosti zamenjala za neko svojo znanko Elizabeto Domantizky iz Trsta. Čudno naključje pa je hotelo, da se je tudi ta Domantizky v Trstu ravno istega dne zastrupila.

Dijaška matica polaga obračun svojega plodovitega dela

V nedeljo 10. t. m. je imela Dijaška matica svoj redni letni občni zbor, ki ga je vodil predsednik dr. Kukanja. Zahvalil se je članom za res številno udeležbo, s katero so dokazali, da se zavedajo pomena te ustanove za slovenski dijaški naraščaj na Tržaškem ozemlju.

Iz tajniškega poročila posnemamo, da se je odbor Dijaške matice v času svojega delovanja trudil, da bi društvo doseglo svoj namen: gnotno in moralno podpiralo slovenskega dijaka na Tržaškem ozemlju. Glavna naloga Dijaške matice je vzdrževanje Dijaškega doma v Trstu. Od leta do leta je dom bolj urejen, tako da imajo dijaki v njem urejeno življenje in tako tudi možnost resnega učenja. Poleg raznih popravil v letošnjem letu je Dijaška matica nabavila 33 novih omar, tako da imajo dijaki sedaj tudi v spalnica lahko najljepši red.

Ob koncu šolskega leta 1949 je bil v domu 101 gojenec. Zunanji dijaki so bili 48. Prošenj za sprejem v dom je bilo v začetku leta 141. Novi odbor Dijaške matice je s pripombami krajevnega odbora ali kakšne množične organizacije ugotovil, kdo naj bo sprejet. Prednost

so imele partizanske sirote in žrtve fašističnega nasilja ter dijaki, ki stanujejo daleč od prevoznih sredstev.

Celotna mesečna vzdrževalnina v domu znaša 5000 lir, ki jo je plačevalo le nekaj dijakov, medtem ko je mnogo dijakov bilo v domu

Slovenski dijaki in dijakinje iz Trsta, ki uživajo v dijaškem domu najboljšo skrb in vzgojo

Borba tržaških delavcev ne sme služiti revizionističnim namenom

V tork zjutraj se je začela ob šesti uri stavka kovinarskih delavcev, ki je trajala 24 ur do srede zjutraj. Stavko je napovedala strokovna zveza kovinarjev Enotnih sindikatov istočasno z napovedjo stavke kovinarjev v Italiji, da dokaže povezanost tržaškega delavstva z italijanskimi delavci. Ob tej priliki so tudi poudarili, da so mezdni in delovni problemi in pogoji delavcev v Trstu enaki kakor v Italiji.

Razlogi za stavko so po trditvah Enotnih sindikatov naslednji: Že skoraj pred enim letom so sindikalne organizacije predložile Zvezi industrijcev svoje zahteve po skromnem zvišanju mezd in doklad ter po revalutaciji. Decembra meseca so iste organizacije zahtevale zvišanje draginjske in družinske doklade. Vse te zahteve je Zveza industrijcev odločno odbila, kakor je tudi odbila zahteve po prilagoditvi mezd onih delavcev, ki so najslabše plačani.

Sedaj so Enotni sindikati postavili sledeče zahteve: prilagoditev mezd in plač, revalutacija raznih kategorij, podvojitev družinske doklade, izpolnitev pregibne lestvice, ki vpliva na višino draginjske doklade, dogovori o nekaterih delovnih vprašanjih, ki so še nerešena, svobodno izvajanje sindikalnih pravic.

Vse te zahteve so utemeljene in upravičene, niso pa nove. Delavci bi bili morali za te zahteve že zdavnaj poseči v borbo. Čudno pri vsem tem je le, zakaj so čakali do sedaj in napovedali stavko isti dan kot njihovi tovariši v Italiji. Tako se zdi, da bi morala ta stavka služiti le kot sredstvo, da se potrdi linija pogodbe o prijateljstvu in sodelovanju med Enotnimi sindikati in Splošno italijansko zvezo dela, ki dejansko podreja Enotne sindikate omenjeni italijanski zvezi oziroma KPI, katere stališče o tržaškem vprašanju je pač vseeno. Ravno v tem tiči bistvo in zato je zamisel istočasne stavke z italijanskimi kovinarskimi delavci zgrešena, ne glede na to da niso problemi tržaških delavcev enaki problemom italijanskih delavcev. V kolikor ima ta stavka pomen in hoče, izkoriščajoč težke gospodarske razmere tržaškega delavstva, delavstvo tesneje navezati na Italijo, moramo obsojati to sicer pravično in upravičeno stavko, ki bi se morala začeti že zdavnaj prej.

Dolžnost tržaških delavcev je, da se odločno bori proti kapitalizmu, da se bori za izboljšanje svojih gospodarskih pogojev, toda te borbe ne smejo oportunistični sindikalni voditelji izkoristiti v svoje revizionistične namene.

Našim naročnikom in čitateljem v Jugoslaviji

ADIT - Agencija demokratičnega inozemskega tiska v Ljubljani, ki je prevzela zastopstvo tržaškega tiska ter zbira tudi vse naročnine in druga vplačila za Primorski dnevnik, Ljudski tednik, Glas mladih in Razgleda, ima sedaj tekoči račun pri KOMUNALNI BANKI v LJUBLJANI in sicer pod sledečo oznako in številko: Agencija demokratičnega inozemskega tiska - Ljubljana 6-1-90603-7.

Zadnje dni pišejo uredniki «Laboratora», da hočejo babičevci zadušiti kominformistični tisk, da jim hoče Založništvo tržaškega tiska vsiliti pogodbo, ki bi jih tako rekoč zadrgnila. (Onj pravijo temu «contratto capestro»). V časopisu se previdno umikajo jedru stvari, ne govore prav nič o svojem dolgu Tržaškemu tiskarskemu zavodu, temveč skušajo z demagoškimi frazami hujskati svoje množice. Spritno tega ne bo odveč, če našim bralcem objasnimo, za kaj prav za prav gre.

Po objavi resolucije so se hoteli kominformisti polastiti Založništva tržaškega tiska in s stavkami preprečiti izhajanje «Primorskega dnevnika». Od resolucije do konca avgusta so tiskali več kominformistični tisk na račun Založništva in niso plačali za vse to niti lire. V dveh mesecih je zato Založništvo utrpelo okrog 8 milijonov lir škode.

Od konca avgusta do 4. decembra si je «Laboratore» najel delavce in kar na svoj račun sklenil pogodbo s tiskarno. Ves ta čas pa ni plačal prav nič za električno energijo, uporabo strojev in prostorov, za davke in za splošne režijske stroške. Zaradi tega je imelo Založništvo nadaljnjih 14 milijonov lir škode.

4. decembra 1949 so spravili kominformisti Založništvo pod sodni sekvester, pod katerim je še vedno. Za upravo je odgovoren sodni varuh odvetnik d'Angelo, ki ga je imenovalo sodišče. Ker je po zakonu varuhova dolžnost skrbeti za podjetje in ščititi njegovo imovino, je ta zahteval meseca marca, naj plačuje «Il Laboratore» Založništvu splošne stroške za deset dni naprej. Od 4. decembra dalje se je

brezplačno ali za nizko odškodnino.

Poleg skrbi za telesno dobro, skrbe v domu predvsem za duševno rast mladine. Dijaki imajo svojo knjižnico s 566 knjigami v 667 izvodih. V letošnjem šolskem letu je knjižnica narasla za 111 knjig. Dijaki imajo svoj pevski zbor, ki ga je vodil pevovodja tov. Venturini ter mali orkester pod vodstvom vzgojitelja tov. Furlanija. Prirejali so tudi nastope, žal pa so nekateri nastopi morali izostati, tako v Trebčah in Boljuncu. Prosvetno društvo v Trebčah je namreč stavilo pogoje, pod katerimi lahko dijaki iz Dijaškega doma nastopijo v Prosvetnem društvu, čeprav je prav iz tega kraja bilo v domu največ dijakov in dijakinj. Prosvetno društvo je zahtevalo, naj bi člani iz programa dve pesmi (Mladi bataljoni in Pesem delovnih brigad), češ da sta politični ter prepovedala vstop v prosvetno društvo pevovodji Venturini in nekaterim vzgojiteljem. Jasno je, da pod takimi poniževalnimi pogoji kulturna skupina dija-

Kdo drugemu jamo kop

dvignil dolg kominformističnega tiska za nadaljnjih 8 milijonov in je znašal do marca 1949 nad 30 milijonov.

«Il Laboratore» je nekaj časa redno plačeval določene obroke, zadnje čase pa je zaostajal in je na novo dolžan 3 milijone in pol lir. Torej je Založništvo izgubilo od sekvestra dalje 11 in pol milijonov lir, kar kaže, da sekvestator ni hotel ravno zadušiti kominformiste.

To ni moglo seveda trajati in sodišče je na predlog sodnega varuha 30. junija odredilo naslednje:

Vsi posli se morajo opravljati z delovno silo, ki je odvisna od podjetja in z materialom, ki ga ono samo dobavlja, da se vsa odgovornost osredotoči v eni sami osebi. Vsaka oseba ali ustanova, ki se obrača na podjetje zaradi kakršnega koli dela ali usluge, se smatra kot stranka in mora skleniti s podjetjem pogodbo.

Radnik v 4. nadstropju posloplja v ul. M. nterci po vsakokratnem krokanju vidalijevcev

kov iz doma ni mogla gostovati v Trebčah. Iz Boljunce, od koder je v domu tudi lepo število dijakov, pa prosvetno društvo sploh ni poslalo odgovora. Tako so dijaki v letošnjem šolskem letu nastopili le na Skofijah, priredili so pa mnoge interne proslave, v domu samem pa so dali koncerte pevski zbor Ivana Cankarja, Komorni zbor, tamburaši in Fantje s Krasa. Dijaki so se udeležili tudi predstav SNG, v domu pa so jim predvajali tudi filme.

Po vsem svojem delu vidimo, da je glavna ustanova Dijaške matice, Dijaški dom, tudi v letošnjem letu uspešno deloval ter je nerazumljivo, kako ga morejo nekateri ljudje napadati kot ustanovo, ki dijak ne vzgaja v pozitivnem duhu, kot je n. pr. to storil pisec člankov v «Delu».

Poleg skrbi za Dijaški dom daje Dijaška matica tudi podpore zunanjim dijakom v hrani, knjigah in drugih šolskih potrebščinah ter v obleki.

Po poročilu tovariša tajnika je podal poročilo blagajnik, iz katerega so se člani lahko prepričali, koliko Dijaška matica žrtvuje za našega dijaka in kako smotno uporablja nabrani denar.

Predsednik nadzornega odbora, dr. Perhavec je nato predlagal odboru razrešnico, tov. prof. Benuliču, upravniku doma pa še posebejno pohvalo za njegovo uspešno delo v domu.

V diskusiji so posamezniki stavljali predloge, kako naj bi se Dijaška matica čim bolj popularizirala med našim ljudstvom. Tov. Sancin Savo, kmet, je izjavil, da če bo pridelal dva krompirja, bo enega dal za našega dijaka. Te njegove besede naj si vsi Slovenci na Tržaškem ozemlju dobro zapomnijo in naj se po njih ravnaajo, ker bodo s tem, da podpro Dijaško matico, podprli mladi slovenski inteligenčni naraščaj, ki bo krepka opora v borbi za našo narodno ohranitev na tem majhnem kosčku naše zemlje.

Po poročilu je bil izvoljen deloma spremenjen glavni odbor Dijaške matice, kateremu predseduje dr. Anton Daneu.

Prejšnji predsednik dr. Kukanja je zaključil dobro uspešni občni zbor in želel novemu odboru mnogo uspeha v skrbi in delu za našega dijaka.

Jetjem redno pogodbo. Podjetje ne sme skleniti pogodbe in more suspendirati tiskanje strankam, ki so bile po 18. marcu 1949 v zastanku s plačili. Prepovedati je treba vstop v Tiskarski zavod osebam, ki ne spadajo k podjetju. Zahtevati je treba od vsake stranke, da bo vložila vnaprej akontacijo za tiskarske stroške za vsake deset dni in suspendirati tiskanje, če bi te akontacije ne bile položene v roku treh dni. Doseči je treba svobodno razpoložljivost s prostori, kjer so že bila uredništva in za katere ne obstoja nobena pogodba s podjetjem.

Sodišče tudi pooblašča sodnega varuha, da najame ali odpusti osebe, je po potrebi podjetja; da podvzame vse potrebne ukrepe za realiziranje zastalih kreditov na dan 18. marca 1949 in vse ukrepe, ki so potrebni za strogo izvajanje gornje odredbe; da zahteva pomoč policijskih organov za izvedbo gornjih ukrepov.

Takšna so dejstva in nobeno demagoško pisarjenje jih ne more spremeniti. Kominformisti so zahtevali sekvester ZTT in nosijo le posledice svojega ravnanja.

«Laboratore» in ostali kominformistični tisk imajo svojo skupino 19 delavcev, in sicer stavce, ročne stavce, stereotipiste in osebje pri rotacijskem stroju. Ta skupina je prejemale plačo naravnost od uprave «Laboratora». Med temi delavci se jih je šest odpovedalo službi v Tiskarskem zavodu, osem

MLADI GOSTI IZ JUGOSLAVIJE

uživajo veselje in zdravje na istrskih obalah

OTROCI TRSTA IN ISTRE PA PREŽIVLJAJO POČITNICE
MED SVOJIMI TOVARIŠI V JUGOSLAVIJI

Kot olje leži mirna zelenkasto modra vodna gladina, leskečejo se v soncu šumeče bele pene ob veliki jadrnici, ki se bliža kopališču. Med šum vode se mešajo zvoki pesmi. Čim bliže prihajajo, bolj so jasni in zveneti: lepo ubrana pesem mladih grl je najlepši pozdrav v čudovito mirno in jasno jutro. Ladja, polna mladih ljudi, pristane ob pomolu. Vsakdo bi bil rad čim prej zunaj, da bi bil še bliže morju, da bi ne zamudil niti trenutka. Toda pionirji, ki so se pripeljali v kopališče, so disciplinirani. Brez prerivanja, hitro in spretno poskačejo na pomol in že hiti dolga vrsta deklic in fantičev z rdečimi rutami okrog vratu proti svojim slačilnicam.

Kulturno umetniška skupina beograjskih pionirjev, 200 po številu, je prišla prvič na slovensko obalo, prišli so, da se naučijo morja, prišli, da poneso svojo lepo pesem tudi med Istrane. Nastanjeni so v dijaškem domu v Kopru. Vsakdo jutro se odpeljejo po obilnem zajtrku — morski zrak je povečal tek prav vsem, saj jim pri jutranjem kakavu ne zadostujejo niti štirje veliki kosi kruha — z jadra-

nico v kopališče Sv. Nikolaj, kjer se sprostijo in uživajo morje, pesek, veslanje...

Ko trobentač zatrobi, tedaj se vseh 200 zapodi v vodo, kjer plavajo, se premetavajo, pogrežajo in ropet skačejo iz nje. Njihovi voditelji jih uče plavati, saj so sklenili, da prav nihče ne sme nazaj v Beograd, preden ne postane odličen plavač. Tisti, ki so v plavanju že večji, pa se zbirajo na skalalnici.

«Oh, na noge, to ni težko. Sprehajaš se po splavu, hodiš, pa stopiš v prazno in že si v vodi. Na glavo, na glavo, to bi bilo nekaj za nas!»

Mlade plavalke so vztrajne, doseči hočejo, kar so si zastavile. Tako je povsod: pri fizikulturi, v šoli, pri delu, tako jih uči nove življenje v novi domovini.

Trobentač zopet zatrobi: znak, da morajo pionirji in pionirke iz vode. Poslušni so, morda le malo manj, kot pri prvem znaku, ki jim je naznanil kopanje. Čaka jih južna, igre. Tekmujejo med seboj v nogometu, odbojki, v igri med dvema ognjema, plavanju, pa je zopet prosto kopanje vse do zбора pred odhodom nazaj v Koper.

Morski klobuk bodo izvlekli na suho, da se ga bodo dobro ogledali

Ije sam vanjo pade!

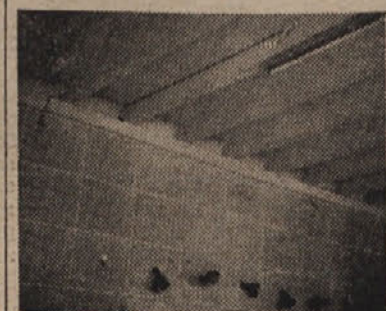
Pa jih je tržaški Tiskarski zavod odpustil zaradi pomanjkanja disciplin. «Lavoratore» je najel nekaj novih delavcev. Med temi sta tudi dva, ki sta bila svojčas odpuščenata in sta dobila zelo visoke odpravnine.

Sedaj širijo med ljudi vesti, da hoče Založništvo tržaškega tiska odpustiti te delavce, medtem ko jih odpušča «Il Lavoratore» in ostali kominformistični tisk, ki jih je konec avgusta 1948 najel. Te delavce so prevzeli s tem, da so dejali, da je dovoljenje za tiskanje na račun EST-a naslovljeno na nekega kominformista. Delavci so tako mislili, da je torej vse v redu. V resnici pa je dovoljenje napisano na ime ravnatelja Tržaškega tiskarskega zavoda vedno na račun Založništva tržaškega tiska.

Na prošnjo «Lavoratora» je sodišče za petnajst dni podaljšalo rok, v katerem mora skleniti z ZTT pogodbo za tiskanje. To pa zato, ker morajo pri «Lavoratoru» po znanih določbah odpovedati svojim delavcem dva tedna prej službo. Tako je v vprašanem delavcev. Kakor smo že omenili imenuje «Il Lavoratore», pogodbo, ki jo mora skleniti za tiskanje z ZTT «contratto capestro», resnica pa je, da je to čisto normalna pogodba, ki jo sklepajo vsi časopisi z vsemi drugimi tiskarnami, le da ZTT od «Il Lavoratore» zahteva manjšo vsoto kakor jo je upravičena zahtevati. To naj bi bilo po besedah kominformistov dušenje njihovega tiska.

Seveda treba se je opravičiti pred delavci, ki so jih svojčas naučili, sedaj po njih odpuščajo. Če bo kominformistični tisk sklenil z ZTT pogodbo za tiskanje, bo podjetje sprejelo na delo delavce, ki ga bo «Il Lavoratore» odpustil, ne pa vseh, ker nima zanje dela. Ze to dokazuje, da ZTT sprejme na delo delavce, kljub temu, da so se nekoč pokazali nedisciplinirane. Jasno je pa, da ne more sprejemati na delo delavce, ki si jih je med tem časom najel «Il Lavoratore» niti onih, namesto katerih so morali pač v tem času namestiti druge.

Poleg tega pa širijo vidalijevci še druge vesti, da bi vznemirjali delavce ZTT. Praviijo, da bo podjetje najelo delavce iz Ljubljane, iz Milana itd. ter celo delavce iz Trsta, ko pa vsakdo ve, da tu ni brezposelnih stavecev in ročnih

V veliki dvorani v 4. nadstropju poslojpa v ul. Montecchi so vidalijevci poskodovali električno opremo

Srbski pionirji in pionirske plešejo na dvorišču dijaškega doma v Kopru kolo

Peljejo so ob 1 uri z rednim parnikom, ki vozi iz Trsta mimo Sv. Nikolaja. Poleg teh 200 Beograjskih se pelje nazaj v Koper 80 zemunskih pionirjev, ki prav tako stanujejo v Kopru, a se dnevno vozijo zjutraj z drugo jadrnico k Sv. Nikolaju. V Kopru jih čaka obed, a po obedu počitek vse do popoldanske južine. Čas po njej pa izkoristijo pionirji in pionirke za vaje, saj pripadajo kulturno-umetniški skupini, ki mora stalno vaditi vse svoje panoge: petje, folklorne pleske, dramatiko itd. Zdaj ponavljajo v glavnem program, katerega bodo izvajali v petek 15. m. v gledališču Ristori in s katerim bodo tudi gostovali v bližnjih krajih ter tako pokazali, česa vsega so do 14 letni otroci zmožni pod smotnim vodstvom.

Daleč od svojih domov — pionirji so tu že osem dni — so praznovali dan srbskega ustanka. Na Titovem trgu pred Loggiju v Kopru so na predvečer pripravili ogenj in tako tudi v Slovenskem Primorju dali poudarka osmi obletnici tistega dne, ko se je srbski narod in za njim vsi jugoslovanski

narodi, tudi primorski Slovenci, dvignili v zmagovito vstajo.

Dobro se počutijo mladi Srbi med svojimi brati v Slovenski Istri, čeprav so tako daleč od doma. Dolga je bila pot, ki so jo prevozili od Beograda do Rovinja in od tam s parnikom ob obali do Kopra. Prva skupina njihovih tovarišev je ostala v Izoli, dve sta pa prišli v Koper.

Toda to še ni vse. Zapadna istrska obala nima mladih gostov le v Izoli in v Kopru, odnosno pri Sv. Nikolaju. V Portorožu so tri skupine pionirjev iz Slovenije, ena je ostala v Poreču, najbolj na severozapad v Valdoltro pa je prišlo 160 pionirjev in pionirk iz različnih slovenskih mest in vasi. Vsi so se pripeljali do Rovinja in od tam z ladjo do svojih končnih počitniških postaj. Dolga in utrudljiva jim je bila pot in kar dva dni je bilo treba, da so se do dobra odpohčili. Danes pa so vsi srečni in uživajo počitnice.

Kot Beograjski, tako so tudi mnogi med mladimi Slovenci prvič videli morje. Danes so že njegovi prijatelji in nič več niso začudeni nad njegovo neskončno širino. Pogumni so. Prišli so z gora, pa skočijo v valove, kot bi jih bili vajeni že zdavnaj. Nekateri so se že v tem tednu naučili plavati. Male pionirke, ki so komaj končale prvi razred, zatrjujejo, da bodo ob koncu meseca tudi one že lahko tekmovali v plavanju. To bo veselja in ponosa, pa tudi novih moči in zdravja!

Kot vse pionirske družine, tako imajo tudi mali Slovenci svoj dnevni red, ki ga začno z jutranjo telovadbo, zajtrkom in urami dela, ko čitajo, se izpopolnjujejo v znanju, pa tudi uče. Kako pametni so vsi ti otroci in vendar so ostali otroci v vsej svoji vedrosti, razposajenosti in igrivosti. Prav v njih, v tem novem rodu čutiš vso moč napredne vzgoje, ki jo je danes deležna mladina v Jugoslaviji, čutiš njeno smotnost in koristnost.

Slovenska Istra je oživela, oživila je obala, morje, kjer bodo srkali zdravja in moči otroci iz bližnjih in daljnih krajev Jugoslavije. Oživila so istrska obalna mesta, kajti vanje je prinesla življenje Titova mladina, polna življenjske sile in poguma.

Jugoslavija, ki je postala svoje pionirje v Slovensko Primorje, pa je sprejela v svojo sredo več stotin Istranov in Tržčanov, pripravljena deliti z njimi vse kar ima, dati jim možnost, da se okrepijo in razvedrijo med gozdovi, ki jih ob morju pogrešajo. Čuvala jih bo, da se bodo vrnili k svojim mamam in očkom zdravi in močni ter polni bogatih vtisov.

Počitniške kolonije uspevajo in dosegaajo svoj namen; otroci si krepe zdravje, se vzgajajo v kolektivnem življenju, spoznavajo nove kraje in nove ljudi. Zato vsi tisti, ki imajo s kolonijami kakršno koli skrb zaslužijo vse priznanje,

CVETKE iz tržaških listov

La Voce della sera

«Socialisti» v svojem glasilu ugovarjajo, da se Vidali vedno bolj pridružuje njihovim tezam o Tržaškem ozemlju. V ponedeljek so v člančiču «Pienamente d'accordo» (popolnoma sporazumni) odgovorili Vidalijevemu članku, v katerem je zahteval združitve obbeh con Tržaškega ozemlja, «da bi izginilo to žarišče spletk in nemir». List pravi: «Zdi se nam, kot da ne bi brali «Il Lavoratore», temveč «Voce». V kolikih uvodnikih smo pisali vsa ta štiri leta iste stvari, to je, da je treba odstraniti to smodnišnico sredi Evrope, ustvarjeno proti volji njenega prebivalstva. Razlika med nami in Vidalijem je torej majhna. No Vidali, še en majhen sunek z avtokritiko, pa se bomo strinjali vsem!»

Da, še majhen korak, kličemo Vidaliju tudi mi, pa bomo vsaj vedeli pri čem smo, oziroma da bodo vedeli vsi oni, ki v dobri veri še verujejo v Vidalijeve laži. K novi družini pa vam iskreno čestitamo!

DELO

V duševno razvedrilo vam nudimo nekaj besed iz slovarja «Lavoratore» slabega prevoda «Dela», z dne 9. t.m.

Generalu Gošnjaku pravijo pokveka Titovega politbiroja, lopov z epoletami, človeški izrodek.

Nekemu tovarišu uredniku Primorskega dnevnika pa so napisali: «Lole, trikrat lolo. Na uredništvu «Primorskega» vedri duševni revež in prvovrstni ambicioznež, ki bi prodal mater, ženo in otroke, kakor je prodal čast in ideale, da bi dosegel višji položaj. V svojem poslu je pokazal, da je prvovrstni in patentiran Lole. Ta gospod, ta človeški izrodek piše, da je Sovjetska zveza... prososvjetska, «Sublimis lolo» ali bolje rečeno: «Klojstrska zabava».

Takšni so torej izrazi teh «novinarjev», takšna duševna revščina veje iz njihovih člankov. Samo zmerjati znajo, ker nimajo argumentov in niti dovolj soli v glavi. Pa si upajo zmerjati druge. In ta, ki novinarji naj bi s svojim glasilom vzgajali naše ljudstvo! Bolje bi bilo zanje, da bi šli svinje past,

IL LAVORATORE

«Il Lavoratore» je zadnje čase začel objavljati pod rubriko «Triste questa sconosciuta» članke o «skrivnostih» našega mesta. Dokler je novinar, ki se skriva pod psevdonimom Ferruccio D'Angio in ki, kot kaže, dobro pozna življenje tržaških vlačug, zvodnikov in črnoboržancev, pisal o raznih dancin-glih, pocestnicah in podobnem; si je človek mislil «Naj bo, mogoče si hočejo s tem zvišati svoj krog čitateljev».

Toda sedaj se je ta gospod za nekaj časa ločil od metuljkov v ženskih krilih ter začel odkrivati neke tajne o UDBI, kraji avtomobilov, ugrabitvah, vohunstvu in podobno. Stvar postaja že kar preveč fantastična.

Med drugim je zapisal «K UDB spadajo razni specialisti v kraji avtomobilov, drugi odsek se bavi s tihotapljenjem denarja in kokaina, po karvarnah v središču mesta kar mrgoli agentov UDBE. Načrte za akcije: ugrabitve, napade, kraje avtomobilov študirajo v potankostih v neki hiši blizu podjetja Aquila v Zavljah.

Take stvari piše resni «Lavoratore». Ko človek to bere, misli, da ima opravka le s kakim Salgarjem ali drugim piscem pustolovščin. Čudno pri vsem tem je, da ta lovec na senzacionalne vesti, ta obiskovalec sumljivih lokalov in globoki poznavalec tržaškega gnoja, ne javi vsega tega, kar je odkril, policiji, ki mu bo zelo hvaležna. To tembolj, ko ima prav gotovo z ajo dobre stike.

KRONIKA

Povprečni donos žita na ha v Banjaški oblasti bo 200 kg večji kot lansko leto, v Tuzlanski oblasti okrog 150 kg večji. Po vseh drugih krajih Jugoslavije je žetev v polnem teku.

Vojaske jedinice na cesti »Bratstva in edinstva« se silno odlikujejo. Najvišje priznanje sta dobili edinci majorja Stanišića in Baškote. 62 odst. vojakov je bilo proglašeno za udarnike.

Protestna zborovanja se še vedno vrše po raznih krajih Jugoslavije zaradi krivičnih sklepov štirih zunanjih ministrov glede Koroške.

Samo iz Vojvodine je odšlo okrog 10.000 otrok v poletniške kolonije k morju ali v planine.

Rankovićevo se bo imenovalo srbsko mesto Kraljevo na željo vseh meščanov.

Narodnemu heroju Janku Čmeleku so v Stari Pazovi postavili spomenik. Organizator ljudskega upora v Sremski Međani je bil po narodnosti Slovak.

Na jugoslovanski poslatništvi so slovesno proslavili 8 obletnico srbske vstaje.

Najboljšega jugoslovanskega rudarja, večkratnega udarnika Alijo Sirotništvića je pozval Juraj Kečet na tekmovalno Brigado Jurića Kečeta je najboljša hrvatska brigada.

»Merkur« in »Markon«, dve veliki tovorni ladji so dvignili iz morskog dna delavci kolektiva »Brodospos« z Reke.

Veliko borbo proti trahomu, malariji in siflisu so pričeli v Srbiji Ljudska fronta in Rdeči križ boja z vsemi močmi podprli zdravniške pri teh velikih zdravstvenih akcijah.

Ob Ohridskem jezeru v Makedoniji so odprli novo otroško levišče, ki bo lahko sprejelo naenkrat do 300 otrok. To je že petinpetdeseto levišče za pionirje in mladince v Makedoniji.

Idrijskemu inženirju Oskarju Antuli je uspelo popraviti veliko peč, ki je niso uporabljali že od leta 1918, ker je strokovnjaki niso mogli popraviti. Antuli je izdelal načrte za njeno preureditev in zdaj je v obratu. Peč predstavlja vrednost 6 milijonov dinarjev.

Tudi mariborski oblasni ljudski odbor je sprejel proračun za leto 1949.

Novi madžarski poslanik pri vladi FLRJ Kerestes je prevzel posle v Beogradu.

Republiške razstave lokalne proizvodnje v Ljubljani, ki je trajala 44 dni, je obiskalo 90.000 ljudi.

V okolici Ljubljane so ustanovili že šestnajsto kmetijsko obdelovalno zadrugo, čeprav ni dolgo tega, kar smo pisali, da je bila ustanovljena prva. Nova zadruga ima predvsem živinorejski značaj in ima ime po padlem sovaščanu »Matiji Jami Sinetov. Zadruga je v St. Vidu.

50 odst. zemlje na področju Maribora je vključeno v socialistični sektor. V nedeljo je bila ustanovljena Zveza kmetijskih zadrug za Maribor-mesto.

Italijanska manjšina v Istri in na Reki slavi peto obletnico ustanovitve Italijanske zveze za Istro in Reko.

Druga seja oblasnega ljudskega odbora goriske oblasti je bila 12. julija v Postojni.

Skupina madžarskih vohunov, ki so delali po nalogu madžarske obveščevalske službe, je bila sojena v Mariboru. Voda te skupine je bil Janez Horvat, ki je bil izločen v fašistični madžarski organizaciji ter se je med vojno udeleževal akcij proti partizanom. Pri obsojenci so bili obsojeni na prijetno delo.

Sindikat usnarske industrije ima svoj II. kongres. Delovni kolektiv usnarske industrije so v letu 1947 izpolnili plan s 104 odst., v letu 1948 pa s 109 odst. V prvem polletju letošnjega leta pa je bil plan usnarske industrije presežen za 3 odst.

Z NAGLIMI KORAKI k izpolnitvi petletnega plana

V svojem govoru na velikem zborovanju v Pulju se je maršal Tito zahvalil delovnemu ljudstvu, ki je prispevalo velik delež k skupni zgradbi in graditvi socializma v FLRJ, oziroma k izpolnjevanju petletnega plana. Podal je sliko o izpolnitvi plana v prvem polletju letošnjega leta ter v glavnem izpolnitve plana v preteklih dveh in pol letih.

Ministrstvo za težko industrijo je v prvem polletju tretjega leta petletke izpolnilo plan s 93,5 odst., ministrstvo za elektrogospodarstvo s

96,4 odst., ministrstvo za rudarstvo s 100 odst., za lahko industrijo s 102 odst., republiška industrija pa je izpolnila svoj del plana s 193,3 odst. Industrija zveznega in republiškega pomena je v največjih panogah proizvodnje izvršila plan prvega polletja t. l. skupno s 100,1 odst., torej v času, ko so z raznih strani prihajali glasovi, da ne bo mogla Jugoslavija izvršiti plana. Izpolnila ga je po zaslugi visoke zavesti svojih delovnih množic.

Ce označimo proizvodnjo v prvem polletju leta 1948 s 100, tedaj nam pokaže v prvi polovici letošnjega leta indeksna številka 137, torej je povprečni porast v tem času 37.

Uspeh naporov je viden tudi v prometu. Dnevno nalože in prevozi okrog 11.000 vagonov blaga, t. j. več kot Madžarska, Rumunija in Bolgarija skupaj.

Odkup in preskrba prebivalstva se dvigata. Odkup v gospodarskem letu 1948-49 se ni končal, vendar je v primeri z letom 1946-47, če vzamemo za to leto osnovo 100 naraslo na 148 pri odkupu belih žit, odkupu kromarja pa na 219,6.

Ob polovici petletke pa vidimo, da je FLRJ v raznih panogah industrije dosegla 50 odst., torej je popolnoma izvršila polovico petletnega plana. Kljub težavam, ki so

jih nagrmadili na Jugoslavijo, vendar, da so n. pr. v proizvodnji in predelavi premoga dosegli več kot predvidena načrta, prav tako so presegli plan v črni metalurgiji, predvsem pa v metalurgiji barvnatih kovin. Le v elektroindustriji, po prekinitvi gospodarskih zvez z vzhodnimi državami, ki so odgovorile dobavo celotnih strojev, ki jih je Jugoslavija že plačala in jih bo morala iskati drugje, je bilo izgubljenih nekaj mesecev, ki pa ji bodo delovne sile gotovo nadoknadile.

Nove stanovanjske hiše

Delovni plan nalaga gradbenikom, da postavijo dnevno za 2 milijona dinarjev stanovanjskih stavb.

Projektanti podjetja »Slovenija« so po temeljitih proučevanjih in polizkusih začeli projektirati vzorne načrte za gradnjo stanovanjskih hiš, pri katerih bodo uvedli nov način gradnje, prihranili na materialu in delovni sili. Posebnost pri novem načinu gradnje je, da je večina gradbenih delov zgrajena izven gradbišča, tako da se gotove montirajo na stavbi. Po tem načinu gradnje so prihranili veliko časa, da so prvo tako stavbo, dvonadstropno stanovanjsko hišo, postavili v Ljubljani v enem mesecu.

V prvi polovici celotne petletke so bili tako doseženi naslednji rezultati v proizvodnji in razdelitvi električne energije 38,2 odst. od petletnega plana, v proizvodnji in predelavi premoga 46 odst., v črni metalurgiji 52,3 odst., v metalurgiji barvnatih kovin s 70,9 odst., v industriji predelave kovin 60,7 odst., v elektroindustriji 29,2 odst., v lesni industriji 80,5 odst., v tekstilni industriji 48,2 itd. itd.

Pri teh številkah moramo upoštevati, da so v nekaterih panogah izvrševali obširne priprave za plansko delo, tako da težje dela odpade po načrtu na zadnje leto petletke kot n. pr. v proizvodnji in razdelitvi električne energije, kjer bodo vodne in druge centrale dokončane šele v letu 1951.

Plan investicij kapitalne gradnje in družbenega standarda bi moral biti v prvi polovici petletke uresničen s 31,6 odst., izpolnjen pa je bil s 36,5 odst.

Gospodarsko leto 1948-49 je pokazalo pravilno izpolnjevanje dolžnosti delovnih zadržanikov in kmetov. Živiljenjska raven se v Jugoslaviji dviga, čeprav so po resoluciji Informacijskega urada prerokovali, da bodo ljudje v FLRJ umrli od lakote.

Ne majhna zasluga za te velike uspehe leži na ljudstvu samem, delovni ljudje v Jugoslaviji se zavajajo, da grade socializem in zato so pripravljeni na največje napore, na odprno borbo, samo da bi izpolnili petletko, da bi zgradili svojo socialistično državo.

II. KONGRES AFŽ Hrvatske

Tudi žene so zaposlene v težki industriji in dosegajo lepe uspehe

AFŽ Hrvatske je imel 11. in 12. julija svoj drugi kongres, na katerem je predsednica AFŽ Jugoslavije Vida Tomšić dejala, da mora politično delo zajeti sleherni ženo, kajti politična izgradnja žena bo sprožila nove sile in omogočila hitrejši tempo v graditvi socializma. Posebno skrb morajo žene posvečati ustanavljanju zadrug, v katere se morajo predvsem same vključevati. Tudi ostalih problemov se morajo žene lotiti, kot n. pr. vprašanja mobilizacije delovne sile, vprašanja prehrane, higijenskih razmer delavcev in delavk, da bodo s tem podprle bitko za socializem, ki jamči boljše življenje otrok.

Za pozdravom Vide Tomšić je imela referat članica IO AFŽ Hrvatske Soka Krajačić, ki je v svojem obširnem referatu prikazala delež žene v izgradnji socializma. Leta 1949 je v LRH vključeno 47 odst. žen več kot leta 1947. Največ žena je v tekstilni industriji, toda žene so danes zaposlene tudi v težki industriji, prometu, pri gradbenih delih itd. Med ženami so novatorke in racionalizatorke. V prvem trimesečju letošnjega leta je bilo proglašeno med ženami 1396 udarnic.

Žene se zato lahko tako vključujejo v delo, ker so zaščitene, predvsem ker so preskrbljene njihovi otroci. V LRH je 35 jasli, a do konca letošnjega leta jih bo 59 ter 93 zavetišč. Do sedaj je 24 otroških restavracij.

Poleg deleža, ki ga doprinesejo žene za izpolnitev petletke, se bori tudi proti zaostalosti žena, ki je često vzrok bede in raznih boleznih. Organizirale so aktivne, ki bodo s pomočjo zdravstvenih ustanov in prosvetnih organizacij dvigale žene še po tistih krajih, kjer še niso dosegle povprečnega nivoja.

Na svojem kongresu so delegatke v imenu vseh žena sklenile, da bodo vse svoje sile dale za izpolnitev petletke in da bodo po svoji organizaciji dvignile nivo žene.

Jugoslovani so obvarovali svojo svobodo in neodvisnost

7. julija je vsa Srbija svečano proslavila dan vstaje srbskega naroda, dne, ki je bil mejnik vseh Jugoslovancev, ki je pomenil začetek osvobodilne borbe, ki je do tedaj po imperializmu zatiranim in izkoriščanim narodom prinesel svobodo. Iz teške vojne je izšla Jugoslavija že jasno politično izdelana ljudska demokratična država, ki je postavila temelje današnji izgradnji socializma.

Na velikem zborovanju v Novem Sadu je govoril član politbiroja CK KPJ Moša Pijade, ki je v svojem govoru dejal:

Ruševine in opustošenja, ki jih je zapustila vojna, so skoraj izginile. Od Alp pa vse do južne makedonske meje rastejo nove tvorbe socializma, nova velika dela petletke. Z globoko vero v končni uspeh građe ljudje, enotni kot nikoli, svojo novo državo.

Na slavnem zgodovinskem mestu prehoda čez Neretvo v 4. ofenzivi se dviga gradnja, ki bo ponovno ponela slavo naših narodov daleč v svet. Tam raste hidrocentrale, ki bo ob koncu petletke zgrajena, in ki bo dajala dve tretjini električne sile, kolikor jo je dajal Duplestrov pred vojno. Domači inženirji bodo vodili vsa dela na Neretvi, kjer bo vsekane v granitne stene Prenja in Črvenice 80 m visok jez, nad katerim se bo razprostiralo umetno jezero, dolgo nad 30 km. Toda Jablanica ni edina hidrocentrale, ki vate danes v Jugoslaviji. To je samo ena izmed podobnih velikih, ki bodo preobrazili zemljo in ljudi.

Kako neumno in votlo zvone v močni sliki socialističnega ustvarjanja laži in klevete, ki jih besna toda onemogla informbirojevščina neutrudno razpisuje že nad leto dni. Toda to ne pomeni, da bi bile te laži in klevete brez učinka. Jugoslovansko delovno ljudstvo so zadele kot najhujša krivica in žalitev, se bolj so vzbudile njihovo ustvarjalno energijo in socialistično zavest. Z gospodarsko blokado ter politično in kulturno izolacijo so hoteli uničiti Jugoslavijo in njeno socialistično izgradnjo. Delovnemu ljudstvu so nanesti mnoge težave, ki bi mu bile sicer prihranjene. Jugoslovanski narodi tega ne bodo nikoli pozabili.

Vsakemu Jugoslovancu je danes jasno, da je bila revolucija IU in

pisma CK VKB(b)ja le krinka, ki naj bi prikrila prave namene spreminjene zunanje politične linije in revidirane ideologije voditeljev SZ. Sleheri sovražni korak proti Jugoslaviji in njenim živiljenjskim interesom s strani informbirojevskih držav se je spremenil v obtožbo proti Jugoslaviji. Oni so izdali socializem, a Jugoslavijo obtožujejo izdajstva. Oni so izmislili idejo proletarskega internacionalizma in spremenili pravico samoodločbe naroda v predmet barantanja in trgovanja z imperialisti, da bi imeli od tega gnotne koristi, a Jugoslavijo obtožujejo tega. Oni hujšajo jugoslovanske narode na upor in vtihoaplajo vohane na jugoslovanski teritorij, a Jugoslavijo obtožujejo, da se vmešava v notranje zadeve drugih držav. Jugoslavijo obtožujejo, da je prodala Koroško, da hoče prodati Trst in grško revolucijo, to-

da jugoslovanski narodi se upravičeno sprašujejo po kupčiji s Koroško, kakšno trgovino pripravljajo v teh vprašanjih.

Informbirojevci so prerokovali, da bo postala Jugoslavija v dveh mesecih kolonija imperialistov, toda uspeh je bil ravno nasproten: Obvarovali so svojo svobodo in neodvisnost in Jugoslavija ne bo postala kolonija ne gubernija nikogar.

Odločen in pogumen odpor jugoslovanske partije ni bil odrešilen le za Jugoslavijo, temveč za socializem sploh. Vedno večji je krog komunistov v drugih državah, ki spoznavajo upravičenost jugoslovanskega odpora in neopravičenost napada na socialistično Jugoslavijo.

Vendar pa pri mnogih še prevladuje strah, da ruši odpor FLRJ avtoriteto SZ. To stališče je napačno in škodljivo za svetovno demokratično gibanje. Avtoriteta SZ kot prve socialistične države se bo obvarovala in bo koristila vsemu svetu samo tedaj, če se bo razčistilo vprašanje odnosov med socialističnimi državami in bodo ti odnosi takšni, kakršni bi vedno morali biti.

Predsednik romunskih sindikatov Georgiu Apostolu je v svojem referatu o drugem kongresu Svetovne sindikalne federacije izjavil, da je »Svetovna sindikalna federacija center glavnih napadov jugoslovanskih trockistov, ki so poskušali preko vodstva jugoslovanskih sindikatov uresničiti načrte imperialistov, da bodo razbili in likvidirali Svetovno sindikalno federacijo.«

Ce smatra romunski predsednik sindikatov, da je pomoč 80 milijonov frankov stavkajočim francoskim rudarjem pomoč grškemu ljudstvu v hrani in denarju; dajanje sladkorja in kuriva francoskim otrokom, katerih očete so stvalkali, pomoč 50 milijonov dinarjev kot albanskemu narodu, ko je bil težko prizadet zaradi poplavi, nečetki protesti fašističnim vladam ob priliki sojenj in streljanj demokratov za razbijanje sindikalne enotnosti in rušenje moči delavskega razreda, potem imajo jugoslovanski sindikat, to res na vesti. Apostolu naj tudi pomisli, ali je porušila vezi med romunskim in jugoslovanskimi delavci tudi žrtve jugoslovanskih delavcev, ki so si odrgali od ust, da so poslali lahko romunskemu narodu žito, ker jim je preti la težka lakota?

Na podlo izjavo predsednika romunskih sindikatov najboljše odgovarja predsednik Svetovne sindikalne federacije Louis Sallant, ki je 25.II.1948. leta dejal: »Zahvaliti se hočem maršalu Titu, ker je dajal vedno naloge predstavnikom vlade FLRJ pri OZN, da so vedno podpirali zahteve SSF. Če bi vse sindikalne organizacije, ki so včlanjene v SSF, postopale na enak način in z enako odločnostjo, s kakršno je postopal Centralni odbor E-

Kominf

notnih sindikatov Jugoslavije, bi Franca danes morda ne bilo.

Na II. kongresu je v svojem poročilu o delu jugoslovanskih sindikatov dejal med drugim tole: »Zveza sindikatov Jugoslavije je izpolnjevala vse obveze, ki so izvirale iz odlokov in naročil SSF. Jugoslovanski sindikati so spremljali z največjim interesom vse manifestacije mednarodnega življenja in tudi v praksi dejansko kazali mednarodno solidarnost.

Provokacije na jugoslovanski meji s strani »demokratičnih« sosedov se vrste dan za dnem. Albanski grančarji prednjačijo

Kominformisti krepijo trgovino s kapitalisti socialistično Jugoslavijo pa hočejo gospodarsko zadušiti

Kominformisti vedno očitajo Jugoslavijo, da trguje z Zapadom. Pri tem pa pozabljajo na svoje gospodarske in trgovske stike s kapitalističnimi državami, ki stalno naraščajo.

Tako se sedaj Sovjetska zveza pogaja z Anglijo. Ta trgovinska pogajanja se nadaljujejo v največji tajnosti. Med uradnimi krogi se širijo vesti, po katerih naj bi Velika Britanija zahtevala med drugim od Sovjetske zveze nabavo 1 milijona ton žita. Te vesti sicer ne potrjujejo, toda v krugih Cijtyja mislijo, da obstaja zveza med temi vestmi in med povratkom dveh britanskih strokovnjakov iz Moskve, kjer sta preučevala možnost dobav žitaric Veliki Britaniji. Iz Washingtona poročajo, da so, omenjena pogajanja z Veliko Britanijo v skladu z anglosovjetskimi sporazumi iz decembra 1947. Glasnik zunanjega ministrstva ZDA je izjavil, da bo pogodba, o kateri sedaj razpravljajo, veljala eno leto in da ne predstavlja nič drugega kot ukrep za preskrbo, ki je popolnoma normalna.

Češkoslovaški teden «Paralela 50», ki izhaja v Parizu v francoskem jeziku, piše, da se trgovinski odnosi med Češkoslovaško in zapadnimi državami dobro razvijajo. Izvoz Češkoslovaške v kapitalistične države je znašal 1938 leta 346 milijonov dolarjev, leta 1948 pa se je povečal na 406 milijonov dolarjev.

Po podatkih tega lista je leta 1948 Francija izvozila v Češkoslovaško blaga v skupni vrednosti 17 milijonov dolarjev proti 12 milijonom dolarjev iz leta 1938. Češkoslovaški izvoz v Francijo se je od 9 milijonov dolarjev leta 1938, dvignil na 20 milijonov dolarjev leta 1948. Holandski izvoz v Holandijo za trikrat v primeri s predvojnimi leti. Češkoslovaška je povečala tudi svojo gospodarsko izmenjavo s Švicco in zvišala izvoz v južnoameriške države.

Medtem pa kominformistične države prekinjajo svoje gospodarske odnose z Jugoslavijo in skušajo zavreči izgradnjo socializma v njej. V zvezi s tem je zanimivo poročilo Tanjuga o trgovinskih in gospodarskih odnosih med Jugoslavijo in Poljsko. Leta 1947 je FLRJ sklenila s Poljsko dva sporazuma. Svoje obveznosti iz prvega sporazuma o enoletni zamenjavi je FLRJ v celoti izpolnila. Nasprotno ta republika Poljska ni izpolnila svojih obveznosti, kot je bilo sklenjeno, in sicer v zelo važnih predmetih. Tako ni do danes dobavila tekstilnih strojev, gabardena itd. Zaradi slabe žetve je tedaj FLRJ dobavila Poljski 100.000 ton žit v zamenjavo za predmete ši-

roke potrošnje. FLRJ je svojo obveznost popolnoma in pravočasno izpolnila, poljska republika pa še do danes ni dobavila sklenjenega blaga po tej pogodbi.

Po rednem trgovinskem sporazumu za leto 1948 je FLRJ na zahtevo Poljske povečala delež kovinskega sektorja v primeri z letom 1947 za 10 odst. Poleg tega je FLRJ sprejela obveznost, da bo tudi v letu 1948 dobavila Poljski znatne količine pšenice. Jugoslavija je dobavila 80 odst. sklenjenega blaga, Poljska pa je do istega časa dobavila na podlagi omenjenega sporazuma samo 60 odst. Pri tem je glavno, da so bile jugoslovanske dobave v najvažnejših predmetih, t.j. pšenici, bakru, svincu, cinkovemu koncentratu, v celoti izpolnjene, poljske dobave pa so bile nasprotno razen koka v manj važnih predmetih, kot so svetilke, vile, kladiva, kiese, verige itd.

Kot rezultat kampanje informbiroja proti Jugoslaviji je Poljska namenoma zavlačevala dobavo važnejših predmetov za jugoslovansko gospodarstvo, kot so osi kmečkih vozov, kabli za šibke in jaki tok, električni motorji, transformatorji, porcelan za električne naprave, lokomotive, volnena preja

itd. Vse dobave Poljske v letu 1948 so zakasnile, v drugi polovici leta po resoluciji Informbiroja pa so skoraj prenehale.

Jugoslavija je v letu 1948 dejansko kreditirala poljsko gospodarstvo, ker je imela na svojem računu aktivni saldo, ki je narasel do 8 milijonov dolarjev. To je še en dokaz, kako je Jugoslavija v odnosu do Poljske izpolnjevala svoje obveznosti. Vse to kaže, da je Poljska popolnoma odgovorna za neizpolnjevanje sporazumov in da vse laži Poljske tiskovne agencije ne morejo spremeniti dejstev.

Slovo bolgarskega ljudstva od svojega voditelja in učitelja

Bolgarsko ljudstvo se je z velikimi pogrebnimi svečanostmi poslovilo od svojega voditelja in učitelja Dimitrova. Pretekli četrtek je pol milijona Bolgarov pričakovalo na

Prebivalstvo v Češkoslovaški

Ob koncu leta 1945. je padlo število prebivalstva Češkoslovaške republike zaradi izseljevanja sudetskih Nemcev s 14 milijonov na 12.075.000. To pomeni, da je število prebivalstva padlo na tako višino, kakršna je bila pred 50 leti. Ob koncu leta 1947. se je dvignilo število prebivalcev na 12.264.000, v letu 1948 pa na 12.408.000. V dveh letih je število prebivalstva torej naraslo za skoraj 400.000. Lani se je rodilo 283.953 otrok, umrlo pa je 141.574 ljudi; prirodni prirastek je znašal 142.379. Precej ljudi se je tudi vrnilo iz tujine. Od osvoboditve do konca letošnjega junija se je vrnilo na Češkoslovaško iz Francije 12.893, iz Jugoslavije 5184, iz Nemčije 4035, iz Poljske 10.275, iz Avstrije 11.060, iz Sovjetske zveze 42.541, iz Romunije 18.030, iz Madžarske 65.334, iz ostalih držav sveta 17.454.

KRONIKA

Na merunajnem mestu v Pragi odločno zanikajo vest, ki jo je razširil vatikanski radio, da je prišlo do nemirov v Bratislavi in okolici. V slovaški prestolnici vlada popoln mir.

Na Poljskem so zaradi gospodarske sabotaže obsodili na smrt dva ravnatelja pokrajinskega urada za zbiranje starega železa. Obtožena sta bila, da sta razdirala stroje, ki so bili še v dobrem stanju in s tem povzročila 900 milijonov zlotov škode.

V Sovjetski zvezi bo v kratkem konferenca sovjetskih pobornikov za mir.

V Pragi se je pretekli petek pričel kongres v okviru češkoslovaških in francoskih zdravniških dni. Dela kongresa se je udeležilo 30 francoskih zdravnikov.

List «Izvestija» je prejel ob svoji 10.000 številki «Red rdeče delavske zastave» za svoje delo v vzgoji množice v duhu Leninovih in Stalinovih idej.

Predstavniki združene socialistične, liberalno-demokratske in krščansko-demokratske stranke so se sporazumeli, da nastopijo pri prihodnjih volitvah v sovjetski coni Nemčije z enotno listo.

V soboto 9. julija so se končala gospodarska in politična pogajanja med Turčijo in CSR, ki so se vršila v Pragi na ministrstvu za zunanjo trgovino. Sklenili so novo trgovinsko pogodbo z veljavnostjo do dne 30. junija 1950.

Sovjetska zveza in Češkoslovaška republika sta sklenili nov trgovinski sporazum. Na podlagi tega sporazuma bo SZ dobavila CSR v teku letošnjega leta za 200 milijonov Kčs raznih proizvodov.

Bolgarski pop Jona, ki se je udeležil proslave «Slovanškega dne» na Slovaškem, je izrazil svoje začudenje, zakaj češkoslovaška katoliška cerkev ne podpira ljudskega režima. Dejal je, da vsi katoliški dostojanstveniki uživajo popolno svobodo in podporo države.

Češki list «Svobodno slovo» obtožuje Vatikan, da hoče povzročiti lupad na države, ki gradijo socializem.

V Aktubinskju v Kazakstanu so odkrili zbirko 1500 rokopisov največjih ruskih pisateljev, skladateljev, igralcev in državnikov.

Varšavsko vojaško vojske je obsodilo na smrt bivšega voditelja desničarskih strank Adama Do-bczyńskiego, ki je bil obtožen protidržavnega delovanja, vešništva itd.

Louis Kauter, predstavnik ameriške družbe za izvajanje filmov za Srednjo in Vzhodno Evropo je v Pragi izjavil, da se bo odpeljal z letalom v Moskvo. S seboj bo vzel 25 filmov, ki jih bo pokazal sovjetskemu funkcionarjem za kinematografijo.

Madžarsko prizivno sodišče je potrdilo obsodbo kardinala Mindszentyja, ki je bil svojčas obsojen na smrtno ječo.

Češka policija je aretirala patra Ludvika Smerika, tajnika in tolmača papeževnega apostolskega nunciata v Pragi.

Med argentinskimi strokovnjaki in češkoslovaško delegacijo so pogajanja o dobavi čeških strojev Argentini. Argentinija bo plačala te stroje s svojimi proizvodi na osnovi kliringa.

Med Poljsko in Finsko so podpisali trgovinsko pogodbo, po kateri bo Poljska izvozila letos v Finsko premog v zamenjavo za baker, papir, celulozo, koncentrat cinka in druge proizvode, ki so potrebni poljski industriji. Skupna vrednost blagovne zamenjave je določena na 13 milijonov dolarjev.

Agencija France Presse javlja, da je bil pred dnevi aretirani mladinski svetnik v predsedstvu madžarske vlade Andrej Rosta. Razen njega so baje aretirali še nekatere voditelje madžarskih radijskih postaj in novinarje.

Tudi brhke in zajetne Čehinje pridno pomagajo graditi stanovanjske bloke v Češkoslovaški republiki

Uspehi gospodarstvenega sodelovanja med Poljsko in Češkoslovaško

V dveh letih, odkar je bila podpisana pogodba o gospodarskem sodelovanju med Poljsko in Češkoslovaško, je med njima gospodarska zamenjava stalno naraščala. Leta 1945. je znašala trgovinska izmenjava med obema državama le 50 milijonov Kčs, leta 1946. se je dvignila na 170 milijonov Kčs. Od 1. julija 1947. do 30. junija 1948 po podpisu gospodarske pogodbe je znašala zamenjava skupno z investicijami 3 milijarde, 100 milijonov Kčs, v letu 1948-49 pa na 6 milijard Kčs. Zlasti uspešno se razvija sodelovanje med Poljsko in Češko v industriji. Razne industrijske panoge obeh držav so med seboj navezale stike, v nekaterih pa so naložili investicije v skupni režiji. Obe državi sodelujeta tudi v prometu, v poljedelstvu pa so koordinirali planiranje posebnih kultur. Vzajemno sodelovanje med Poljsko in Češkoslovaško se uspešno razvija tudi v ostalih panogah gospodarstva. V zadnjem času so sklenili tudi dve pogodbi o železniškem prometu,

kov, ki bi zavirali hitro in precizno delovanje bagerjev.

Jugoslovanski delavci, ki so čistili in montirali bagerje, ki so zdaj že v pogonu, ne morejo verjeti, da je češki kontrolor strojev v tovarni «Skoda» tako površen. Razlagajo si slabo stanje poslanih strojev kot namerno sabotažo, ki naj bi «pomagal» jugoslovanskemu delovnemu ljudstvu pri njegovi gradnji socializma.

Posledice pristanika štirih zunanjih ministrov, da ostanejo koroški Slovenci pod Avstrijo, so že vidne. Partijska tiskarna «Volksverlag» v Celovcu je ustavila tiskanje «Slovenskega vestnika», ter navedla kot razlog «politična nasprotstva med avstrijskim komunisti in koroškimi Slovenci».

Komunistična partija Avstrije je ob podpori zapadnih imperialističnih držav in Sovjetske zveze prišla na svoje, saj je še pred resolucijo IU jasno izjavila, da je proti priključitvi Slovenske Koroške Jugoslaviji, t.j. proti samoodločbi malega naroda.

Komunistična partija Avstrije se je s tem novim dejanjem postavila na pozicije avstrijske reakcije in po tem ne moremo pričakovati, da bo ščitila slovensko narodno manjšino pred napadi avstrijskih žovnistov.

ormiade

bance, ki dnevno beže preko meje v Jugoslavijo.

Češka tovarna strojev «Skoda» je bila znana v svetu kot ena izmed najizdatnejših tovarn. Toda stroji, ki so jih iz te tovarnice poslali v Jugoslavijo, ne kažejo ravno največje solidarnosti. Rudarski bagerji, ki jih je Jugoslavija naročila in bi jih morali poslati v začetku leta 1948, so prispeli v Jugoslavijo šele letos aprila, monterja-strokovnjaki pa niso poslali, čeprav je bilo tudi to v dogovoru. Jugoslovanski delavci so se lotili sami montiranja. Vse dele so morali prečistiti, ker so bili v notranjosti ostanki železnih odpad-

TO JE NAŠA SVOBODA

Istrsko ljudstvo se zaveda svoje velike dobrotnice — svobode in jo zna tudi ceniti. V tej svobodi gradi, tekmuje, se tudi žrtuje, ker ve, da mu bo vsaka žrtva poplačana s stoterim sadom.

So pa še redki ljudje v Istri, ki ne razumejo te svobode, ki je ne cenijo, ker so preveč zabubani v svoje lastne interese, ker ne znajo pogledati preko plota, ker so še sužnji svojih predsodkov. Tem redkim poidecem in mnogim v Trstu in se dalje v svetu bi hotel povedati, kaj je svoboda, ta naša svetla in živa svoboda, da bi jo lahko otipali in občutili.

Tega si nisem izmislil sam, niti ni to kakšna moja trenutna muha. Neki tisti četer, ko je bilo morje pokojno, ko so črčki peli svojo pesem, sem žel obiskat nad Izolo prijatelje, ki so me povabili v goste. V rebrji, ki se spušta proti Banderji se beli hiša in pred hišo so bili kljub pozni uri še v pogovoru o delu in različnih dogodkih. Prijazno me sprejeli in kramljali smo dolgo u noč.

Razgovarjali smo se o svobodi. Svoboda je tu, občutena, kot morada nikjer drugod v novi Jugosla-

viji. Istrani so mnogo trpeli, dolgo vzdihovali po njej in si jo skupno a svojimi brati priborili, zato pa jo tako cenijo. Ze lega Istre je taka, morje ji odpira vrata v svet ter jo sili k napredku, k širšemu razgledu. Človeku, ki pride iz Soške doline, s kamenitega Krasa, iz ozkih tolminskih, cerkljanskih in idrijskih grap, iz temnega zelenja notranjskih gozdov si tu ob morju razširi obzorje, modra gladina ga a svojo prostornostjo prevzame in vabi.

Istrani so zato prvi občutili ne- niho, ki jim je prinesla čez morje dolgo sušenostjo, ki jim je v imenu rimske kulture, namenjene samo za izbrance, ki so jim se deli na vratu, zastirala njihov pogled v svet, jim zavirala vsako misel po napredku in učenju. V svojih pogovorih se spominjajo teh let kot more in se zato toliko bolj veselo svobode.

Dolgo smo se razgovarjali a črnih dneh preteklosti, o borbi, o osvoboditvi in o sedanjih dneh, ko si v napori gradimo lepšo prihodnost. Ko sem se poslovil od njih, so mi dejali: »Pa napiši kaj o tej naši svobodi, povej

oni, ki je nočeno videti, kako nam je draga, kako smo v njej zaživel, kako smo žele sedaj postati ljudje.

In hotel sem začeti pisati o svobodi. Napotil sem se v naravo, da dobim pod košatim drevosom, med zelenjem in ob pogledu na to naše modro morje navdahnjenja, da lepše izpovem svojo misel. In

Pagon Andrej Ogarev

glej, na čisti srečan starega znanka, vsega zagrenjenega, ki tako rad godrnja in ne vidi lepote ni- kjer, ne ve, kaj je svoboda, živi samo zato, ker so ga od nekdaj vrgli na svet ter se vleče skozi življenje kot mepla, kot staro, izgarano kljuse.

Trudno me upraša, kaj je novega po svetu. »Pojdi z menoj, pa boš videl! Začuden in uprašujoče me pogleda in si misli: »Bog pomagaj, zmešalo se mu je! Na grču nad Koprom sva se vsedla v senco širokih listov brajde. Od dogodkov v svetu sva prešla na naše življenje, na ta košček

Istre. Ko sem mu dejal, kako že istra cvetela in se razbohotila v svobodi, kako se Istrani prebujajo iz stoletnega spanja, me je neverjetno pogledal in nenadoma dejal: »No, kaj pa je prav za prav svoboda in kje jo sploh vidim?«

Videl sem, da se ni znal najti prave poti, da se ne zna posloviti in odigrati od preteklosti in pogumno stopiti v družbo novih ljudi, pa sem mu začel pojasnjevati, kaj je svoboda in odkrivati njene sadove tu, med našim ljudstvom. »Opazujva in postajava skup- nos, sem mu predlagal. »Odpri oči in prisluhni, pa boš videl in slisal in občutil marsikaj!«

Ali si videl nekdanj tako mnogo mladine v delovnih brigadah, tedajih in šolah? — Ne, nisi videl! Ali si videl nekdanj tako brezskrbne obraze ljudi, nič strahu in groze v očeh? — Ne, nisi videl!

Ali si videl, kakšne so bile nek- kdaj te vasi? In kakšne so danes? Ali so šli nekdanj ljudje po opravljenem delu tako brez skrbi k počitku, ali si slisal nekdanj tako nadušeno peti nočo mladino?

Prisluhni tem ljudem, kaj da-

nes govori. Nič več o vojni. In pogled, kaj danes delajo. Ali vidiš: tam v Marezigah raste velik in lep zadržni dom. Gradijo ga tisti ljudje, ki so se uprli fašiz- mu že od vsega začetka.

Pa še pogled, tja pod Marezige v Vanganel. Tudi tam gradijo za- družni dom. In v Smarje se ozri, kjer je vse živo na novi cesti. Kako rase vas iz ruševin! Pa še dalje poglejva, še bolj prisluh- va, prijatelji!

Ali si slisal, kako tudi v Bu- ščini gradijo zadržne domove, šole, ceste? In kako nastajajo nove obdelovalne zadruge? Kaj tudi tega nisi videl in slisal, ti neverni Tomaž, ti večni nezadovoljevi in godrnjač? Si vsaj slisal, da to- ni več grofov, ki bi jim obdelo- vali zemljo kolonizirani? Toda še ni vse, potrpi, tovariši!

Ali si prej kdaj slisal, da bi si bili ljudje, ki bivajo tod, tako to- bi k počitku. Ne..., nisi slisal! Ali so tedaj, ko so bili v verigah su- ženstva, smeli govoriti o brat- stvu, a enotnosti med Slovenci, Italijani in Hrvatji? Ne, ker so jih čakali zidovi tam a Kopru.

Videl si je ogromne zidove, kjer so bili zaprti vsi taki ljudje, ki so si upali govoriti a svobodo, bratstvo in komunizem. In sedaj ni več teh zidov. Na njih ruševih nah budo zgradili šole za naše tovaršice Italijane. Ali si opazil, kako spreminjajo lice vsa mesta ob obali in vasi a notranjosti?

Se eno vprašanje. Ali so Istrani kdaj poprej natrpali glavni trg v Kopru, kot so ga sedaj, ko so šli pozdraviti predstavniko nove Jugoslavije, nove Slovenije? Ali si videl prej v njih očeh takšno odločnost in samozavest? Kako velika moč veje iz teh množic! In ti se jim še danes ne moreš približati ter skupno z njimi graditi boljše dni za nas vse!

To je svoboda, to je demokrati- ja, tovariši, ki če ne moreš najti prave poti. Vem, da jo iščeš in bi jo rad tako občutil, kot jo obču- tim jaz.

Saj ni tvoja krivda, če ne vidiš nič vsega tega velikega življenja, ki vre in kipi povsod. Tistih je, ki bi se nadalje radi imeli oblat nad teboj in tvojimi možgani. Do- bro pa lahko veš zakaj. Da ne bi videl vsega velikega poleta nar- do, ki se je sam sprostil vseh su- ženjskih vezi. Da bi še nadalje capljal v temi kot slepec in vpra- ševal, kot si mene: Kje je svo- boda, kje je napredek, kje je res pravo življenje?

Svoboda — tovariši — vsa ta zo- reča polja pšenice, ki so jih ob- sejali svobodni ljudje, ne več ko- lonizirani. Svoboda so vsi tisti ljudje po krajevnih in mestnih ljudskih odborih, ki je danes a tvojim jeziku sprejmemo in so ti na razpolago za vse, kar potre- buješ. Svoboda je tudi tista ob- čuteno zapeta pesem, ki jo lahko- slisliš vse dni, ker jo prepevajo mladinske brigade, učeca se ml-

dina in vojniki, in to v vseh treh jezikih: »Vstanite sužnji iz pro- kletstva...«

Se bi ti lahko navedel veliko primerov, tovariši, ki ne veruješ, v naše lastne moči, v ustvarjal- nost vseh novih ljudi za lepšo pri- hodnost. Pa se mi zdi, da je še kar dovolj. Sam moraš poskusiti vse to, občutiti in pri tem tudi pomagati. Pridruži se množicam, ki ustvarjajo v nelahkih pogojih svoje lastno gospodarstvo, ki je že, in bo še bolj neodvisno od kapitala posameznikov. Ne bodi več slepa in slepo nemisleče orod- je v rokah nekaj posameznikov, ki te hočejo izkoriščati, za dosego časti. Občutil boš vse zadovolj- stvo, ki prevzame človeka, kadar sodeluje a naprednimi ljudskimi množicami za velike stvari: za novo kulturo, za bratstvo, za po- sititko resničnega sodelovanja med narodi. Boš videl, kakšno spro- ženje te bo prevzelo, ko boš so- deloval za resnično bratstvo a delavci drugih narodov, med ljudmi, ki jih je razvoj borbe postavil na položaje napredujočega žarišča ljudske demokracije nasproti uni- vajemu izkoriščevalskemu sme- lu.

P. A. — Ogarev

Jan Hus po Holbeinovi perorishi

JAN HUS

češki narodni buditelj

6. julija je ves češki narod svečano praznoval spomin na velikega mučenika Jana Husa, ki ga je cerkveno sodišče v Konstanci 6. julija 1415 obsodilo zaradi kri- voverstva na smrt na gredci, ves češki tisk pa je pisal o pomenu Husovega življenja in dela.

Razdobje ob koncu 14. in na za- četku 15. stoletja je bilo na Če- skem polno razrednih nasprotij in trenj. Bogata cerkev s pre- množimi prelati in siromašnimi kaplani, močna fevdalna gospo- da in osromašeno drobno plems- tvo, napredujoči obrtniki, pod- jarmljeni podezelsko ljudstvo in mestni siromaki so že s samim svojim obstojem dajali vzrok za socialne nemire.

Velika večina češkega ljudstva je živela v velikem pomanjka- nju. Plemiči so izkoriščali svoje kmete, mestni siromaki pa so ži- veli od danes do jutri. V tej do- bi, zreli za družbene preobrate, so imeli govori prvih reforma- torjev globok odmev. Razni pri- dargarji so kritizirali cerkev, ste-

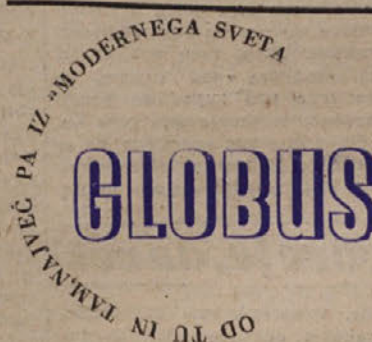
ber tedanjega družbenega reda in glavno začetnico srednjeve- skega fevdalnega reda. Pridirgarji so žigosali trgovino s svetimi stvarmi (simonijo), razkošno ži- vljenje duhovnikov in laikov ter zahtevali, da se mora cerkev o- čistiti; poleg tega pa so imele njih zahteve tudi socialno vsebi- no, saj so terjali pravico za pre- prosto ljudstvo.

Med temi pridigarji je bil naj- bolj znamenit Jan Hus. Boril se je proti nepravilnostim, cerkvi in kritiziral tedanji družbeni red. Cerkev je zlasti razburjalo, da je zahteval siromaštvo za duhovni- ke in omejeval osebno boga- stvo. Zato so ga s pretežno kri- voverstva zažigali na gredci v mestu Konstanca na Bodenskem jezeru. Ta sločin pa ni prestra- šil čeških reformistov. Pristaši Jana Husa, husiti, so se vedno bolj množili. Husitstvo je posta- valo množično gibanje ter je do- bivalo vedno bolj izrazite socialne in republikanske tendence. To gibanje se je po potrebi tudi vo- jaško organiziralo in z uspehom odbijalo napade tujih sovražni- kov; doma pa je preprečevalo iz- dajo plemičev in bogatih mešča- nov. Vsa tedanja Evropa pod vodstvom križarskih zastav pape- ža in cesarja Sigismunda ni mogla premagati husitskega gibanja.

Husitska revolucija je zmaga- vala, idejno prepričevala in pri- dobivala veliko vojaško silo, ker se je naslanjala na najbolj ši- roke množice preprostega ljud- stva. Tudi zadnji siromaki v me- stih ali na vaseh je slisal iz ust husitskih duhovnikov zagotovilo, da je študi on kakor vsi drugi bošji izvoljenec in določen, da z enakim delom prispeva z ostali- mi k zbližanju z nebeskim kra- ljestvom. Če to pravdovalo iz verskega simbolizma, takratnih časov, je to fosna in odločna za- hteva po socialni pravici in druž- benih enakopravnosti.

Ljudski tabori in zborovanja, kajti tistikrat je dobil briksenki škof podeljen Bled v svojo posest. Po tem letu moralo na škofskih tleh nujno prenehati vse ostaline po- ganstva, t. j. tudi način pokopava- nja in predstave o posmrtnem ži- vljenju. Da pa je staroslovansko gro- bišče na Bledu izrazilo predkrš- čanskega značaja, je nesporno. Do naj- drobnejših izsledkov arheološko- zgodovinske interpretacije je časov- no obrobje blejskega grobišča po- eni strani prevajalo 8. stol., po drugi strani pa prevali 10. v 11. stoletje.

Sprito za zdaj samo delnega raz- bora blejskega grobiša in njegovega gradiva morajo biti iz njeza iz- virajoče arheološko zgodovinske sinteze propušene poznejsmo čas- so. Zaukrat je možno je bistveno nakazati njihovo poglavitno znan- stveno problematiko. Antropološko se postavlja v prvi vrsti razčlenitev dojemljivega odnosa staroselskega prebivalstva do Slovanov, ki se ga more, kot izgleda, dobro posneti. Arheološko zgodovinska vprašanja so krajevna določitev izdelovanja blejskih najdb in njihova vzporedna najdišča, proučitev dopustnosti po- mene o posebni gorenski varianti kettlaškega kulturnega tipa, raziska- va kulturnih in trgovinskih stikov Gorenske s slovanskimi predeli Pa- nonije. Problem poretka zaponk z živalsko dekoracijo pantra in z okrasom pleteninate ornamentike sega še v umetnostno zgodovino. Po- polnoma zgodovinska naloga pa je diskusija o družbeni interpretaciji blejskih najdb. Dognano je, da je pri Alpiskih Slovanih najkasneje sredi 9. stoletja predfevdalna druž- ba dokončno zatopila in je nastopi- la pravi fevdalni red. diferenca- cija v fevdalni antagonizem zemlj- skih gospodov in zemljskih podlož- nikov je izgotovljena. V grobovih opazne stopnje družbene razceple- nosti (raznortna množina nakita in opremljenost grobov, odkoder je razvidna večina družbeno nižje sto- jejih pokopancev) bodo torišče naj- važnejšega obdelovanja blejskega materiala.

Rdeč dež v Oranu

V Oranu v Alžiru se je pretekli mesec dogodil čuden pojav, ko je nad mestom vzel 10 milj temno rde- č dež. Pojav je nastal zaradi velike- ga oblaka rdečega prahu, ki ga je veter prignal nad Oran iz notra- njih puščav.

V JUGOSLAVIJI IZDELUJEJO PREKOOCEANSKE PARNIKE

„ZAGREB,, NA PRVI UOŽNJI

Tam, kjer so danes delavnice ladjedelnice »Tretji maja«, so bile pred štirimi leti same ruševine. Stroje iz prejšnje ladjedelnice so odnesli Italijani, a kar so oni ju- stili, še Nemci. Nam ni ostalo ni- česar.

Potreba hitre obnovitve države je zahtevala, da se obnovi tudi ladjedelnica. Nalogo je prevzela partijska organizacija ter za njo še sindikalna. Člani partije so da- li primer poizrtvalnega in vzor- nega dela, sledil jim je ves ostali delovni kolektiv.

Cez malo časa so bile odstra- njene ruševine in dvignjene nove delavnice. Strokovnjaki: kovači, ladjiski tehniki, graditelji ladij, elektrotehniki itd., so obnovili stroje in jih usposobili za delo. »Tretji maja« je začel z delom.

Od takrat dalje je podjetje uspešno premostilo mnoge teža- ve in krize. V njegovem razvoju ga ni ovirala niti mahinacija Ita- lijanskih imperialistov iz Kero- fašistov, ki so izpeljali strokovne delavce v Italijo. Na njihova me- sta so stopili tisti, ki so se odo- čili, da se bore za izgradnjo so- cializma in da v delo vložijo vse svoje strokovno znanje.

»Tretji maja« je dal velik delež v obnovi in izgradnji jugoslovans- ke mornarice. Najprej so v njem obnavljali manjše plovne objek- te, vlačilce in ladje za obalno plovo, a že pri kraju prvega le- ta petletke je bilo podjetje uspo- sobljeno za večja dela, obnavlja- la je prekoceane ladje in pri- čela z graditvami ladij. V začel- ku drugega leta petletke je ladje- delnica splovia prvi veliki pre- koceanski parnik, a nekaj mese- cev za tem že drugega: »Zagreb« in »Skoplje«. 14 mesecev je tra- jalo opremljenje »Zagreba«, konč- no je bil 19. junija popolnoma dovršen. Po nekolkij kratkih po- kusnih vožnjah je »Zagreb« kre- nil na prvo svečano potovanje.

Na motorni ladi »Zagreb«

Nedelja 10. junija. Nad Reko, Kvarnerjem in Uči- ko pa vse tam do Cresa in »Ve- liki vrati« visj tanka zavesa una- zanih sivih oblakov. Hladno je. Na morju veje veter, ki preti, da se spremeni v burjo. Osem ura je minulo. Iz ladjedelnicega pri- stanišča počasi, z muko prihaja vlačilec »Udarnik«, ki so ga prav tako zgradili v ladjedelnici »Tretji maja«, ter s svojimi močnimi stro- ji vleče »Zagreb«, ki je svečano

okrašen. Na krovu je polno pot- nikov.

Z »Zagreba« pada v morje vrv, »Udarnik« se odmakne ob stran, a veliki sivo-modro pobarvani parnik požene svoje nove stroje. Mimo reške luke proti Kraljevi- ci in dalje proti Podvelebitskemu kanalu krene na pot.

»Zagreb« je tovorna ladja, toda na svojem prvem potovanju je vozil potnike. To so člani delovne- ga kolektiva-udarniki in tisti, ki so se najbolj odlikovali pri nje- govi graditvi. Poleg njih so na kro- vu predstavniki uprave ladjedel- nice, pomorskih podjetij, predsta- vniki ljudskih oblasti, masovnih or- ganizacij in vseh večjih podjetij na Reki.

Ko vozi ladja mirno obmorskih krajev, jo ravdušeno pozdravlja- jo. Delavci, ribiči in kmetje Hr- vatskega Primorja se veselo svoje velike nove zmage v izgradnji so- cializma. Ponosni so, ker verujejo v zmago, v katero jih vodi partija s lev, Titom na čelu.

Pod vodstvom brigadirjev in udarnikov ter članov posadke si potniki ogledujejo ladijo.

»Glejte, to so naše kabine«, ka- že mornar. »Niti malo se ne raz- likujejo od potniških. Nobena po- morska država na svetu ne posve- ča toliko pažnje pomorščakom ka- kor naša. Ko v inozemskih pri- staniščih pridejo ljudje v naše ka- bine, se ne morejo dovolj nauči- diti in verjeti, da so to kabine navadnih mornarjev. Potniki se spuste nato v oddelek za stroje, nekateri celo do ogromnih osi, ki obračajo vijak. »Preko 20 let sem delal v znanj ladjedelnici v Trži- šču, razlaga skupini potnikov tri- kratni udarnik in brigadir Andrej Černigoj. »Toda lahko trdim, da je »Zagreb« parnik, na katerega je lahko jugoslovanska ladjedel- niška industrija ponosna. Kjer ko- li bo plovil, bo dostojno repre- zentiral socialistično Jugoslavijo.

Srečen sem, da sem doprinesel svoj delež pri graditvi tega par- nika.

»Zagreb« razvija vse večjo br- zino. Dosegel je svoj maksimum. Hitro vozi, zelo hitro, toda nam beži čas še hitreje. Ze smo pred Crkvenico, že v Selcih, kjer lad- je obrača proti obali. V tem ti- nem skoknem toda lepem ko- pališču smo imeli svečanost.

Ravnatelj ladjedelnice tov. Vu-

(Nadaljevanje na 10. str.)

Slavnostno okrašena ladja pred spovitvijo

LOV NA RIBE POD MORJEM

Podmorski lov na ribe je raz- meroma nov šport. Pred petimi leti je bilo v Italiji n. pr. ko- maj kakih sto takih ribičev, se- danj pa jih je že nad 10.000. V začetku so uporabljali črče, ka- li bo plovil, bo dostojno repre- zentiral socialistično Jugoslavijo.

Srečen sem, da sem doprinesel svoj delež pri graditvi tega par- nika.

»Zagreb« razvija vse večjo br- zino. Dosegel je svoj maksimum. Hitro vozi, zelo hitro, toda nam beži čas še hitreje. Ze smo pred Crkvenico, že v Selcih, kjer lad- je obrača proti obali. V tem ti- nem skoknem toda lepem ko- pališču smo imeli svečanost.

ko industrijsko podjetje za gu- mijaste izdelke Pirelli.

Pri tem novem športu je mno- go bolj privlačen kakor lov sam pogled v morske globine, ki so večših prav pravilne.

Podmorske ribiče delijo v tri razrede: v majhne ribiče, ki se spustijo do treh metrov globine in ki lovijo vse ribe ne glede na njih kakovost in težo; v srednje, ki se spustijo do desetih metrov in lovijo zlatobrove, cipilje itd. ter končno velike ribiče, ki se spustijo v globine nad 10 m in lovijo ribe od 3 do 20 kg teže.

Uspeh lova na ribe je mnogo odvisen od tega, ali je kdo v določenih vodah že ribaril. Kjer se tak ribič prvič pojavi, se ga ribe prav nič ne ogibajo ko pri-

de drugič se že oddaljuje a pot- metrom.

Tak lov na ribe ni posebno tež- jak; vse je odvisno od tega, ali je ribič trenin in koliko ener- gijske porabi, ko se potaplja pod vodo in ko se dviga.

Izkušeni ribiči se spustijo pod vodo s pravo eleganco, z glavo navzdol in z navpično lego telesu. Pri tem jim pomagajo plavalni. Kdor je na čolnu, šteje čepa a plutovinjo in vo, koliko metrov globoko se je ribič spustil. Ko ribič lovijo ob strmih obalah tik ob obrežju, se spustijo do dna in se ustavijo pred luknjami, v po- terih se rade držijo velike ribe. Po pridejo pred luknje, pogleda- jo vanje in namerijo puško pro- ti ribi tako, da jo zadenejo v

glavo. Da se potopijo kakih 20 me- trov, poravnajo kakih 10 do 20 se- kund. Najboljši se ahalo poto- pljati tudi 25 metrov brez avto- dila z navadno masko. V ribi- ški zadnja skozi cev, se pokaže- ro na morski površini številni zračni mehurčki. Ribič udari dvakrat na konopec, tako da ori, ki je na čolnu, ve, da je vse v redu. Če bi tega ne storil, ga- ranta na čolnu takoj potegne iz vode. Pogled na takega ribiča v vodi je nekaj čudovitega. Skozi očala se zdaj kakor kako bajno morsko božanstvo. Če ribič ne vidi v luknji ribe, se ponovno po- plji. Ribič zagleda ribo, iz dalja- ve ribi morje ustrelj nanjo in puščica jo prebode. Nato spusti puščico na dno ter se zopet vrne

na površje. Fu se navzgor znaka, nato si nadene na levo roko po- sebno rokavico ter se spusti v vodo. Z leve roko zagreje za dol- go krvinasto puščico, ki se močno odraža po svoji barvi od temne barve kamna in mahu. Ribič se bori z ranjeno ribo, voča postane kalna, dokler se po nekaj sekun- dah spet ne razčisti. Vsakokrat ni lahko prinesiti ribo na površje. Da ribič ribo uze, ji zapli dv prsta v velike mečke ob pri čem- er se riba več ne zganje.

Ribiči imajo veliko potrpljenje. Večkrat so pod vodo dve uri, kar pomeni, da se morejo po 60 krat potopiti vanjo, že zdržijo v njej po dve minuti, kar pa je že rekord. Za mnoge ribiče je to vol- jo, če ostanejo pod vodo minuto.

Najboljše priporočilo za ta lov je naslednje: določiti točno kje je plen, potopiti se v vodo brez vsakega šuma, kajti ribe so ze- lo občutne za zvok in se hitro prestrašijo, spustiti se v isto glo- bino, kot je riba ter ustreliti va- njo s strani in ne iz višine, tako da se laže zadene.

Pri tem lovu so tudi nekatere nevarnosti. Po globini treh ali štirih metrov slisli ribič, kako mu šumi v ušesih in čuti trud- nost v glavi. Temu pa nekateri ribiči opomorejo s posebno pri- pravo, s katero si stisnejo nos. Nekateri tudi priporočajo, da je treba na vsak meter izdihniti ne- koliko zraku v nos, tako se čuti manjši pritisk na bobenčke. Na ta način se ribič počuti v glo- bini 20 metrov, kakor da bi bil v globini 2 ali 3 metrov.

Arheološka izkopavanja na Bledu

Arheološka izkopavanja na Bledu

Ob začetku letošnjega nada- ljevanja blejskih izkopavanj

svojestven pečat. S prihodom Kara- nianca pod Franke sredi 8. stol. in zlomom avarske države na začetku 9. stoletja pa keszelski kulturni tip odmr in se je na njegovih te- meljih razvila v vzhodnoalpskih po- krajinah kettlaška, dalje na jugo- vzhodu pa belobrdska kultura. Za- menjava avarske nadoblasti s fran- kovskega, ki je dobila svoj odsvit v družbeno gospodarski in politični

Angeloš Baš

ureditvi, je povzročila tudi kultur- no preusmeritev, ki se izraža v no- vem nastalem kettlaškem in belobrd- skem tipu. Spodnja časovna meja kettlaške tipologije je torej sredi 8. stoletja. Ker ni bilo na blejskem grobišču odkritih nikakih predme- тов kettlaške kulture, ampak so z eno samo belobrdsko izjemo vse izkopanine kettlaške, je druga polo- vica 8. stoletja najzgodnejše razdobje, ki mora priti za uporabo razi- skovanega blejskega pokopališča v poštev. Ta čas pa je že doba karo- lingškega nasilnega pokristjanjevanja; le-to ni takoj prineslo konca slovans- kega poganstva, ampak je spote- ka še v marsičem dajalo koncesije razmeram. Zaukrat se ni rešeno, če smemo razumeti pod cerkvenimi

Arheološko izkopavanja na Bledu

Arheološko izkopavanja na Bledu

Arheološko izkopavanja na Bledu

Lepe oblečke za naše male 10 do 14 letne deklice

VLAGANJE KUMARIC

Kumarice v kislu

Lepe, mlade, še tanke kumarice operemo v mrzli vodi, osušimo vsako posebej z mehko krtačo, dobro zbrisemo, stresemo v lončeno ali položeno posodo, jih nekoliko posolimo ter pustimo počivati kakih 12 ur. Med tem časom jih nekajkrat prepoljemo. Naslednjega dne kumarice dobro obrišemo ter jih zložimo čim bolj na tesno v kozarce. Med nje damo kak list vinske trte in prav malo popra (dila, koromača), ker ima močan duh, nekaj olupljenih šalotk, celega belega popra in nekoliko gorčičnih zrn. Dobremu vinskemu kislu prilijemo četrt ali še več vode ter na vsak liter tekočine dodamo takor v začetku (to je važno!) kavino žličko soli in pustimo, da kis zavre; vreti mora 6 minut. Ko preneha vreti, dodamo kislu na vsak liter po eno nožev konico salicila. Kozarce s kumaricami postavimo na večkrat zgnjeno krpo, namočeno v vroči vodi; dobro ožeto, ali jih pa nekoliko segrejemo na robu štedilnika. Kis vlijemo počasi in kolikor mogoče vroč na kumarice. Ko se kis ohladi, zalijemo kozarce z raztopljenim lojem in ko se loj shladi, zavežemo kozarce neprodušno z dvojnimi celofanom.

Večje kumare v kislu

Srednje velike, toda še mlade kumare prereži po dolgem na dva ali štiri dele, odstrani jim seme in mehki del, močno jih nasoli ter jih postavi za en dan v klet. Potem jih dobro osuši s prtičem in naloži v kozarce ali glinaste lonce; vmes potresi popra v zrnih, košček lavorjevga lista in kak list od višnje. Zavri kis po gornjem navodilu, da ohladi; ter zalij z njim kumare. Kozarce ali lonce pokrij in jih pusti dva dni na miru, nakar kis spet odlij, ga prevri, ohladi in zopet zalij z njim kumare. Kozarce zaveži z dvojnimi celofanom

in jih hrani kakor vkuhanu sadje. Take kumare imaš pozimi za solato ali omako. Lahko so kumare tudi kar cele, olupljene, tudi največje; naložiš jih v sod ali v desetlitrsko kozarce, ko si jih imela en dan v soli in jih potem obrisala, ter jih zaliješ s prekuhanim kisom.

Spontano okisane kumare

Za ljudi, ki kumare s kisom ne prenesejo, bi bil dober tale recept: Naberimo zelene, sveže, zdrave in tenke kumare. Položimo jih za dve uri v mrzlo čisto vodo, da se odmoči nesnaga. Nato jih do čistega okraščimo z mehko krtačo, jih še enkrat izplaknemo v čisti vodi in osušimo.

Kumarice vložimo v kameninaste lonce, steklenice ali sode. Na dno damo plast listja vinske trte, listja višenj, popra, borberjevih listov in tenkih hrenovih kolesčkov. Na to plast

damo plast kumaric, nato zopet listje itd., dokler ni posoda polna.

Med tem pripravimo raztopino kuhinjske soli; na 10 l vroče vode damo 36 dkg soli, 25 gr groznega sladkorja in jedlino žlico dobrega kislega mleka. Raztopina se zlije shlajena na kumarice in jih mora zmeraj pokrivati. Po potrebi raztopino dolijamo.

S kumaricami napolnjene posode postavimo na gorak kraj, dokler vrenje ni končano. Po končanem vrenju posode dobro zapremo, da zrak nima dostopa. Sode zabijemo (vložimo dno), kozarce ali lonce pa pokrijemo s pokrovi, ki se tesno ujemajo in jih še primerno utesnimo. Na to moramo misliti že, ko odbiramo posodo za to način kisanja. Zaprte posode spravimo na hladen kraj.

Kumare v slani vodi

Kumare prebodi z vilicami (nujno potrebno pa to ni), nakar jih nasoli in pusti nasoljene 2 uri. Nato jih preplakni v čisti vodi in takoj vloži v prsten ali lesen sodček. Posodo znoraj obloži z listjem vinske trte. Med kumare vlagamo janeža in pehtrana po okusu. Kumarice zalijemo z vročo slano vodo. (Na 1 liter vode pest soli). Posodo pustimo odkrito toliko časa, da se hladi, nakar jo pokrijemo z ustrezno deščico in zavežemo s čisto krpo ali pergamentnim papirjem.

Take kumarice so užitne že po treh tednih, držijo se do zime. Ko so povsem okisane, se ne razlikujejo od onih, ki so bile vložene v kis. Uporabimo lahko tudi že bolj ali manj dorasle kumare.

Nakrhljane kumare v soli

Dorasle kumare olupimo, prepolovimo, jih očistimo od pešk in nakrhljamo na strgalniku. Nato jih zmerno nasolimo, premešamo in pustimo stati eno uro. Čez eno uro jih stresemo na rešeto, da se odcedijo, nakar jih stehamo. Sedaj si odtehamo tudi sol (15–20 dkg soli na 1 kg kumaric) in takoj vlagamo: plast kumaric, plast soli. Vrhnja plast naj bo sol. Tako napolnjene kozarce zavežemo. Tako pripravljene kumarice nam služijo kot sveže, predvsem pa za omake. Pred uporabo jih namočimo za 1–2 uri v večji množini čiste vode, da izgube nekoliko soli.

Na podoben način lahko vlagamo tudi gobe.

Gorčične kumare

Kumarice olupijo, jih prereži po dolgem, jim odstrani peske, zrezi jih v poljubne podolgate kose, posoli jih in pusti v soli 24 ur. Potem jih vzemi iz soli in jih polij z navadnim zavrelim kisom in jih pusti v tem kislu zopet 24 ur. Nato jih stresi na rešeto, da se odtečejo. Nato jih vloži tesno drugo poleg druge v steklenico ter potresi na vsako vrsto kumar pol žlice gorčice, nekaj šalotk, kolesček hrena, strok česna, kako papriko, lavorjev list in nekaj perese pehtrana. Zalij kumarice z zavrelim močnim kisom, ki mora biti popolnoma ohlajen. Na vrh kumaric deni 1–2 žlici olja in kozarce zaveži.

KUHINJA v vročih poletnih dneh

V vročih poletnih dneh nam težke, goste in mastne jedi malo diše, vendar mora gospodinja svoji družini, posebno tistim, ki kljub vročim dnevom delajo, pripraviti tečne obede, ki jih bodo pojedli, ne da bi se silili in tako ohranili moč, ki jo potrebujejo za svoje delo.

Najbolj bomo ustregle naši družini, če ji bomo postregle z lahko juho, predvsem zelenjavno. Po tej zopet malo mesa, mnogo sveže zelenjave in sadja. S takim obedom bo naša družina zadovoljna in na krožnikih ne bodo ostajala po nepotrebnem jedila.

Nekaj receptov:

Stročjega fižola juha

1 kg. mladega stročja, 3 l slanega kropla, 1/8 l riža, 2 žlici masti, pol žlice čebule, 3 žlice moke, pol žlice petršilja. Na posevne rezance zrezan fižol kuhaj v slanem kroplu. Kuhanemu dodaj razmešano prežganje, v katerem si ocvrta čebulo in petršilj ter zakuhaj opran riž. Namesto riža lahko zakuhaš tudi kašo ali nekaj na drobne kocke zrezanega krompirja.

Bifteki na laški način

Potolci koščke pljučne pečenke, potresi jih s soljo in poprom, pomazi z oljem, povaljaj v moki ter hitro speci v vroči masti. Odlij potem nekaj masti in zloži bifteke na krožnik. V porev pa daj malo presnega masla, nekaj žlic juhe in nekaj kapljic limonovega soka. Ko zavre, vlij poleg biftekov na krožnik.

Paradižnikova solata

1 1/4 kg dobro zrelih paradižnikov olup, odstrani seme, razreži na kolesčke, potresi s soljo, poprom, drobnim zrezano čebulo in česnom, oblij z oljem in kisom ter rahlo premešaj. Daj v skledo poleg krompirjeve solate.

Domača obrt v Sloveniji

Domača obrt se je v Sloveniji začela razvijati že zelo zgodaj, že pred 16. stoletjem ter obsega različne stroke, kakor čipkarstvo, izdelke iz lesa, lončarstvo, pletarstvo, tkalstvo in drugo.

Pozimi, ko počiva delo na polju, izdelujejo doma kmetje iz raznovrstnega materiala praktične, koristne in dosti krat izredno lepe predmete, ki pomenijo po zimi tudi njihov glavni zaslužek.

Najpomembnejša stroka slovenske domače obrti je čipkarstvo, ki se je začelo razvijati v Idriji ter se je od tam razširila v razne kraje Slovenije. Slovenske čipke domačega izdelka so že od nekdaj pomemben artikel za izvoz. Prve čipke, ki so jih žene izdelovale po strogo določenih, enostavnih vzorcih, je kmalu zamenjala nova vrsta čipk, izdelanih v različnih vzorcih. Od tedaj žene, ki izdelujejo te čipke, vpletajo vanje najrazličnejše cvetlične in živalske vzorce, ki so značilna za njihov domači kraj. Prav ta pestrost vzorcev daje poleg prvotne izdelave slovenskim čipkam posebno vrednost. Skozi vseh dvajset let težkega suženstva pod tujcem, so idrijske žene pod najtežjimi pogoji skrbno ohranile vzorce slovenske narodne čipke in s tem omogočile, da se danes učence čipkarstva lahko okorščajo z temi izredno lepimi vzorci.

Dobre je, da reš

Kozice, v katerih smo kaj zasmodili, najlažje očistimo tako, da pustimo v njej vrelo osoljeno vodo ne kaj dni ter nato pregrejemo ponovno vodo v sami kozici. Kar je bilo sprinjeto na dnu, se nam bo samo izšlo.

Madeže od apna odstranimo s po da tako, da jih najprej pokapamo s petrolejem in nato izbrisemo.

Figino mleko je najbolje zdravilo proti osinemu ali čebelnemu piku.

Kostanj najbolje ohranimo med suhim peskom, po možnosti v olupku.

Stevilne čipkarske zadruge in šole, ki so bile ustanovljene v Sloveniji po osvoboditvi v krajih, kjer je bilo čipkarstvo najbolj razvito, skrbne danes za pravičen razvoj te najpomembnejše stroke slovenske domače obrti.

Tudi leseni izdelki, ki so zlasti pomembni kot artikli široke potrošnje, so že dolgo znani tudi izven Slovenije. Ti izdelki se največ izdelujejo v Ribniški dolini, okolici Velikih Lašč, Crnemu Vrhu nad Idrijo in v Godovcu. Tkalstvo v Beli Krajini, ki je bilo med vojno precej v zastoju, je danes ponovno oživelo. Laneno platno ter vezene tkanine izdelane po starih, originalnih vzorcih, so prav tako zelo vreden predmet za izvoz. Po izrednih oblikah in izdelavi se odlikujejo lončarski izdelki, ki jih moramo priseliti med najboljše izdelke naše narodne keramike. Pletarski izdelki se izdelujejo največ v okolici Ptujja, kjer deluje pletarska zadruga in šola za pletarske izdelke. Tu izdelujejo različne torbice, čevlje in vrsto drugih reči potrebnih v gospodinjstvu.

V prejšnji Jugoslaviji je bilo življenje ljudi, ki so se preživljali z domačo obrtjo zelo težko. Dostikrat so zastoj ponujali svoje izdelke ter so bili končno prisiljeni, da jih prodajo po najnižji ceni. Zene so prodajale fino izdelane čipke na kilogram po neverjetno nizki ceni, čeprav je bila kupcu dostikrat dobro znana prava vrednost teh izdelkov. Po osvoboditvi je bilo mnogo storjenega za zaščito in razvoj domače obrti.

V krajih, kjer so posamezne stroke domače obrti posebno razvite, so se izdelovalci združili v zadruge. Danes ima LRS 24 zadrug za domačo obrt. Za pravičen razvoj domače obrti, plansko proizvodnjo izdelkov posamezne stroke in za ohranitev pristnih narodnih vzorcev skrbi v LRS Državni zavod za domačo in umetno obrt — «Doma», ki je bil leta 1946 ustanovljen v Ljubljani. Naloga tega zavoda je, da organizira zadruge, da je v zvezi s proizvajalci privatnega sektorja, da oskrbuje potreben material ter odkupi izdelke.

Danes šteje delovni kolektiv domače obrti v LRS 17.000 ljudi, ki se zaradi dela doma in na polju ne morejo vključiti v proizvodnjo ter na ta način s svojim delom mnogo koristijo izgradnji ter prejemajo za svoje delo tudi pošteno plačilo.

Z vključitvijo domače obrti v petletni plan, so bili izdelovalci postavljene pred nove naloge. Ena izmed najvažnejših nalog je, da se skrbno ohranijo vse posebnosti izdelkov posameznih strok, obenem pa se ti izdelki prilagodijo praktičnim potrebam sedanjega časa.

Svojo domačo obrt moramo ohraniti v vsej njeni pristnosti ter jo najgloblje spoznati, da nam bo vsem blizu, ker v njej spoznavamo svojo domovino, našega človeka in njegov kulturni razvoj.

ZAGREB na prvi vožnji

(Nadaljevanje s 8.-9. strani)

kasovič predaja «Zagreba» Jugoslovanski linijski plovitvi; slede svečani govori. Ravnatelj Vukasovič, minister Vicko Krstulović in predstavnik sindikalne podružnice «Tretji maj» tov. Sodomacco poudarjajo pomen, ki ga ima gradnja parnika «Zagreb» za razvitek trgovinske mornarice in ladjedelniške industrije. V svojih govorih izražajo zasluženost priznanje delovnemu kolektivu, ki je pod najtežjimi pogoji uspešno končal veliko delo in ki je s tem dal nov odgovor vsem «kritikom» in saboterjem socialistične izgradnje v Jugoslaviji.

Vse svoje sile bomo zastavili v to, da čim preje dovršimo «Skoplje»! Kljub vsem težkotam bomo vendarle izgradili socializem! Enoglasno in spontano odgovarjajo v hrvaškem in italijanskem jeziku najboljši delavci in

udarniki.

«Zagreb» je nadaljeval vožnjo. Veter je razpršil oblake, morje se je pomirilo. Sonce greje. Na ladijskem kiju igra tamburaški zbor borbene pesmi. Na krovu pa je ljudsko rajanje. Razvija se kolo. Delavci, članj posadke, ministri, predstavniki množičnih organizacij, vsi vstopajo v veseli krog. Razlega se pesem, razlega se navdušenje vzkliki uspešne delovnemu kolektivu, partiji, CK KPJ, maršalu Titu in socializmu.

Sonce je že nad istrsko kopnino. «Zagreb» z vso brzino plove nazaj proti svoji matični luki. Veselo plapolajo zastave na jamborih naše ladje. Vsi smo na krovu, poln je tudi komandantski most. Nasproti nam prihajajo že zvoki sire, s katerimi nas pozdravljajo vse ladje iz luke. Pomol Petra Drapšina je poln ljudstva, maha-

jo nam z robei in rokami. Počasi obračamo v luko. Vozimo mimo Petrovskega pristanišča, a s krova neke angleške ladje nam kličejo in mahajo mrnarji — črnici. Približujemo se pristanišču. Na njem ni niti najmanjšega praznega prostora. Ljudstva je toliko, kot ob prihodu «Partizanke» in «Radnika». Medtem ko «Zagreb» manevrira, Hrvati in Italijani z Reke navdušeno pozdravljajo ladjo. Z «Zagreba» pa jim odgovarja član CK KPJ minister pomorstva tov. Vicko Krstulović. Njegov govor izzove nov val navdušenja. Potniki izstopajo. Mešajo se med ljudstvo. Elektroavrička in dvakratna udarnica Marija Lovrinović govori skupni znanec: «Srečna sem, ker vidim, kako cenijo danes naše delo. Prav v novem času, ki nam ga je ustvarila naša borba in partija pod vodstvom maršala Tita sem jaz kot delavka bila odlikovana, da sem kumovala ladji pri spuščanju v morje in se danes peljala na prvi vožnji».

(Po ilustriranem vestniku)

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Jablanov molj

Jablanov molj (Hyponomeuta malinellus) je majhen metuljček, ki povzroča veliko škodo našim sadovnjakom. Metuljček meri z odprtimi krilci okrog 18 do 20 mm v širino in 8 do 9 mm v dolžino.

Prednji krilci sta belo-črna pikčasti, zadnji pa rjavkasti ali sivi ter neopazni, kadar metuljček počiva, ker sta pokriti s prednjimi rilci. Črv je rumeno-zelenkaste barve; ima trup črne barve in dve črni piki po hrbtu. Ko doraste, meri 14 do 15 mm v dolžino.

Metuljčki izletijo iz bube v juniju — juliju, se sparijo ter odlože 25 do 50 in tudi več jajčec rumenkaste barve na eno ali dveletne vejice jablane in to prav bližnjopija.

Jajčeca so v skupinah, zložena okoli strešne opeke; vsaka skupina je podobna majhnemu ščitu, ki zavzema površino 12 do 20 kv. mm; po nekaj dneh postanejo temne barve, zelo podobna barvi vejice, na katero so bila odložena. Zaradi tega jih pri površnem pregledu lahko ne opazimo.

Kdaj ga zatiramo

Nekateri še danes svetujejo zatiranje jablanovega molja na ta način, da te skupine jajčec karberemo. Toda jajčeca, kakor rečeno, težko opazimo in zato je ta način zatiranja le malo koristen. Način bi primoral naše sadjarje, da bi zapravili pri iskanju samo mnogo časa. Brez uspeha je tudi lov na metuljčke.

Nekoliko časa po odložitvi jajčec se izležejo ličinke, ki pa ne gredo na prosto, ampak ostanejo od stropa, napravljenega iz jajčnih apin, pajčevin in izjedkov lubja. Tako si izdelajo udobno zavetišče, kjer prebijejo poletje, jesen in zimo. Spomladi, ko poženejo listi, se začnejo gosenice skozi eno ali dve luknjici zaklonišča in se v vse pretnostjo zalezejo med listje ter se začno hraniti z njegovim stajajem.

Cez nekaj časa preneha drugi tadij njihovega življenja. Gredo na odprto, se vedno v gruščah, teračno prestijo gnezdo, ki ga spočeta oprejo samo na en list, a v časoma razširijo in povečajo. V gnezdu gosenice dorastejo, se začnejo iz njega izletijo v naslednjem juniju ali juliju novi metuljčki. Tako imamo vsako leto iz listja izlezejo konec aprila ali pa prve dni maja. Dober pregled listja, ki ga hočemo obvarovati, nam bo tedaj pokazal vse gosenice in prva gnezda. Te-

daj je tudi najprikladnejši čas za zatiranje.

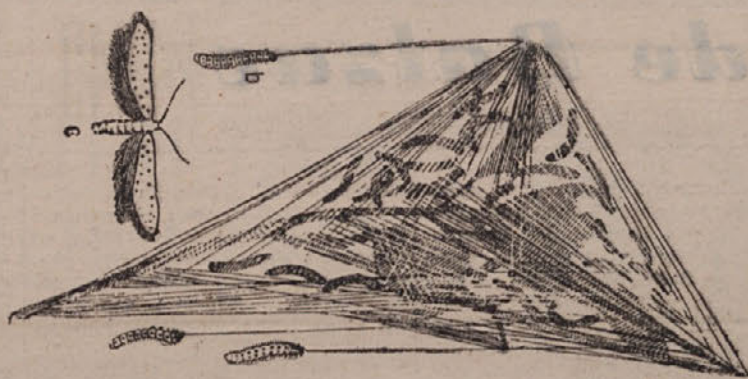
Sredstva za zatiranje

Kot zatiralno sredstvo proti jablanovemu molju se danes priporoča zastrupljanje listja, s katerim se moljeva gosenica hrani. To zastrupljanje pa lahko dosežemo s tekočinami in prahom.

S tekočinami sredstvi ravnamo tako, da škropimo v zimskem času krono jablane s 5 odstotnim fitodrinom ali pa neodendrinom, ki uničujevalno deluje na prezimujoče bube jablanovega molja. Ko enkrat jablane odčvetajo, naj sledi temu škropljenju še drugo, in sicer s 0,5 odst. svinečnim arzeniatom, ki gosenice pokonča ravno, ko začnejo delati na vejicah gnezda.

Čeravno so izkušnje pokazale izborne uspehe, ni rečeno, da je uporaba teh tekočin vedno najboljša. Se pred kratkim prašna sredstva niso bila znana. Proti jablanovemu molju so napravili z njimi prvi poizkusi spomladi leta 1928. in leta 1929. Ti poskusi so pokazali odlične uspehe.

Meritol — sredstvo v prahu

Jablanov molj: a) jablanove vejice vsebujejo gnezdo jabl. molja; b) gosenice; c) odrasel metuljček

Za prve poizkuse so uporabljali poseben arzenikov prah, znan pod imenom meritol. Poleg tega da je meritol neškodljiv tudi v dobi cvetenja, ima v primeri s tekočinami sredstvi nekatere prednosti, ki jih je vredno omeniti.

Število oprasovanj je različno in je odvisno od vremena, predvsem spomladi, in od več ali manj številnih moljev. Nikdar pa ne prašimo več kot trikrat. Kadar je vreme ugodno, sta lahko dve oprasitvi kar dovolj.

Prvo prašenje opravimo takrat, ko gosenice zlezajo iz listja in ko začno prestiti gnezdo, torej v prvih

dneh maja. Prašenje ponovimo navadno v presledkih dveh tednov. Če dež izpere listje, prašenje ponovimo.

Da dobro oprasimo jablanovo krono, rabimo približno 150 gr. meritola za vsako prašenje posebej; pripominjamo pa, da se množina spreminja skladno z velikostjo drevoja in s skrbnostjo delavca, ki delo opravi. Delo pa mora biti opravljeno tako, da ne ostane noben list krone neoprašen.

Zatiranje tega škodljivca je tembolj potrebno, ker se škoda, ki jo povzroči, ne omeji samo na splošno okuženo leto, ampak tudi na poznejšo dobo.

Ne pozabite na žitne šrambe!

Zetev je v polnem teku! Mlatilji bomo tudi kmalu! Zato moramo že sedaj misliti, kako in kam bomo spravili naše žito, da se nam ne bo pokvarilo in da ga nam bodo uničili razni škodljivci.

Kakšna nevarnost prav za prav preti našemu žitu in kaj moramo ukreniti, da se jim izognemo?

Predvsem je treba vedeti, da je žitno zrno živo, da diha in da se hrani, ker ne prejema več hrane od zunaj, samo po sebi. Zato postaja vedno manjša in lažje. Sami ste že opazili, da ste kašo napolnili do roba, da pa že po kratkem času ni bila več čisto polna; žito je bilo na videz manj, v resnici pa so se le zrna zmanjšala in zgubila na svoji teži. Zato moramo hraniti žito v čim bolj suhih in hladnih prostorih. Zrno je dovolj suho, če nima več kot 11 do 15 odstotkov vlage. Pri večji vlagi pa se na žitu pojavljajo razne bakterije in plesni, ki včasih povzročajo nepopravljivo škodo.

Premočenemu dihanju žita in kvarjenju zaradi bakterij in plesni se izognemo le, če vskladiščimo žito v suhe, zračne in ne pretople šrambe; žito,

ki ga hranimo na tleh — in ne v predebelih plasteh, moramo pogosto premešati in zračiti.

Veliko škodo povzročajo v neprimer- nih šrambah žitu tudi razni škodljivci: drobne uši, žitni žužki, gosenice kašnih metuljev-moljev, miši, podgane, vrabci, golobje itd. Vsi ti škodljivci žito žrjo in ga uničujejo v velikih količinah. Tako uniči žitni žužek 3 do 10 odst. celotne teže žita, prav tako molj, medtem ko gosenica zapreda žitna zrna in moko v kepice, ki se nato pokvarijo in zadehnijo; če uš napade žito ga popolnoma uniči in je razen tega nevarna, ker je strupena in ker povzroča nje ugriz opekline na koži. V mlinskih in večjih šrambah uničujejo te škodljivce s plini, miši in podgane pa uničujejo z mačkami, strupi, pa tudi s plini, zlasti ko so žitne šrambe še prazne, medtem ko si proti vrabcem in golobom pomagamo s šipami in mrežami na oknih.

Razumljivo je torej, da moramo naše žitne šrambe pripraviti.

Žitne šrambe morajo biti zračne, suhe in take, da jih lahko čistimo. Ne smejo biti blizu gnojišč, da ne

dobi žito vonja po gnoju. Okna, ki jih opremimo s šipami ali mrežami, morajo biti drugo proti drugemu, tako da dobimo, kadar jih odpremo, prepih, kar je potrebno za pravilno zračenje. Preden vskladiščimo novo žito, moramo šrambe temeljito prezračiti in jih s klorovim apnom razkužiti. Ostankov starega žita ne pustimo ležati več v šrambi ampak jih sežgemo. Prav tako je treba razkužiti razpoke v stenah in stropu in jih namazati z mavcem ali posebnim kitom.

Preden žito vskladiščimo, ga moramo očistiti na trijerju, da se tako iznebimo plev, zdrobljenih zrn in plevele, ki grkajo iz zraka vlago in so čisto krivi, da se žito pokvari.

Prav tako moramo žito preden ga vskladiščimo, temeljito posušiti in ga držati dalj časa na čimbolj suhem prostoru. Zračiti ga moramo le takrat, kadar je zunaj zrak bolj suh kakor v šrambi, nikoli pa pri vlažnem vremenu. Žito v šrambi naj ne bo nad en meter visoko nasuto, največ 1,50 metra, toda samo v primeru, ako je v predalih. Večkrat moramo tudi pregledati, da-li se žito ne kvari. Če začutimo toploto, ako sežemo z roko globoko v žito, ali če je žito na površini vlažno, ga je treba nemudoma na tanko raztegniti. Ko se spet dovolj osuši, ga vnovič preveljemo in šele nato spet spravimo v žitnico. Sicer pa je sploh dobro, da žito večkrat presujemo iz predala v predal ali premešamo s kupa na kup. Če hranimo žito v vrečah, jih moramo čez pol leta presuti.

Ker je od pravilnega vskladiščenja odvisno, kako seme si bomo ohranili za bodočo setev in kakšen kruh in koliko ga bomo imeli, moramo posvetiti našim žitnim šrambah vso pozornost in jih že sedaj med žetvijo skrbno pripraviti.

Končno je treba žitne šrambe tudi varovati pred škodljivci, od katerih sta razen miši najnevarnejša žitni žužek in žitni molj.

Žitni žužek, škodljivec, ki nam dela toliko breglavice v žitnih šrambah, je majhen, 4 do 5 mm dolg hrošček. Barve je temnorjave, glava je podaljšana v rilček, na katerem so kolenčasto upognjene, rjavkasto rdeče tipalke. Vratni ščit je pokrit z velikimi podolgovatimi, vdrtimi pikami, krila ali pokrovke so pikčasto progaste, nožice rjavkastordeče. Hrošček prezimi najraje v razpokah sten in desk v žitnih šrambah. Spomladi vrta samica s svojim rilčkom v zrna in v tako nastalo luknjico zleže po eno jajčece. Ličinka, ki je debela in lina močno ukrivljena hrbet in rožnasto glavo, razjeda zrno v notranjosti. Ko čez nekaj tednov doraste, se v zrnu zabubi in iz zrna zleti nov hrošček, ki nadaljuje delo svojih prednikov. Vsako leto sledi tr generacije.

(Nadaljevanje)

VINSKE BOLEZNI

(Nadaljevanje iz prejšnje št.)

Nato sod ovlnimo s čistim vinskim cvetom, ali da zavremo nekaj litrov popolnoma zdravega vina. Ko sod ozdravimo, damo lahko vanj zdravo vino. Če je sod že več let cikast, potem tak sod ni več za vino, temveč le še za kis.

Da se izognemo očetni bakteriji, ko spravljamo mošt, moramo postopati tako: Pri trgatvi strogo ločimo gnlio in poškodovano grozdje od zdravega. (O moštu gnilega grozdja v posebnem poglavju). Zdravo grozdje belih vrst še isti dan stiskamo. Mošt, če je le mogoče razlužimo in mu dodamo umetne zdrave vinske kvasnice, da kipe. Če razkuževanja nismo izvršili, pa mošte lahko nalahko zažveplamo, da preprečimo razvoj škodljivih bakterij. Znano je, da prenesejo zdrave kipele glivice veliko več žveplena dvokisa (SO₂) kakor bolne, ki povzročajo ogljikovo kislino (CO₂) in druge snovi. V času kipeja opremimo sod s kipečno veho, da preprečimo dostop zraka do mošta.

Brozgo modrih vrst moramo pustiti, da kipi na jagodnih kožicah, da dobimo zaželeno barvo, nakar denemo v posebne zaprte kadi. Če teh nimamo, napravimo pokrov, da brozgo potisnemo v mošt, da nima zraka dostopa. Brozgo večkrat premešamo, da se ne segreje in da se barvilo hitreje izkuži. Najprimernejša toplota za kipeje črnega mošta je 15 st. za kipeje belega mošta pa 17 st. Celzija. Zato ob času trgatve skrbimo, da je v kleti, kjer mošti kipi, pravilna toplota. Če je potrebno, močimo tla in sode z vodo, da toplota znižamo, kar je večkrat potrebno v Istrskem okrožju. V krajih, kjer je trgatve mnogo bolj pozna in klima bolj hladna, morajo večkrat klet greti, da dobijo pravilno toploto za kipeje mošta.

Takoj ko mine burno kipeje moramo sode napolniti do vrha, da se voha namaka. Ker hlapi vino skozi lesene luknjice in čim bolj topla je klet in suha, tem močnejše je izhlapevanje, zato moramo sode pogostejše dolivati. To ponavljamo vsak teden, končno pa vsakih štirinajst dni. Vino, ki ga sproti potrebujemo, moramo pretočiti v manjšega sode vino sproti točiti, ker se zgo- di, da se vino preje popolnoma skisa kot pa ga porabimo in je nazadnje samo še za kis. V manjšem sodu, ki ga imamo na pipi, od časa do časa prazni (zračni) prostor nalahko zažveplamo, da preprečimo razvoj očetne bakterije. Skrbeti moramo, da bo v vinski kleti stalna temperatura. To bomo v veliki meri dosegli, če bomo kleti na jugovzhodni strani zasenčili z močnorastnimi listovci in da v vročih poletnih mesecih večkrat tla in sode polijemo z mrzlo vodo.

Cikasta vina se ne dajo ozdraviti, pač pa lahko nadaljnje širjenje bakterije samo zadržimo. Vina, pri katerih smo komaj opazili očetno kislino zažveplamo s kalijevim metabisulfitom, ki ga damo 10 gr na 1 hl. Nikdar ne smemo cikastih vin pretakati na zrak, temveč vedno s črpalko. Močno cikasta vina pa pateriziramo, to se pravi, da segrejemo na 65 st. Celzija in tako uničimo bakterijo očetne kisline. V novejši kletarski tehniki cikasta vina filtriramo skozi cedilo Eka filter, ki odvzame vinu vse primese in tudi to bakterijo. Vina, ki jih zdravimo po očetni kislini, pomešamo z lahkim zdravim vinom in čim prej jih pričamo točiti. Močno cikasta vina so zdravju škodljiva in po zakonu o vinih prepovedana za prodajo, ker niso za drugo kot za kis.

Vinogradniki! Laže je bolezen preprečiti kot pa zdraviti. Prvi predpogoj za zdrava vina je pravilno spravljnje mošta, skrb za zdravo posodo in red ter čistoča pri kletarstvu. To so stvari, od katerih je v veliki meri odvisna kvaliteta vina. Če boste upoštevali vsa navodila, se vam ne bo treba bati, da bo vino zbolelo na očetni ali kak drugi bolezn.

(Nadaljevanje)

Kako se borimo proti oljkini mušici

O oljkini mušici (Dacus oleae) ne pred kratkim že nekaj pisali. Ker se ravno te dni izvaja po Milijakodolinskem okraju škropljenje proti temu, tako hudemu škodljivcu oljčnih nasadov, oglejmo si še nekoliko, s čim in kako prav za prav zatiramo oljkino mušico.

Da je oljkina mušica res nevaren škodljivec oljke, nam priča že to, da je preteklo leto napravila samo v Italiji do 25 milijard škod. Na žalost vsi poizkusi, ki so jih napravili entomologi, za zatiranje tega škodljivca niso še rodili zaželenih uspeha; torej niso dali še absolutno gotovega in uspešnega sredstva. Prof. Silvestri se je dolgo bavil s študijem tega škodljivca ravno tako z načinom zatiranja. Vpočetaj posebnost oljkine mušice, ki je požrešna na sladke snovi, je Prof. Berlese priporočal naslednji pripravek z zastrupljeno melaso: pesna melasa kg 100 natrijev arzenat gr. 250 do 300 Najprej dobro raztopimo arzenikovo sol (da obvarujemo opaljenje listov!) v 10 delih vroče vode, nato vlijemo med neprestanim mešanjem raztopino v melaso. Nazadnje dodamo 80 litrov vode.

Odrasla oljkina mušica

S to mešanico škropimo v velikih kapljicah oljke; ne uporabljamo več kot 300 gramov za vsako drevo, a čim je mogoče, škropimo omejen del vrhov. Paziti moramo, da pada čim manj škropila na tla!

Na splošno škropimo prvič v času, še preden mušice odložijo jajčeca, da jih zatiramo. Poznejša škropjenja pa določimo na podlagi privlačne moči zastrupljene melase in po številu mušic, ki so se pojavile v nasadu, kar nas obvešča fitopatološka opazovalnica.

Prof. Silvestri priporoča rabo naslednje mešanice:

melasa (I proizvod)	litrov 95
natrijev arzenat	kg 3
voda	litri 2

ki se razredči v času uporabe v količini 10 litrov in 90 litrov vode.

Koristno je, da dodamo 1 kg amonijeve soli (bodisi amonijevega nitrata ali pa sulfata), da s tem povečamo in podaljšamo privlačno moč mešanice. Privlačna moč melasne raztopine odvisi od svežosti raztopine same, ki pa navadno poteka že v prvih dneh.

S tem v zvezi je dr. Bellio izvršil popravek načina zatiranja Berlese tako, da ni storil škropiti istočasno vseh oljk v nasadu, ampak je škropil izmenjaje na posameznih drevesih v presledkih od 3 do 6 dni tako, da je bila vedno na posameznih, ne preveč oddaljenih, drevesih sveža melasa z visoko privlačnostjo.

Poleg direktnega škropljenja uporabljamo tudi lončene ali podobne posodice, premera 30 do 40 cm in kakih 12 cm globoke. Držijo naj 5 litrov zastrupljene mešanice. Te posodice privežemo ali pa obesimo na debele veje oljk. Na primer, da imamo strnjen oljčni sanad, ena posodica zadostuje za vsakih 50 dreves.

V teku so novi poizkusi, ki so kombinacije zastrupljenih vab in modernih insekticidov na osnovi organskih klorovih sestavov (DDT, HCH, Oktaklor in Marlate). Kot že rečeno, ti sintetični pripravki sedanjje proizvodnje so šele v preizkušnji in ne moremo še ceniti njih uspehov!

ZAČETNIK REALIZMA

Honoré de Balzac

1799
1949

Ime Balzac spada v zgodovini evropske kulture med najznamenitejša imena. Letos praznuje Francija 150-letnico Balzacovega rojstva. Slovstveni zgodovinarji označujejo Balzaca kot početnika realizma. V prejšnjih stoletjih so dali francoski pisatelji prednost višjim slojem, kraljem in knezom, vojskovodjem in vitežem, plemenišam, svečnikom, dvorjanom in višjim uradnikom. Romantika je ta tesni okvir razbila in razširila. Romani Victorja Hugoja prikazujejo tudi življenje ljudskih množic, vendar ne dovolj realistično, potopljeno v romantične teorije in včasih svojevoljno pobarvano ali skonstruirano. Prvi, ki je krepko zgrabil v resnično dogajanje svoje dobe, je bil Honoré de Balzac.

Rodil se je 20. maja 1799 v Toursu. Srednjo šolo je izdeloval za silo najprej v Vendomu, nato v Parizu. L. 1816 se je vpisal na juridico fakulteto. Obenem je veliko bral. Starši bi bili radi videli da bi bil postal notar ali odvetnik, on pa se je tega krčevito otepal. Vendar je bil 1820 dalje časa v odvetniški praksi, ki mu je razkazala pod kupi zaprašenih aktov grobovje in podlosti pravidskega življenja med tožniki, obtoženci, odvetniki, sodniki in pričami. Njegovim očem se je odprl svet, iz katerega je pozneje često zajemal snovi za svoje romane.

L. 1820 je obelil odvetništvo na klin in se posvetil pisateljevanju. Deset let je snoval in sestavljal bolj slabe romane, ki jih ni niti podpisoval. Nato se je lotil tiskarskega podjetja, s katerim se je zakopal v dolgeve za vse življenje. L. 1829 je objavil prvi večji roman «Suanci» kot začetnik dolge vrste romanov, ki jih je pozneje združil v celoto. V naslednjih dvajsetih letih je napisal štirideset romanov, s katerimi je zaslovel v svetu. Obenem se je spuščal v nove industrijske spekulacije, ki so njegovo gnotno stanje še poslabšale. Da bi poravnal dolgeve, si je nalagal preobilo delo. Spal je od sedmih zvečer do ene ponoči. Ostalih osemnajst ur je delal in pisal; spanec si je preganjal s kavo, ki jo je pil ali žvečil v zrnih. Tako je nastala vrsta romanov s skupnim naslovom «Človeška komedija».

Naslov je po pravici posnet po Dantejevi «Božanstveni komediji». Dante je ustvaril v srednjeveškem duhu močne prizore iz onstranskega življenja, ki razkrivajo zlasti v Peklu in Vrhah vse tegobe in strahote srednjeveškega življenja, kakor odseva v zrcalu njegove umetnosti. Balzac ne deli svojega sveta v peklo, vice in nebesa in ga ne projicira v onstranstvo. S krepkimi zamahi kleše vso resničnost svoje dobe, življenje tedaj vladajočega meščanskega sloja, ki je bil glavni predstavnik francoskega narodnega življenja po veliki revoluciji in Napoleonovem padcu. V tej družabni plastji imata trgovina in industrija glavno besedo; delavsko gibanje se pripravlja, a še ne prebija v ospredje. V tej meščanski družbi ima denar prvo mesto. Mnogi Balzacovi osebami je pridobivanje denarja edini smoter njihovega življenja.

To je rana kapitalizma, ki se razrašča in zastruplja narodno telo. Umetnik razkazuje strasti, ki izpodjedajo tedanjo družbo, z znanstveno metodo, kakršne se je navzel pri francoskem učenjaku Geoffroy Saint-Hilaire. Napisati je hotel prirodoopis človeka na podlagi spoznanja, da človeška družba ni skupek povsem različnih posameznikov, temveč da obstoje razne kategorije.

Po teh načelih je razdelil svoje romane na več skupin: Prizori iz zasebnega življenja: Polkovnik Chabert, Oče Goriot, Zenska trideset let i. dr., Prizori iz pokrajinskega življenja: Zupnik iz Toursa, Evgenija Grandet, Lillija v dolini, Stara devica, Petrica, Samsko

gospodinjstvo i. dr., Prizori iz pariškega življenja: Velicina in propast Cezarja Birotteauja, Zgodovina trinajstotice, Bratranec Pons, Sestrična Bette, Nucingenovi i. dr., Prizori iz vojaškega življenja: Suanci i. dr., Prizori iz podeželskega življenja: Podeželski zdravnik, Poslanec d'Arcis i. dr., Modroslovne študije: Oslovski koza, Iskanje absolutnega. Analitične študije: Fiziologija zakona i. dr., Zabavne so «Smešne zgodbe». Gledališču so namenjena dela: Vautrin, Quinola sredstva, Pamela Giraud, Mačeha. Važna so njegova pisma v dveh knjigah.

Ta pregled kaže obširnost njegovega okvira, ki zajema vse važnejše osebe, sloje in pojave tedanje družbe. Balzac je mojster natančne-

ga opisovanja, zunanega in notranjega. Nešteti značaji so začrtani natanko po resničnosti. Nekateri so izdelani s posebno vestnostjo, presajajo like navadnih ljudi, veljajo za človeštvo vobče in postajajo tipi, ki se lahko merijo z Moljerovimi.

To velja posebno o njegovih najboljših romanih, n. pr. o «Evgeniji Grandet». Evgenijin oče Grandet si je nakupil ob revoluciji posestev po nizki ceni in si je nabral večmilijonsko premoženje. Vendar je s svojo skopostjo pravi mučitelj za hčer in ženo. Žena umrje od žalosti. Evgenija se zaljubi v bratranca Karla, s čimer sreča je kratkotrajna. Po očetovem smrti zaradi trgovskih nezdod odide Karla v Indijo. Trdosrčni Grandet bi

bil lahko rešil brata, a ni ganil z mezinem. Evgenija nadaljuje svoj žalostni življenjski pot do očetove smrti. Tedaj postane bogata dedinja. Oglasašo se snubci, a ona jih odbija v upanju, da se Karla vrne. To se res zgodi, a Karla je ne ljubi več. Evgenija vzame brez ljubezni sčelnika Bonfensa. V Grandetu je ustvaril Balzac prav tako nesmrten lik skopuha svojega stoletja kakor Molière v svojem «Skopuhu» iz 17. stoletja.

Ko Grandet umira, se zamika v svoje zlatnike: «Evgenija mu je razložila zlatnike po mizi in on je ure in ure upiral svoje poglede vanje, kakor dete, ki začena gledati in opazuje bedasto isti predmet; in kakor detetu so se tudi njemu ustne nabirale v bolesten nasmeh. — «To me ogreje!» je rekel včasih in na njegovem obrazu se je prikazal izraz blaženosti. — Ko je prišel župnik, da ga previdi, so mu oči, navidezno ugasle že nekaj ur, oživele ob pogledu na srebrni križ, svečnike in kropilnik, ki jih je gledal nepremično, in z enice se mu je zganila poslednji krat. Ko je duhovnik približal njegovim ustnam pozlačeni križ, da bi bolnik poljubil Kristusovo podobo, se je strahovito zganil, da bi ga zagrabil, in ta poslednji napor ga je stal življenje. Poklical je Evgenijo, ki je ni videl, čeprav je kle-

čala pred njim in mu s solzami molila že mrzlo roko. — «Oče, blagoslovite me!» je zoprosila. — «Skrbi za vse! Račun mi boš dala o vsem na onem svetu», je rekel, dokazujoč s to poslednjo besedo, da mora biti krščanstvo vera skopuhova.

Prav tako slovi roman «Oče Goriot». Trgovec z rezanci Goriot je v trgovini obogatel in se je umaknil v mirno meščansko življenje. Njegovi dve hčeri sta se z velikima dotoma bogato poročili in živita v izobilju vsaka s svojim plemiškim možem. Ta dva, baron de Nucingen in grof de Restand, ne marata stikov z meščanskim tatom in mu vsak svojo ženo čisto odtujita. Očetu Goriotu, ki ljubi obe hčeri, ostane kot edina tolažba le to, da ju vidi včasih od daleč, ko se peljeta mimo v bogati kočiji. Zaradi njiju izgubi vse svoje premoženje in umrje zapuščen isti dan, ko se obe hčeri odpeljeta z vsem razkošjem na ples, ki mu bo sta kraljici. Očetova boleš je naslikana s pretresljivostjo, ki spominja na Shakespearovega «Kralja Leara».

Ko so Balzacovi romani zasloveli po Evropi, se je od daleč, po njegovih delih, zaljubila vanj poljska grofica Hanska. Med njima je prišlo do petnajstletnega prisrčnega dopisovanja, ki se je zaključilo 1850 s poroko. Balzacova zakonska sreča pa ni dolgo trajala. Se isto leto ga je sredi otepanja z dolžniki zadela kap. Umrj je 19. (ali 20.) avgusta 1850.

Z leti je Balzacova slava še narasčala. «Človeška komedija» je ostala mogočen umetniški spomenik o dobi, ki je zajela vanj, in o geniju, ki ga je ustvaril. Čeprav je v Balzacovem delu precej romantičnih prvin in se jasno čuti, da je to delno prehodna umetnost, je vendar pretežno realistična, odpira nove možnosti in nova področja, ostri mlajšim pokolenjem pogled za natančno, skoraj znanstveno opazovanje življenjskih pojavov in omogoča prihod načelniku francoskega režizma Gustavu Flaubertu, za njim pa mojstru naturalizma Emilu Zolaju. Na teh ustvarjalcih so se zgledovali drugi veliki mojstri po Evropi in pri nas. Tudi današnji socialni realizem sloni na temeljih, ki segajo sto let nazaj do Balzaca.

A. BUDAL

O ZADNJI PREMIERI

Slovenskega narodnega gledališča v sezoni 1948-1949

Prav na koncu te gledališke sezone je nastudiralo osebje Slovenskega narodnega gledališča v Trstu še eno premiero, osmo in zadnjo. Po več težjih, vsebinsko in ideološko precej zahtevnih igrah je prišla to pot na vrsto lahkotna in živahna Goldonijeva «Mirandolina» (La Locandiera). O uprizoritvi te igre na tržaškem odru bomo podrobneje poročali prihodnjič. Danes se omejimo na Goldonijevo delo samo.

O Carlu Goldoniju smo brali marsikaj v prejšnji sezoni, ko je igralo naše gledališče «Primorske zdrahe» v Ruplovi privreditvi. Tu naj kratko zabeležimo važnejše podatke iz njegovega življenja.

Carlo Goldoni se je rodil v Benetkah 25. februarja 1707. Oče zdravnik se je večkrat selil iz mesta v mesto. Ze zgodaj je odšla družina v Perugio, kjer je prebil Carlo svoja otroška in deška leta. Pozneje se je šolal v Riminiju, kjer je tudi že pokazal nagnjenje do satire. Na vseučilišču v Pavi je študiral pravo, ki ga je dovršil v Padovi, kjer je dosegel l. 1731 doktorat. Nato je postal odvetnik v Be-

netkah. Bolj kakor odvetniški postiga je zanimalo slovestvo, posebno odrska umetnost. Vmes je večkrat potoval. Rad je proučeval stara in nova odrska dela. Posebno se mu je priljubil največji francoski pisatelj komedij Molière. Kmalu je začel tudi sam pisati igre.

Na italijanskih odrih je prevladovala še zmeraj improvizirana «commedia dell'arte» s stalnimi osebami in nestalnim besedilom.

ANDREJ BUDAL

Goldoni je bil prepričan, da se gledališka raven lahko dvigne samo s pisano komedijo, in je zato skušal odpraviti improvizacije. O tem prizadevanju pričata zlasti njegovi komediji «Dvorjan Momolo» (1733) in «Vljudna žena» (1743).

Od l. 1747 dalje je popolnoma zanemaril odvetništvo, ki mu je zdaj služilo pri umetniškem ustvarjanju najbolj za to, da je iz tiste dobe zajemal zanimive in sodobne življenjske snovi in slikal po svojih bogatih izkušnjah žive ljudi, kakršne je poznal iz življenja. V naslednjih petih letih je napisal celo vrsto komedij za igralsko družbo Girolama Madebaca iz gledališča Sant'Angelo. Od 1753 do 1762 pa je ustvaril novo vrsto iger za družbo Francesca Vendramina, ki jih je uprizorjal v gledališču San Luca.

Doživljal je uspehe in neuspehe. Napadi njegovih nasprotnikov so se množili. Najhuje sta mu nasprotovala Pietro Chiari in Carlo Gozzi. Da se reši zastrupljenega domačega ozračja, je odpotoval l. 1762 v Pariz, kjer je napisal več francoskih iger in doživel nove uspehe («Dobrodelni osornež», 1771). V francosčini je napisal svoje obsežne «Spomine». Francoska država mu je nakazala pokojnino. Umrj je v Parizu med veliko revolucijo 6. februarja 1793.

V njegovih delih živi italijanska družba 18. stoletja, kakor jo je gledalo njegovo bistro, ki resničnemu življenju priklenjeno oko. Iz prve dobe slovi igre: Zvita vdova, Spoštovana mladenka, Dobra žena, Vitez in dama i. dr. Za Madebacoovo družbo je napisal: Zamertljive žene, Kavarnico, Lažnjivca, Pritlovalca, Starinarja, Pamela, Viteza z dobrim okusom, Igralca, Nepravo bolnico, Previdno ženo, Spoštovano prihodnjost, Nestalno žensko, Kvante, Mirandolino i. dr. Za Vendraminovo družbo je ustvaril kakih 60 iger; med njimi so: Letoviščne nevestnosti, Čudno naključje, Zaljubljenca, Nova hiša, Čožotske zdrahe itd. Vseh Goldonijevih iger v italijanščini, benškem narečju in fran-

cosčini je bilo kakšnih 200. Okoli sto jih je ohranilo do danes svojo ceno in svežost. Med njimi tiče prvo mesto «Mirandolina».

Glavna oseba v «Mirandolini» je mlada florentinska krčmarica, ki so ji starši umrli in je po njih podedovala dobro vpeljano gostilno. Živahna, prijazna in lepa gospodinja je najboljša reklama za to gostoljubno hišo, za katero skrbi glavni natakar Fabrizio, kakor da bi bila njegova. Dekletu je obziren, nevsipljiv varuh in do neke mere morebitni ženin. Mirandolino obletavata vsak po svoje markiz di Forlimpopoli in grof d'Albafiorita, ona pa se z obema previdno norčuje. Osorni zadirčni, prepričljivi vitez Ripafratta zabavlja zoper ženske in se vede do Mirandoline skoraj žaljivo. To jo izpodbode, da nameri prav proti njemu vse svoje strele. Pretkano ubira take poti in je do njega tako uslužna in ljubezniva, da končno izpodmelje njegovo nedostopnost in ga s svojimi čari vsega omreži. Dve potujoči igralci Hortenzija in Dejanira, pripomoreta, da postane igra še kratkočasnejša. Zdj ko ima Mirandolina viteza v mreži, tira svoje maščevanje tako daleč, da njemu in drugim pred vsemi razdere vsakršne iluzije in se pametno poroči s Fabrizioem.

Vsebinsko in dejanje sta preprosta in enostavna. Velikih dogodiljav in zapletkov ni. V zdravo meščansko okolje posegajo čudaški plemenitaši, ki kažejo v Goldonijevi osvetljavi propadanje višje družbe s poskusi dovajanja svežih sokov iz ljudstva. To so znamenja, ki napovedujejo bližajočo se revolucijo, dasi ni tedaj še nihče nič slutil o njej. Nesmrtnost «Mirandoline» sloni v dobrni meri tudi na tem, da je Goldoni naznačil, da se družba obnavlja od spodaj navzgor in da ljudski sloji požirajo preživele in odmirajoče vrhne plasti. Ves čar Goldonijeve igre tiči v zdravem ljudskem strženu, ki ga tu predstavlja Mirandolina, premeteno, z vsemi zdravimi nagoni natrpano dekle, ki se prikrito in očito posmehuje gosposkim muham in razvadam, vodi svoje neresne oboževalce za nos in se mimo svojega nedolžnega maščevanja preudarno ohrani vsa sveža in nepokvarjena zdravemu možu iz ljudstva.

Prismuknjenim možem je Mirandolina upravičeno ostrgala korenček in se uveljavila z vsem svojim bitjem. Goldoniju gre vse priznanje, da je njen značaj ujel, ga izklesal in ga dvignil iz ljudskih množic na oder za svojo dobo in za poznejše rodove. Zenske bodo zmeraj ploskale — moški pa tudi.

Andrej Budal

SNG-TRST

Slovensko narodno gledališče je uprizorilo dne 11. julija v dvorani Kulturnega doma v Skednju reprizo drame Mire Pucove «Ogenj in pepel». Tudi ta repriza je doživela velik uspeh in predstava je zaradi izrazitosti in resničnosti igre močno učinkovala na občinstvo, ki se je popolnoma vživelo v dogajanje na odru.

Včeraj, 14. t. m., je SNG priredilo zadnjo premiero v letošnji sezoni in sicer Goldonijevo «Mirandolino» (La Locandiera). O tej predstavi bomo poročali v prihodnji številki našega lista.

Dne 8. t. m. je gostovala «Vesela scena» in postavila svoj oder v Sempetru v Istri. Gostovanje je dobro uspelo.

Kulturna kronika

Ze deset mesecev se pionirji iz Bosne in Hercegovine pripravljajo na svoj veliki kulturno-umetniški festival. Iz malih potokov bo nastala velika reka. Več kot 1500 odredov s preko 250.000 pionirjev se pripravlja na ta festival.

Nedavno je v New Yorku izšla knjiga posvečena kongresu kulturnih delavcev za ohranitev miru, ki je bil marca meseca. Znamen del knjige je posvečen Jugoslaviji. Tu so priobčeni govori Jovana Popovića o kulturnem življenju v Jugoslaviji in Aleksandra Vuča o vlogi radia, filma in tiska v Jugoslaviji.

Opera splitskega narodnega gledališča je te dni gostovala v Zadru z Gotovčevim «Erom z onega sveta» in Puccinijevo «Madam Butterfly». Tudi splitska drama je gostovala na Hvaru, Valašnici, Biatlu in Korčuli.

UMETNOST · PROSVETA

RAZGOVOR S TOV. BOŽOM PODKRAJŠKOM O „VESELI SCENI“

„DANES TUKAJ, JUTRI TAM, KAMOR NAS POPELJE CESTA“

Letos se je zopet pojavila med našim ljudstvom »Vesela scena«. Zeleni je »Vesela scena« prinesla med naše ljudi zdravo in prijetno razvedrilo. Pogostoma je naš list ob raznaval gledališke zadeve, zlasti pa je beležil aetmanje na-... Stalno smo beležili, tudi v... te scene, katero tvorijo nekateri gledališki igralci, vendarle pa čuti- mo dolžnost, da se pobavimo še bolj podrobno tudi s to panogo igralske- ga udejstvovanja navedenih igral- cev. Naš urednik je poiskal tov. Bo- ža Podkrajška in se porazgovoril z njim o marsičem, kar se tiče »Ve- sele scene«.

Našega urednika je seveda zani- malo tudi kakšne so bile pred voj- no podobne scene in sicer zaradi te- ga, ker je izvedel, da so pri takrat- nih nastopih sodelovali tudi neka- teri igralci, ki nastopajo sedaj pri tržaškem gledališču. Vzlic temu, da ima naša »Vesela scena« zaradi tu- kajšnjih posebnih prilik le svoj svojstveni pomen in obraz, je jasno že zaradi delne povezave v osehah- ted onih scenami in sedanjo tu- kajšnjo, da je vendarle neka kon- tinuiteta med to in onimi. Toda vse to nam bo postalo jasno iz nadalj- njega. Leta 1939 ob proslavi deset- letnice mariborskega tedna je upra- vna teh manifestacij povabila tov. Božo Podkrajška, ki je bil znan kot izdajatelj humorističnega »Totega lista«, da bi nastopil s skupino igralcev z veseljem programom. Ta- ko so nekateri igralci mariborskega gledališča ali od drugod s štajerske dežele postavili svoj »Toti teater«, ki so mu dali to ime v zvezi s »Totim listom«, zato da bi stvar zadisala po štajersko, kajti kazalni zaimek »toti« pomeni v štajerskem narečju »ta«. »Toti teater« je dose- gel velik uspeh. Pa se je zmisli- la tudi uprava ljubljanskega vese- lja na ta »Toti teater« in ga pova- bila na veselilni prostor razstave, da bi tam igral z nekoliko spre- menjenim programom, prilagoje- nim ljubljanskim prilikam. Leta 1940 tik pred vojno je ta teater doživel tudi v Ljubljani velik uspeh. Med drugimi so v tej ljub- ljanski skupini nastopali pri tem teatru Božo Podkrajšek, Milčinski, Vladimir Skrbinšek, Jože Babič, se- danji režiser SNG, in sijajni igra- lec avantgardističnega gledališča v Ptujju Wilhelm, ki je padel kot par- tizan v Srbiji. Po okupaciji Mari- bora po Nemcih se je mariborski gledališki ansambl zatekel v Ljub- ljano. No in sedaj je bilo potrebno prirediti take sporede, v katerih naj bi bila ost proti okupatorju. In zopet srečamo v tej skupini kakšnega našega novega dobrega znanca. Po- vedal vam bom nekatera imena, da bodo bralci sami ugotovili, ka- teri so ti naši skupni znanci: Božo Podkrajšek, Pavle Kovič, Vladimir Skrbinšek, Edo Verdovnik, Branika Verdovnikova-Rasbergerjeva, Rado

Nakrst, Milan Kosič, Ema Starčeva. Sodeloval je tudi Adamičev orke- ster. Občinstvo je pričakovalo ost- v teh sporedih, toda to ost je bilo treba rafinirano zaviti, občinstvo pa je vsako podrobnost takoj razu- melo. Mnogokdaj je bilo treba po- staviti vse v velikanski okvir, da se je lahko vtihotapilo en stavek, ki je nosil zaostren, duhovit dovtip, ki je povedal to, kar je ljudstvo čutilo in želelo. V desetih mesecih je ta scena uprizorila približno 150 predstav. Toda tudi tega je bilo ko- nec, ker so oblasti prišle na to, kaj hoče ta scena in ker je marsikateri član te skupine zmanjkal pri raz- nih racijah.

Samo po sebi je razumljivo, da se je nato urednik zanimal za seda- nje delovanje, zamislil in namene »Vesele scene«, ker ta ima za nas svoj pomen in ker to poznamo. Tov. Božo Podkrajšek ni štedil s pripovedovanjem. Težke so bile in so še prilike, v katerih živi tukajš- nje naše ljudstvo. Zibljenje je na- porno, ljudje žive v stalni napeto- sti, vedno morajo biti pozorni na vse, obenem pa čutijo veliko po- trebo po kulturni rasti. Gledališče ne more povsod, ker niso krajeve prilike povsod take, da bi lahko nastopila večja skupina s popolno odrsko opremo. Manjša »Vesela sce- na« pa je urnejša in gibčnejša in gre lahko povsod. Lanski uspehi so dali tudi letos pobudo za ožvite- te scene. Ta skupina je že lani nu- dila ljudem v mestu in na deželi oddih od vseh naporov, zdravo za- bavo in prijetno razvedrilo. Ni za- vila torej svojega programa v vi- soko doneča gesla, temveč je ostala preprosto na trdnih tleh, kajti uvi- dela je, da so ljudje tudi tega po- trebni. Predvsem pa je važno, da spored ni obrabljen, spolzek, ple- hek. Vse mora biti prirodno, pril- gojeno realističnemu gledanju na- šega človeka v svet. Tudi robotosti v igri morajo biti pristne in ne vsakdanje smešne in morajo izvi- rati iz situacij. Po tej zamisli delu- je »Vesela scena«.

Pri lanski skupini so nastopali tov. Božo Podkrajšek, Elza Barbi- čeva, Lea Pertotova, Vera Remč- eva, Stane Raztresen, Dušan Pertot, Modest Sancin, Joško Lukeš, Rado Nakrst. Letos pa so pri tej sceni Božo Podkrajšek, Angelca Sancino- va, Vera Remčeva, Joško Lukeš, Stane Raztresen, Belizar Sancin, Srečko Košir. Važen je seveda tu- di tehnični ansambl, ki mora skr- beti za garderobo, postavljati igral- cem zasilne odre, zato da imajo igralci tudi v malih dvorinah ko- likor toliko ugodna tla za igranje. Ne smemo seveda pozabiti na Ga- brijela, ki s kamionom prevaža ku- lise in osebje.

Na sporedu ima trenutno »Vese- la scena« 400 let staro francosko burko »Jezični dohtar«, ki jo je na-

pisal Patlaine, ki še vedno zabava s svojo preprosto zamisljo, kako ofrtaži modrost in prebrisanost na- vadnega ovčarja jezičnega dohtar- ja. Pa še s spevoigro sestavljeno iz slovenskih narodnih pesmi zabava »Vesela scena« ljudstvo, v kateri hčerka bogatega Mihe ne mara bo- gatega Kranjčičevega Jurija. In še nastopata dva gluha, ki se ne mo- reta nikoli sporazumeti, ker slišita le končne rime, iz česar nastane kaj zabavna zmeda.

In tako roma ta skupina iz kraja v kraj kot sta svoje dni s svojima družbama romala Molière in Gol- doni v svojih slabih časih, ako je dovoljeno malo primerjati z veli- kim. Toda tedaj so se premikali iz kraja v kraj z eno ali z dvema kon- jskima silama. Danes pa se ta dru- žina preseljuje z več konjskimi si- lami na nafto. Naglo se krečejo igralci, njihovo geslo je »Danes tu- kaj, jutri tam, kamor nas popelje cesta«. Oni pridejo, postavijo svoj šotor, to se pravi svoj oder, igrajo, poderejo in se poslovijo.

Igralski kolektiv mora vložiti v to delovanje dokaj truda. Studirati mora za te nastope izven študija za druge vloge pri rednih gledali-

Prizor iz »Vesele scene«

skih igrah, toda razgovori z ljudmi po takih nastopih so prepričali čla- ne te skupine, da so taki obiski nu- jo potrebni in koristni. Zato so se igralci odločili, da bodo tudi pri- hodnjo sezono nadaljevali to delo z izpopolnjenim in izboljšanim spo- redom.

Pa še to moramo povedati, kar nam je tov. Podkrajšek dejal in kar

smo že lani lahko ugotovili, da zah- teva namreč taka »Vesela scena« dobre karakterne igralce. Medla igra neizvežbanih dihetantov pri ta- kih komičnih prizorih ne bi zalegla. Mnogo učinkuje pri humorju izra- zitost igre. »Pogostoma«, je dejal Podkrajšek, se zgodi, da propade dober skeč s slabimi igralci, med- tem ko uspe slab skeč z dobrimi.

USPELA PRODUKCIJA GOJENCEV DRAMSKE SOLE SNG

Naše tržaško gledališče hoče ra- sti samo iz sebe in črpati snovi za pomnožitev svojega ansambla iz do- mačih tal. Ta želja je prirodna. Gle- dališče se zaveda, da ni njegova na- loga, uprizorjati edino dobre pred- stave, ampak da mora skrbeti tudi za poznejšo nepretrgano zvezo in za poznejši obstoj gledališča in za pomnožitev svojih vrst tudi v bli- žnji bodočnosti. Čim večji je an- sambl, tem lažja je izbira igralcev za razne igre, tem več premier in tudi repriz lahko spravi na oder, ne da bi moralo preobremenjevati igralce. Z veliko ljubeznijo si naši gledališki umetniki prizadevajo, da bi njihovo delo čim globlje zašlo med naše ljudi. V težkih prilikah deluje, toda kljub vsem težavam, kljub temu da nima lastne dvorane, je njegovo delo uspešno.

Ze drugo leto obstoja ta dramska šola, Dramska šola je trajala letos od marca do julija. Pouk je ob- ravnaval teorijo in praktične vežbe igranja. Upravnik dr. Budal je po- učeval slovenski jezik, pravorečje, zgodovino slovenske književnosti in poetiko. Prof. Miroslav Ravbar je gojencem govoril o svetovni in slo- venski dramatik ter o zgodovini drame, režiser Babič pa o režiranju s posebnim ozirom na metodo Stani- slavskega. Pri praktičnem pouku so si igralci Nada Gabrijelečičeva, Ema Starčeva, Milan Kosič, Rado Nakrst, Modest Sancin razdelili go- jence in jih uvajali v pravilno smi- selno in izdelano prednašanje re- citacij in oblikovanje vlog.

Od teh gojencev dramske šole smo nekatere že videli na odru pri raznih igrah, ker so že prej toliko napredovali, da jim je lahko reži- ser zaupal kako vlogo. Tako pozna- mo že Teo Starčeva, Berto Ukmar- jevo, Guština Julija, Silvija Koba- la, Srečka Koširja in Marija Mar- šiča. Razen teh pa so nastopili še Sušteršič Josip, Udovič Vera, Mara Gec, Karla Čač.

Pri vseh gojencih brez izjeme je bilo videti, da je bil pouk tehten, da so se učenci resno lotili učenja in da so se tudi za to produkcijo skrbno pripravili. Dikcija je bila pri vseh čista in jasna in izgovar- java dobra in tudi poudarjanje ču- stvenih in miselnih momentov je bilo precej izrazito. Pri nekaterih

manj izvežbanih se je čutilo, da ni še bilo prave skladnosti med dik- cijo in zato niso mogli dovolj nad- zirati čustvenih momentov. Igralec se mora živeti v vlogi, pri tem pa mora istočasno paziti nase in na vlogo, ki jo igra, ne sme pozabiti, da oblikuje ter se mora nadzirati, zato, da ga živitev ne spravi pre- daleč in oddalji od ostalih igralcev. Na navedeno pomanjkljivost vpliva bržkone tudi dejstvo, da so pri tej produkciji po večini nastopali go- jenci posamezno in da se zaradi te- ga niso mogli uravnovešati ob igri soigralcev, kar je bilo čutili pri prednašanju Shakespearovega An- tonijevega govora iz »Julija Cezar- ja«, kjer je poslušalec včasih imel ta vtis, da igralec kar čaka in gle- da kak vpliv ima njegova beseda na okolico in ker ni pravega odzi- va je tudi njegova kretnja medla. To je čutil tudi njegov učitelj Mi-

lan Kosič in je sam vpletal med- klisce. Moduliranje glasu tudi še ne more biti po par mesecih učenja popolno. Na nekaterih mestih sa- mogovorov, kjer mora igralec go- voriti prav tiho, ne sme biti ta pritišanosť prethi, temveč mora vzbuditi vtis pritišanosť, kajti po- slušalec mora igralca slišati in kar je še prav posebno važno je pa to, da igralec svoj govor lahko še ved- no modulira, zato, da ne bo pred- našanje monotono. Pri pretihem iz- govarjanju pa ne more več modu- lirati glasu. Te opazke paj ne raz- očarajo gojencev, kajti ni čuda, če pri prvih nastopih ne morejo še do- seči popolnosti. Vsekakor lahko re- čemo, da so gojenci prav lepo na- predovali. Opozoriti je še Maršiča, da ne sme pokazati pri igranju pre- velike samozvesti in gotovosti, kaj- ti pri tem obstaja nevarnost, da postane igra preležerna.

Spored te produkcije je bil mar- kanten in je dal možnost nastopa- jočim, da pokažejo, kaj zmorejo in kaj znajo. Obsegal je Gregorčičevo pesem »Soči«, odlomek iz monologa Veronike iz Zupančičeve drame »Veronika Deseniška«, odlomek iz Cankarjevega »Kurenta«, odlomek iz Sofoklejeve »Antigone«, pesem Iga Grudna »Pismo tovarišu sinu«, narodno pesem »Graščakov vrt- nar«, Grudnov »Pesem o lepi Vi- dia«, Hudalesovo pesem »Ko legel je na vas večer«, prizor iz Čehovlje- vega »Medveda«, Zupančičevo »Na- še pismo«, Jermanov govor iz 4. de- janja Cankarjevih »Hlapcev«, Pre- šernov uvod h »Krstu pri Savici«, narodno pesem »Mlada zora«, Bez- ruževo pesem »Rudar«, Antonijev govor iz Shakespearovega »Julija Cezarja«, Kosovelovo balado »Ka- ko lepo« in prizor iz 5. dejanja Zu- pančičeve »Veronike Deseniške«.

Dosedanje učenje je gojence prav gotovo med drugim naučilo, da se mora bodoči gledališki igra- lec mnogo učiti in si pridobiti ob- širno splošno znanje, da mora opa- zovati življenje in ljudi in da je treba pri delu mnogo resnosti in vztrajnosti in da mu bo vse to dalo možnost obvladati vlogo. Ta večer je bil pravilno zaokrožen in je po- kazal, da gledališče v tem smislu uči in vzgaja svoje učence.

J. K.

Prizor iz »Vesele scene«

Prosveta med ljudstvom

Pridni Plavčani, ki so bili vedno polni pobud pri prosvetnem delu, so počastili spomin Otona Zupančiča v soboto, 9. julija, zvečer v dvorani tov. Coka Slavka s pristržno, iskreno in domačo proslavo. Domačin je v je- drnatem in dobro zamišljenem govo- ru orisal pesnikovo življenje in nje- govo življenjsko delo. Prikazal je pe- nika, kako raste iz domačih tal.

Pionirji so z vso otroško predanost- jo prav dobro recitirali nekaj pesmi. Srčkana je bila mala petletna pionir- ka Nedica, ki je lepo deklamirala »Ciciban zaspi«. Pionirji so nato še deklamirali »Bim-bam-bom«, »Barč- ca«, »Ciciban Cicifuje« in »Zlata ptič- ka«. Zelo sta ugajala dueta, ki sta jih zapeli pionirki Margareta in Veselka »Sirota sem« in z »Zakrivljeno pal- lico v roki«.

Domači pevski zbor je dobro pred- našal pesmi na Zupančičevo besedilo. Tov. Mila je s svojo recitacijo spra- vila do dobre veljave vesem »Valdol- tra«. Zadnja je bila zborova recita- cija »Zebjarske«, ki so jo izrazito prednašale mladinke Irma, Alma, Ma- rija in Zorka.

TEHNIKA in ZNANOST

Pepelnati dež na otoku Las Palmas

13. t. m. je začel nad mestom Los Llanos padati pepelnati dež. Pepel se je namreč ohranil v zraku vse od zadnjega bruhanja vulkana Monte Pelada pred nekaj dnevi. Po dežju pa je začel bruhati nov vulkan Monte Rurazne. Oblaki sivga dima, ki nastajajo pri dotiku lave z morjem so ogromni. Reka lave je v nekaterih krajih široka 1500 m in prodira s hitrostjo 2 m na sekundo. Vas Malvasio je lava že prekrila.

Kmalu nam bodo znane tajnosti Marsa?

Sovjetski akademik Tihov, ravnatelj edinega «astro-botaničnega» vrta na svetu je v intervjuju, ki ga je objavila neka revija izjavil, da bodo sovjetski astronomi prej ali slej razkrili tajne planeta Marsa. Na osnovi lastnih opazovanj iz l. 1909., je bil Tihov prvi, ki je odkril sneg in led na Marsu. Znanstvenik trdi, da kjer obstaja led in sneg obstaja tudi rastlinstvo in zato je gotovo, da na Marsu obstajajo rastlinjedi. Ker rastlinstvo na Marsu za razliko od zemeljskega ne odbija pač pa vsrkuje tople rdeče žarke, ni zeleno kot na zemlji, temveč modro kot nebo. Svoje trditve dokazuje znanstvenik z dejstvom, da v njegovem botaničnem vrtu v Kazakstanu, kjer je klima podobna oni na Marsu, uspevajo rastline modre barve.

Novi presejevalni stroji

Neka angleška tvrdka je začela izvažati nove vrste poljedelske stroje, ki lahko v eni uri vsadi do 12.000 sadik v zaželjeno globino in na zaželeno razdaljo.

Zadela ga je strela in sedaj raste

V Angliji je pastirja Walt Grimsdija, prilikavca po naravi, visokega komaj 1 m in pol med pašnjo zadela strela. Nekaj dni je ostal negiben. Pozneje pa je po posledicah strela začel naglo rasti in si ser 3cm vsak teden. Sedaj je visok že 1 m 90 cm in še vedno raste.

PRIZOR IZ FILMA „SIRENA“

Prizor iz češkega filma «Sirena», ki ga je režiral Karel Stekly in ki je bil nagrajen leta 1947 na mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah. Scenarist je povzel film po romanu z istim naslovom, ki ga je napisala češka pisateljica Marija Majerova, katero naši bralci že poznajo po romanu v našem listu Najlepsi sveta. Tudi v tem filmu prihaja do izraza ona umetniška smer, ki ji po vsej pravici pravimo socialni realizem, ker skuša stvarno in resnično zajeti dogajanja in pojave v družbenem življenju in problematiko so. dobrega življenja. Režiser je v tem filmu vedno skušal podati ozračje okolja. V zadnjem času so film predvajali v Italiji.

Poljska kinematografska industrija si smotno in močno prizadeva, da bi se čimbolj in čimprej razvila; tak je prvi vtis tujega opazovalca, ki pride v to deželo. Pred štirimi leti, ob koncu vojne, ni bilo ostalo od te industrije nič ali skoro nič: ateljeji so bili porušeni, tehničnih in umetniških kadrov skoraj ni bilo več, kinematografske dvorane so bile porušene in aparature uničene. Treba je bilo iti z vso vnemo znova na delo.

Kot zagleda tujec, ki se po dveh letih zopet povrne v Varšavo, lepe ceste, kjer so bile prej le ruševine, tako mora vsak tujec, ki obišče Lodz, to središče poljske filmske industrije, z začudenjem in občudovanjem ugotoviti, kako so se zopet dvignili tu filmski ateljeji in kako velikega pomena so postali. Leta 1947. je začela neka tvornica izdelovati po tujih vzorcih aparature, danes pa izdeluje ta tvornica

LODZ SREDIŠČE POLJSKE FILMSKE INDUSTRIJE

ca pristno poljske aparate v veliki množini.

Tudi na področju proizvodnje filmov so uspehi zelo pomembni. Morda bi si bil kdo mislil, da je s filmom «Zadnja etapa» (film o grozotah v ženskem taborišču Oswieci) ta proizvodnja dosegla višek in da je bilo vse ostalo le bolj srednje vrste. Toda razen nekaj izjem so skoraj vsi poljski filmi od leta 1946 naprej sila zanimivi in sicer prav tako vsebinsko kakor tudi po svojem načinu prikazovanja. Edini, ki so zelo in morda celo preveč strogi proti tej proizvodnji, so le poljski kritiki.

Proizvodnja tega ali onega naroda ne more seveda dati samo ta-

kih filmov, ki naj bi dosegli velika mednarodna odlikovanja v Cannesu, Marijskih Laznih ali v Benetkah, tem manj seveda ko se poljska kinematografija ne zadovoljuje samo s tem, da bi obdelovala snovi, ki so že postale zgodovinske, kot n. pr. vojno in odpor poljskega naroda, ampak se je lotila tudi snovi, ki so težavnejše in sicer najrazličnejših življenjskih povojnih problemov in vsestranske obnove življenja. Ta kinematografija prikazuje torej sodobno življenje, ki ga seveda ne more opazovati iz neke oddaljenosti, ki bi omogočila objektivnejše gledanje in zaradi tega lažje oblikovanje.

Poljska kritika je bila zelo stroga proti poljskemu filmu «Zlata polja». Vzlic raznim pomankljivostim pri igranju, v snimkih in pri režiji je ta film vendarle skrajno zanimiv, ker obravnava živa življenjska vprašanja, ki se jih drugod še niso lotili: nove naloge učiteljev na vasi, elektrifikacija na posestvih in način, kako se upirajo fevdalci in reakcionarji. Morda so avtorji grešili v tem, da so načeli preveč vprašanj naenkrat. Toda v filmu sta sodobnost in resničnost. Po deželi je film vzlic stroгим ocenam kritike dosegel velik uspeh, ker so ravno deželani občutili vse te probleme.

«Drugi nam bodo sledili» ima popolnoma drug značaj. Režiser je brez dvoma zelo nadarjen. Razširil je vsebinsko to delo, ki naj bi po prvotni zamisli prikazalo le tajno tiskarno za časa okupacije, tako da nastopajo sedaj okrog osrednjih likov tudi še druge osebnosti, ki so pa jasno označene in orisane. Z njimi skuša prikazati dobo osvoboditve Poljske in tedanje družbo. V tem filmu je cilj previsoko zastavljen, da bi ga lahko popolnoma dosegli. Nasprotstva pa so zelo jasno in izrazito ter umetniško prikazana, kot n. pr. tedaj, ko ta film primerja prave osvoboditve Poljske s sredinci, ki so z užitkom poslušali nasvete londonskega radia. Režiser porablja filmsko kamero za slikanje družbe tako, kot sta Balzac in Tolstoj porabljala pero, da sta z njim načela in opisala razna težka življenjska vprašanja in da sta opisala resnična in pomembna dogajanja med ljudmi.

Poljaki pravijo, da «Krakov ni bil zgrajen v enem dnevu», in zato je važno, da znajo oni, ki vodijo državno podjetje Film Polski, kje je treba izboljšati. Zato skrbijo za nov naraščaj v posebnih tehničnih in umetniških solah, in film kot

Filmska KRONIKA

Mednarodni filmski festival, ki bo največja letošnja evropska prireditelja se bo vrnil v zapadnoevropskem zdravilišču Marijske Lazne od 23. julija do 7. avgusta. Priprave za ta festival so v polnem teku. V številu prijavljenih filmov je na prvem mestu Sovjetska zveza s 5 filmi, ZDA in Francija sta priglasi vsaka po 3 filme, z dvema filmoma se predstavijo Češkoslovaška, Poljska, Velika Britanija, Švedska, Danska, Italija, Meksiko in Sovjetska oblast Nemčije in po 1 film sta prijavili Norveška in Madžarska. Program predstav še ni dokončno določen, ker pričakujejo še nekaj prijavnic.

V Moskvi so predvajali veliki dokumentarni film, ki so ga javili že pred več meseci «Bitka pri Stalingradu». Ta film je režiral Nikolai Virla. Med drugimi osebnostmi nastopajo tudi Stalin, Roosevelt, Molotov, Churchill, Harri-man. Diplomatski krogi so ugoto-vili, da ima ta film oster polemični ton proti bivšim zaveznikom.

Priprave za filmski festival v Sviči so že zelo napredovale. Ka-že, da se bodo tega festivala v Locarnu udeležile Italija, ZDA z različnimi svojimi filmskimi podjetji, Anglija, ZSSR, Ogrska, Nemčija, Švedska, Avstrija.

ŠAH TUDI POZICIJSKE igre so lepe

Šahisti večinoma ne gledajo radi za oko suhoparne pozicijske partije, ker v njih manjka živahnost in ostrina. Igre, ki so polne pasti in duhovitih kombinacij mnogo bolj privlačijo šahista. Izrazit kombinatorik je mojster Puc, ki je nešteto krat zadivil gledalce z drznimi in tveganimi žrtvami. V takem stilu je odigral na nedavnem internacionalnem turnirju na Dunaju mnogo parij. Evo partije iz 4. kola:

Beli: Puc (Jug.) Crni: Benj (Avstr.)
Gruenfeldova obramba

1. d2-d4 Sg8-f6
2. c2-c4 g7-g6
3. Sb1-c3 d7-d5

Gruenfeldova obramba je zelo priljubljena, kar je razumljivo, ker doseže črni lepo igro a teoretično ta otvoritev še ni dovolj raziskana.

4. Sg1-f3 Lf8-g7
5. e2-e3

Sovjetski vele mojstri se prav radi poslužujejo nadaljevanja 5. Dd3, ker je partija potem zelo živahna. Pa tudi ta manj ostra poteza je dosti jaka.

5. — 0-0
6. c4-d5: Sf6-d5:
7. Lf1-c4 Sd5-c3:

Črni lažje z c5 ruši belo središče.

8. b2-c3: c7-c5
Sedaj pa ta udar nima takšne moči, ker je kmet na d4 podprt s kmetom c3.

9. 0-0 c5-d4:
10. c3-d4: Sb8-c6

Grozi udariti še z e5
11. Lc1-b2 Sc6-a5

Pravo nadaljevanje je že težko najti. Skok skakača na rob deske je dvomljiv vrednosti. Črni hoče uprizoriti napad na belo polje c4.

12. Lc4-d3 Lc8-e6
13. Dd1-e2 Ta8-c8
14. Sf3-d2

Obramba in obenem napadalna poteza. Ponovno je polje c4 kritično. Skakač je napravil pot kmetu f2, ki bo takoj krenil v napad, da razbije ozlroma oslabi črno kraljevo postojanko predno bo črni organiziral igro na damskem krilu.

14. — a7-a6
15. f2-f4 Dd8-d7
16. f4-f5: Le6-f5:
17. Tf1-f5:!!

Krasna žrtev kvalitete in kmeta. Zdaleč preračunano kombinacija je belemu uspelo oslabil črnega kralja. Mojster Puc je pravilno ocenil situacijo ter energično vodil napad.

17. — g5-f5:
18. Ta1-f1 e7-e6
19. De2-h5 h7-h6

Pretilo je Tf5: e5: 21. Lf: s šahom in grožnjo mata na h7.

20. g2-g4! Močna vezava kmetov je s tem razbita. Črni se nahaja že v težkem položaju in hiti zamenjati dame.

20. — Dd7-e7
21. g4-f5: e6-f5:
22. Dh5-f5: Df7-g5+
23. Df5-g5: h6-g5:
24. Tf1-f5

Končno se le pojavi slabost skakača na robu deske in njegova odsotnost v središču. Neaktivnost črnih figur izdatno odtehta materialni minus. Nastali položaj za črnega ni ugoden, posebno še zaradi izgubljenega središča.

24. — b7-b5
25. Tf5-g5: Sa5-c4:
26. Sd2-c4: b5-c4:
27. Ld3-c2 Tf8-e8
28. Kgl-f2

Tudi beli kralj mora sodelovati v napadu.

28. — Tc8-b8
29. Lb2-c3 Kg8-f8
30. e3-e4 Tb8-b5
31. e4-e5 Te8-b8
32. Kf2-f3 Lg7-h6
33. Tg5-g2 Lh6-c1
34. Kf3-e4 Kf8-e7
35. Tg2-g1 Lc1-h6
36. d4-d5 Tb8-d8
37. d5-d6+ Ke7-e6
38. Le2-d1 f7-f5+
39. Ke4-f3 Tb5-b1
40. Tg1-g6+ Ke6-d5

Črni je proti napredujočim kmetom v središču brez moči.

41. Ld1-e2 Tb1-c1
42. Lc3-a5 In črni se je po par potezah upravičeno vdal. Lepa igra jugoslovanskega mojstra!

Ing. Sikošek Boris

FILMSKA KRONIKA

Izdelavo filma «Quo vadis?» po Sienkiewiczem romanu s istim naslovom, ki bi moral biti izgovorjen že letos, so odložili na prihodnje leto, tako javlja filmsko podjetje MGM. Režiser John Huston bo prišel v Rim najmanj šest tednov pred pričetkom snemanja tega filma, t. j. pred prvim majem 1950. John Huston in njegovi pomočniki bodo v Rimu preštudirali tamošnje okolje in izdelali kostume.

Zaradi protesta proti pristojbami in zato, da bi imelo na svoji strani občinstvo, pripravlja Združene filmskih podjetnikov iz Kentuckija kratkometražni film, ki naj bi dokazal upravičenost njihovih razlogov.

Charlie Chaplin bo baje izdelal novi film, v katerem bo s pantomimo prikazal svoje življenje.

Filmska produkcija v Hollywoodu stalno pada. Medtem ko so februarja 1945 leta izdelali 47 filmov, so jih letos istega meseca izdelali samo 37.

Novi letalski rekordi na zletu v Rumi

Po raznih letih motornih in jadralnih letal ter akrobacij in skakanj iz letal so pričela tekmovanja, na katerih so tekmovalci dosegli krasne rezultate. Postavljajo jih bilo več zveznih in republiških rekordov. Marjan Knivald, član zagrebskega letalskega društva je postavil nov svetovni rekord s svojim letalskim modelom. Model jadralnega letala so spustili nad letališčem, kjer je napravil nekaj krogov ter se nato oddaljil proti Beogradu. Za njim je poletelo motorno letalo in ugotovilo višino 1800 metrov Model jadralnega letala je ostal v zraku 1 uro in 21 sekund ter dosegel višinski svetovni rekord, ki so ga držali Francozi z višino 1320 m.

Učiteljci zračnega letalstva Marija Krnjajac in Ana Skender sta postavili nov zvezni rekord. Izbrali sta si polet z določenim ciljem. Dosegli sta zvezni ženski rekord na 50 metrov. Vzleteli sta v Rumi in pristali v Zemunu.

Na dvosedeznem jadralnem modelu tipa »Zerjav« sta jeseniška letalca Marjan Slanovec in Jože Kos dosegla krasen uspeh. Preletela sta 66 m z že naprej določenim ciljem, kar je le za nekaj metrov slabše od državnega rekorda.

Na letališču so poskušali tudi raketno letalo, ki ga je izdelal Ma-

rijan Metić. Letalo je ostalo v zraku 1 minuto in 6 sekund.

Tekmovanje jadralnih letalcev v Rumi je zahtevalo tudi svoje žrtve. Franc Tretjak in Danilo Blažič iz Maribora sta se na poletu z dvosedeznim letalom smrtno ponesrečila.

Tretjak in Blažič sta kot najboljša letalca svojega društva poletela v Srbijo, da bi skupaj z ostalimi tovariši iz drugih bratskih republik pokazala razvoj in delo jadralnega letalstva. Tretjak je pred dvema meseci na istem letalu, s katerim se je sedaj ponesrečil, dosegel državni rekord v trajanju. Ostal je v zraku 23 ur.

Košarkarji DKŠ iz Trsta na gostovanju po FLRJ

Ekipo košarkarjev dijaškega športnega krožka iz Trsta gostuje po Jugoslaviji. Več tekem je odigrala z moštvi brigad na cesti »Bratstva in enotnosti«. Proti reprezentanci štaba 9 sekcije je zmagala s 45:22, proti reprezentanci tuzlanske brigade z 28:20, proti reprezentanci mariborske brigade z 28:21.

V tekmi proti beograjskemu »Metalcu« pa so dijaki iz Trsta klonili z rezultatom 24:18.

Belgijsko moštvo »Racing« je odigralo na svojem gostovanju po Jugoslaviji svojo prvo tekmo proti »Dinamu« iz Zagreba. Tekma je končala neodločeno 3:3.

TOUR DE FRANCE

Francoz Robic je zmagal v Luchonu

Po enodnevnem počitku v Les Sables d'Olonne se je kolesarska krožna dirka po Franciji nadaljevala. Sedma etapa iz Les Sables d'Olonne v La Rochelle je bila na kronometer, to j. dirkači so startali posamezno v presledkih treh minut. Ta etapa je bila dolga 92 km in je prišel prvi na cilj Italijan Coppi v 2,18'10" urah ter je vozil s povprečjem skoraj 40 km na uro. Med prvimi osmimi v lestvici je bilo šest Italijanov.

8. odsek dirke La Roche-Be-Bordeaux je znašal 264 km in ga je prevozil prvi Francoz Lapebie v

7,27'22". Etapa je bila zelo pust.

9. etapa Bordeaux-Sv. Sebastian (228 km) je pripeljala dirkače v Spanijo. Zmagal je Francoz Louis Caput. Pot je vodila ob obronkih Pirenejev. Dirkači so bili zelo žejni, ker je dežela brez vode; zato so to etapo imenovali etapo žeje.

V 10. odseku dirke Sv. Sebastian-Pau (196 km) je presenetil vse Magni, ki je prevozil progo v 5,53'04". Marinelli, ki je bil v splošni oceni do tedaj prvi, je prišel nad 20 minut kasneje na cilj kot Magni. Zato je odslej Magni prvi v splošni lestvici in nosi armeneno majico. Francoza Lapebie in Bobet sta se umaknla.

V ponedeljek so dirkači počivali v mestu Pau ter se pripravljali na težki naskok na Pireneje, ki mnoge kolesarje skrbijo, drugi se jih pa radujejo.

V torek se je nadaljevala dirka na odseku Pau-Luchon (193 km). Prvi je prevozil progo Francoz Robic v 7,6'32" s srednjo brzino 29 km. Tretji je prišel na cilj Coppi 57 sekund kasneje, peti pa Bartali. Etapa je bila zelo težka. Dirkači so morali prevoziti višino nad 200 metrov in več drugih visokih prelazov. Poleg tega pa je močno pripekalo sonce.

Po naporni in težki etapi v Pirenejih je bila 12. etapa Luchon-Tolosa (134 km) pravi počitek, ker je potekala po ravnini. Prvi je prevozil ta odsek Belgijec Van Steenberghe v 3,32'11" urah. Sedaj se bo dirka nadaljevala po ravnini, dokler ne pride pod vzhodje Alp. Pričakujejo, da se bo Coppi uveljavil na visokih alpskih prelazih, pri čemer pa mu je nevaren tekmelec Francoz Robic.

V splošni oceni je po 12. odseku dirke prvi Magni, Bartali je na 8. mestu, Coppi pa na devetem. Francoz Marinelli je na tretjem mestu.

POLETNI nogometni turnir za pokal »Trieste Sport«

Organizacijski urad športnega lista »Trieste Sport« pripravlja nogometni turnir, ki bo tri nedelje, 24. 31. julija ter 7. avgusta med nogometnimi moštvi Trsta in Istre. Turnir, na katerem lahko sodelujejo moštva iz Trsta in iz Istre, so lahko sestavljena od igralcev katerega koli društva in kategorije. To bo 1. poletni nogometni turnir za pokal »Trieste Sport«.

Moštva se bodo morala na tekmi predstaviti v predpisani obleki. Do 20. t. m. naj predstavniki moštev javijo organizacijskemu uradu športnega lista »Trieste Sport« postavijo. Med turnirjem ne bo dovoljeno menjati postavbe med nastopajočimi moštvi, lahko pa bodo kapitani moštev nadomestili igralce z drugimi, ki niso bili že imenovani v drugi skupini.

Vse tekme se bodo odigrale na nogometnem igrišču kopališča Sv. Nikolaj. Igralo se bo po izločilnem sistemu. V primeru, da bosta dve finalni moštvi v medsebojni tekmi dosegli neodločen rezultat, se bo tekma podaljšala še za 2X po 20 minut. Če rezultat tudi po tem podaljšku ne bo odločilno spremenjen, se bo tekma nadaljevala do prvega gola. 24. in 31. julija bodo samo izločilne tekme, 7. avgusta pa bodo finalne za prvo, drugo, tretje in četrto mesto.

Prvoplasirana moštva, kakor tudi posamezniki, bodo nagrajeni. Zmagovito moštvo turnirja bo prejelo pokal »1. nogometnega turnirja«, ki jo bo poklonil časopis »Trieste Sport«, igralci prvih štirih moštev bodo dobili spominske medalje.

Priprave za turnir so že v teku. Vse informacije daje organizacijski urad časopisa »Trieste Sport«, ulica Sv. Vito 17.

Na letalskem zletu v Rumi so sodelovala različna jadralna in motorna letala

BO LETOS POSTAVLJEN nov svetovni rekord?

Vsi najboljši lahkoatleti vsega sveta se z vztrajnostjo in zagrizenostjo pripravljajo, da bodo v letošnji sezoni tolkli rekorde in postavili nove mejnike v raznih športnih panogah.

Do letošnjega leta veljajo naslednji rekordi v lahki atletiki:

- 100 m: Jesse Owens (ZDA) 10,2 (1936); Harold Davis (ZDA) 10,2 1941; Lloyd La Beach (Panama) 10,2 1948.
- 200 m: Jesse Owens (ZDA) 25,3 1935
- 400 m: Rudolf Harbig (Nemčija) 1:46,6 1939.
- 1.000 m: Marcel Hansenne (Francija) 2:21,4 1939.
- 2.000 m: Gundar Haegg (Svedska) 5:11,8 1942.
- 3.000 m: Gundar Haegg (Svedska) 8:01,2 1942.
- 5.000 m: Gundar Haegg (Svedska) 13:58,2 1942.
- 10.000 m: Emil Zatopek (CSR) 29:28,2 1949.
- 200 m ovire: Fred Wolcott (ZDA) 22,3 1940.
- 1 10 m ovire: Harrison Dillard (ZDA) 1948.
- 400 m ovire: Glen Hardin (ZDA) 50,6 1934.
- 4X100 m: ZDA (Owens, Metcalf, Draper, Wyckoff) 39,8 1936.

- 4X400 m: ZDA (Fuqua, Ablowich, Warner, Carr) 3:08,2 1932.
- daljina: Jesse Owens (ZDA) 8,13 1935
- višina: Lester Steers (ZDA) 2,11 1941
- trokok: Naoto Tajima (Japonska) 16,00 1936.
- ob palici: Cornelius Warmerdam (DA) 4,72 1941.
- krogla: Charles Fonville (ZDA) 17,68 1948.
- disk: Adolfo Consolini (Italija) 55,33 1948.
- kopje: Yrjo Nikkanen (Finska) 78,70 1938.

Športni drobiž

Pred letom dni je postavil italijanski atlet Consolini svetovni rekord v metu diska z daljino 53,35 m. Ta rekord je izboljšal Američan Fortune Gordien za cel meter v dvoboju z portugalskimi atleti in dosegel znamko 56,40 m.

Lanski privak Italije v košarki »Rayer« iz Benetk je igral v Beogradu proti »Partizanu« in tekmo izgubil z rezultatom 31:20.

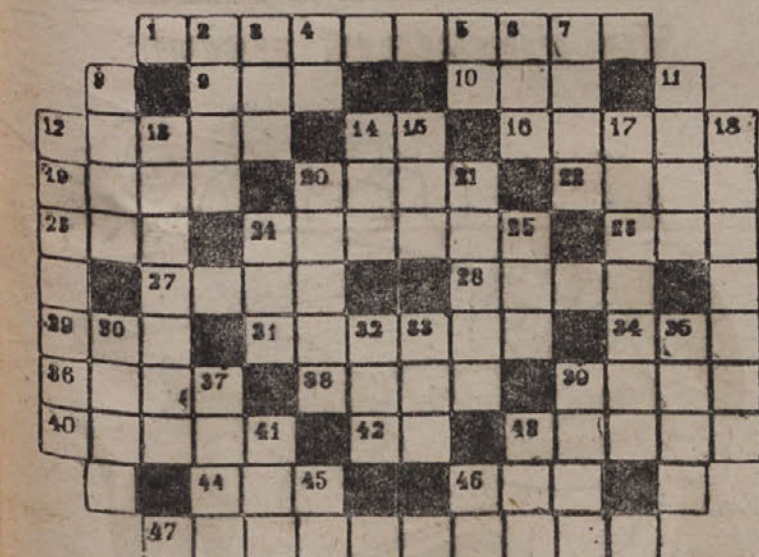
- kladivo: Imre Nemeth (Madžarska) 59,02 1948.
- 100 m: Helene Stefens (ZDA) 11,5 1936.
- 200 m: Helene Stefens (ZDA) 23,2 1936.
- 300 m: Zdenka Koubkova (CSR) 2:12,2 1934.
- 80 m ovire: Blankers-Koen (Nizoz.) 10,0 1948.
- 4X100 m: Nemčija 46,4 1936.
- daljina: Blankers-Koen (Nizoz.) 6,25 1946.
- višina: Blankers-Koen (Nizoz.) 1,71 1946.
- krogla: Tatjana Sevrjukova (ZSSR) 14,59 1948.
- disk: Nina Dumbadze (ZSSR) 53,25 1948.
- kopje: Herma Bauma (Avstrija) 48,68 1948.

Nogometno moštvo »Partizana« je še vedno na turneji po Švedski. V Stokholmu je odigralo proti švedskemu moštvu »AIK«u tekmo, ki jo je odločilo v svojo korist z rezultatom 2:0. Preko 30 tisoč gledalcev je z odobravanjem spremljalo igro Jugoslovancev, ki je bila ves čas na višini.

Na Dunaju je prvenstvo Evrope v igranju krogel, na katerem sodelujejo predstavniki Jugoslavije, Avstrije, Francije, Švice, Madžarske in Danske.

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

Besede pomenijo: VODORAVNO: 1. makedonski javni in politični delavec, 9. vodna naprava, 10. vprašalnica, 12. češkoslovaška telovadna organizacija, 14. podredni veznik, 16. šahovska figura, 19. enotna obleka, 20. gorovje v Grčiji, 22. rusko moško ime, 23. olje

(angl.), 24. mesto v Makedoniji, 26. pesmi, 27. hlapljiva tekočina brez barve, ki se uporablja v zdravilstvu, 28. malik, slepo oboževanje, 29. kratica za mladinsko organizacijo, 31. mestec v Makedoniji, 34. skala, 36. špansko moško ime, 38. skrb, reja, 39. deli nog, 40. film.

Rešitve iz št. 172

KRIŽANKA
VODORAVNO: 1) voz — kos; 2) poza — orek; 3) rejen — metal; 4) Pikaso — Ivan — zefir; 5) norma — omet — veselo; 6) Ante — oris — bankrot; 7) plev — lata; 8) general — roka — krog; 9) Al Araf — Goja — orada; 10) losos — žoga — Otakar; 11) seter — lotos; 12) cipa — eden; 13) mak — NEP.
NAVPICNO: A) opna — gala; B) ion — Elo; C) krt — nas; D) rame — Eros; E) pesa — prasec; F) Vojo — Olaf — tim; G) koze — orej — žepar; H) zanimiv — gorak; I) ves — Rog; J) komat — lolajen; K) koren — baka — oder; L) set — vata — otep; M) hazena — Oton; N) lesk — kros; O) fer — rak; P) ilo — oda; R) prot — Jaro.

Tri vprašanja

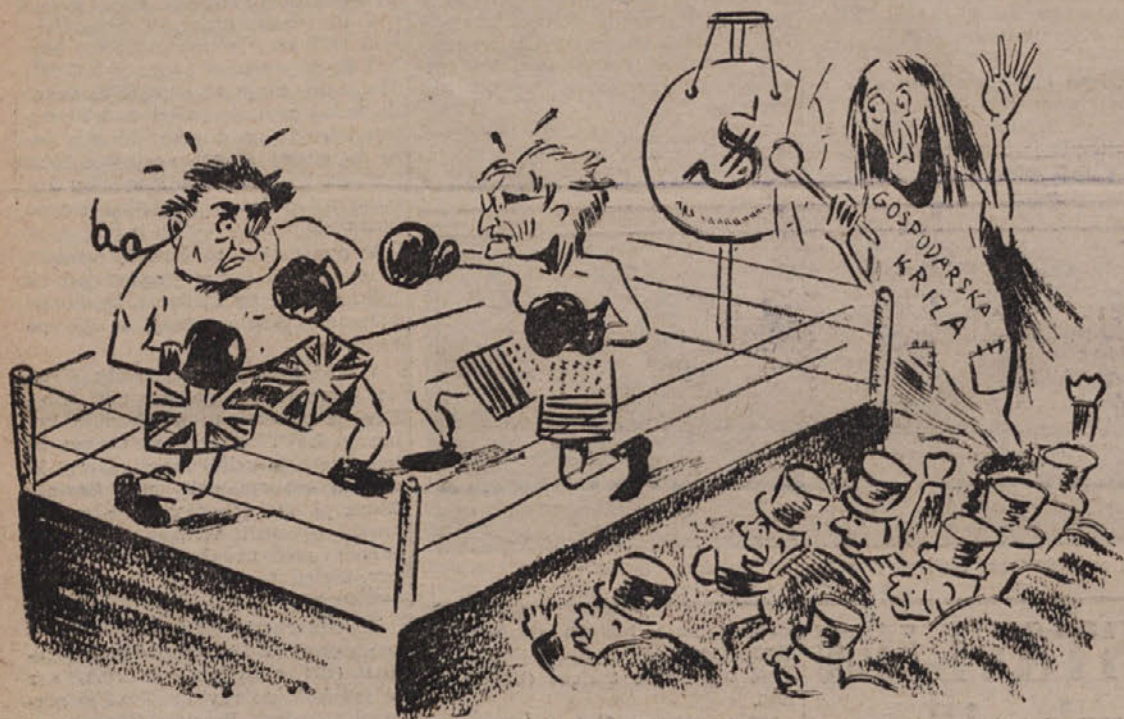
KOMINFORM
Kakšen strup skriva v sebi ta beseda?
PETER ROBAN
Orkoč je doma ta tovariš
ARH. MONIS ŠOFAT
Iraj je ta grški državljani?

Sifiran Prešernov izrek
Tja bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti voljo vero in postavbe.
Slovenski pregovor
Kdor drugemu jamo kopije, sam vanjo pade.
Kupon št. 114
za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

LIUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

Prve runde je dobila kriza

Prvo rundo iz dvoboja je dobila kriza.

JUCA PIŠE PEPI

Radi zamenjave lire ni se v Kopru nič zgodilo, pa četudi se iz Rima je kar na debelo vpilo. V ceni B zdaj dinar kroži, dobro vince z njim se plača, v Loggi in Taverni kupi, le za dinar se jedaja.

Jugoliva pa za vedno mirno v Bogu je zaspala, še celo ob sodnem dnevu ne bo več iz groba ustala.

Tisti pa, ki jo imajo spravljeno doma v omari, čakajo naj na spremembe, da jo menjajo al pari.

Nekaterim pač še v vedno spekulacija je v glavi takšen človek za profite lonček svoj povsod pristiavi.

V ceni B pa, kakor vemo, budno oko ima zaščita in zato vsi spekulanti ostali bodo brez profita.

Kadar koli maršal Tito se pripelje na Brione, vse nasprotno časopisje v samih neresnicah tone.

Se trgovske jih pogodbe prav neusmiljeno tiščijo, Jugoslaviji procvita niti malo ne želijo.

A kljub vsemu tam presegli so petletke polovico, pa četudi nekaterim ta reč sploh ne gre v butico.

Vse kar koli je mogoče Beogradu še očita, z neresnicami o njem se nerazsodne glave pita.

Jugoslavija pa hoči pot, ki si jo je zadala, in bo obrekljivcem z delom njih lažnjivost dokazala.

Kaj na kriminalnem polju novega se je zgodilo ti ne pišem, ker predrago je za tako reč črnilo.

Ako o umorih rada bi kaj bolj natančno znala kupi «all Lavoratore» tam vse te reči boš brala.

Jaksetič pa, ki v zaporu na obsodbo svojo čaka, ne omenja se v tem listu, škoda zanj je vrsta vsaka.

Na Angleškem pa nastala je na lepem kriza funta, kaj storiti v tej nesreči tam finančni krog zdaj grunta.

Kakor kaže se moč funta prav hudo je zamajala in verjetno bo Angleška iz tega se težko izmazala.

Včasih bili so lastniki skoraj polovice zemlje, a sedaj zaradi funta kar hudo hudič jih jemlje.

Pravijo, da v tej vročini zmaznil bo «Lavoratore», ker podpornikov dobiti na noben način ne more.

Kdo potem čez Tita pisal bo lažnjiva poročila? Moje mnenje je, da najbrž «Unità» bo to storila.

Draga moja, ko to pišem huda me vročina daje, če imela bi kaj časa, kopat bi se šla najraje.

Ali dela je čez glavo, z doma kar ne morem iti in hlajenje v morski vodi moram drugim prepustiti.

Te pozdravlja
Tvoja Juca

NOVA HIMNA tržaskih kominformistov

Micka kovačeva,
pila, ni plačala,
tiskal bi vsak hudič
plačal pa nič!

Bakla in koprski radio

V dobrodušni starodavni dobi naših dedov je bila bakla priljubljeno sredstvo za razsvetljevanje. Povzročala je sicer mnogo dima in tudi dišala ni vselej prav prijetno, ampak po ceni je bila in svetila je pač.

Danes, v dobi električne žar-nice, ki jo najdeš tako rekoč že v vsakem hlevu, je bakla popolnoma neznana: prišla je iz rabe, preživela se je. Če kdo danes prižge baklo, je njegov glavni namen, da širi dim in smrad.

Očitno imajo tak namen nekateri fašistični pisuni, ki so se zbrali okrog tržskega tednika «La Fiaccola» (Bakla). Svoj dim in smrad spuščajo v prvi vrsti na vse, kar je slovenskega in jugoslovanskega.

Pretekli teden se je ta tržaska «Bakla» spravila nad italijansko oddajo koprski radio-postaje. Očita ji, da rabi slabo italijanščino, ki da spominja na razne «drugove» in «drugarice» ter se prednaša z «dražestjo škofijanskih peric» (lavandale di Albano Vescova).

Ker nam je znano, da je koprski italijanska oddaja v rokah pristnih Italijanov, smo se temu članku močno začudili. Več kot naravno je, da smo si malo ogledali ostale «Bkline» članke, da vidimo iz njih, kaj je prav za prav lepa, dobra italijanščina. In našli smo v isti številki 28 z dne 8. julija te izraz: Scalcagnato avventuriero balcanico (balkanski pustolovec z zdrsanimi petami), lupo jugoslavo (jugoslovanski volk), nadalje: tepci, zabiteži, nesramneži, kreteni, pljuvati, preklinjati, umazanija itd. S temi in slimi izrazi počaščuje «Bakla» ne samo nas, ampak tudi svoje italijanske tovariše, ki si drznejo biti drugega

Kdor drugemu jamo koplje...

So drugim kopali jamo uničljivo

...sam vanjo pade

V njej zdaj so sami in javkajo mlo

PUŠČICE

Suh list trhle veje

Ce bi dejal vašim čenčam ideje,
bi jih branili s srednjeveškim rapirjem;
dejstva pa je, da kvante so vaše brez meje;
katere prodajate s higienskim papirjem.

?

«Goriško stražo» si na kvesturi prodal,
med vojsko si Svabom na «vahti» stal,
za demokracijo se biješ kot fakir,
tvoj ideal bil, je in bo: briški kvartin.

Pisun

Enkrat bi bil skoraj človek postal Spadaro;
pa se skesal: zopet on je kar prej: porcáro.

Muzikant

Na vse registre močno svira Meksikajnar.
S plevami v vreči bo ostal, ubogi lajnar!

POMAGAJ BLIŽNJEMU

Naši Dalmatinci, ki kot pomorščaki poznajo dober del sveta, imajo navado, da rečejo «Amerika», kadar gre za kako deželo ali kraj, kjer se posebno dobro živi. Italijani in Spanci, ki so istotako izkušeni pomorščaki, rabijo v takih primerih besedo «Peru». Ker leži država Peru v Ameriki, bo že pravilno, če sklepamo, da je ljudem tam dvakrat bolje nego drugod na svetu; kajti v tej državi najdeš na eni strani špansko-italijanski «Peru», a na drugi strani še dalmatinsko «Ameriko». A gotovo trikrat bolje je ljudem v Limi, glavnem mestu te države. Kajti Lima je srce Peru-ja in s tem Amerike.

Resničnost te ugotovitve je pred tedni izkusil v Limi neki Manuel Orihuela. Mirno se je sprehajal po ulici, pa pridrvi avtomobil, ga podre in rani. Avtomobil je seveda po ameriškansko izginil. Ranjeni Manuel Orihuela je klical na pomoč in glej: Prihiti so trije Peruanci-Američani, mu slekli suknjo in hlače ter odnesli uro in listino z 1.000 dolariji. Seveda so ravno tako po ameriškansko izginili kakor prej avtomobil.

Cemu prinašamo to zgodbo? Da se bomo zavedali, od kod nam prihaja najnovejša kultura in ker se želimo lahko uresničiti, da se to, kar je doživel naš Manuel Orihuela kot posameznik, pripeti tudi celemu mestu ali deželi. Gre pač vedno za «pomoč bližnjemu» istega izvora, iste znamke: Made in Amerika.

Pa še ena o Rikolu

Riko Malalan se je po volitvah slabo počutil. Telesno namreč. Neka prej neznana utrujenost mu je legala na ude in glava ga je bolela. Riko se je prestrašil. V prejšnjih časih ni nikoli polagal važnosti na to, če ga je kaj zabolelo. Zdaj pa je stvar drugačna; zdaj je Riko mestni svetovalec; zdaj je vse, kar se tiče njegove osebe, silno važno. Tudi bolezen! Če zboli kak Matija Svedravec ali kaka Reza Pokljukar, tedaj niti pes ne zalaja. Če pa zboli angleški kralj, izdaja ministrstvo o poteku bolezni vsako uro uradno poročilo, ki gre po vsem svetu.

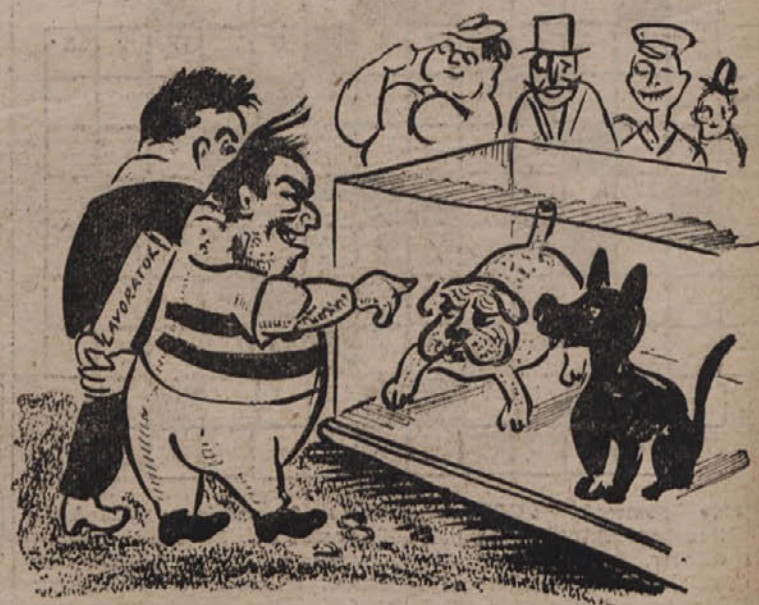
Riko je vsied tega prekinil s svojimi starimi navadami in — začel misliti. Takole je modroval: «Vedno sem slišal praviti, da je človek tedaj zdrav, kadar svojega telesa sploh ne čuti, kadar mu je tako, kakor da telesa ne bi imel. Jaz do sedaj še nikoli nisem imel občutka, da na ramah nosim glavo; zdaj pa mi namah postaja tako težka. To je vsekakor sumljivo. Moje zdravje zdaj ni več samo moje; zato je treba kaj ukreniti».

Riko je pravilno ukrenil, šel je k zdravniku in mu potožil svoje težave. Zdravnik ga je temeljito preiskal. Dolgo je trajalo. Končno je dal svoj izrek:

«Zdravil ne bom predpisoval. Vam je treba samo nekoliko od-dih. Pred vsem pa se morate absolutno izogibati vsakega dela z glavjo!»

Riko se je globoko oddahnil: «Hvala bogu!! Bal sem se, da ne bom mogel hoditi v Mestni svet!»

Na razstavi pseu

Kaj praviš, ali sta plemenite pasme, ali bastarda?
(Pojasnilo: Govorita psa)